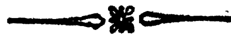

శ్రీరస్తు

ఋక్సంధ్యాభాష్యమ్
మహాసారం బ్రహ్మయజ్ఞం పంచసూక్తాః దేవపూజా
ఇత్యాదీనిచ

ఋక్ శాఖినా మత్యంతోపకారాయ
పండితైస్సమ్యక్ పరిష్కృత్య

పుంగపురిస్థిత
వాణీమనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాలాయాం ముద్రయిత్వా
ప్రకటీకృతాని

నందననామ సంవత్సర భాద్రపద మాసః
(1892 సంవత్సరం ఆగష్టునెల.)

శ్రీరస్తు ॥

శ్రీగణాధిపతయే నమః

ఋక్సంధ్యాభాష్యమ్

ఆదౌ సంధ్యావిధిరుచ్యతే

అథ సంధ్యాశబ్దార్థనిర్ణయః । దక్షః । అహోరాత్రస్య యా సంధిస్సూర్యనక్షత్రవర్జితా । సా చ సంధ్యా సమాఖ్యాతా మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః । రాత్ర్యంతయామనాడీ ద్వే సంధ్యాయాః కాల ఉచ్యతే । దర్శనాద్రవిరేఖాయాస్తదంతో మునిభిస్స్మృతః ॥ రవిరేఖాయాః దర్శనాదుపలక్షితః కాలస్సంధ్యేత్యర్థః । స్మృత్యంతరే ముహూర్తముదయాత్పూర్వం ముహూర్తముదయాత్పరం । సంధ్యాకాలస్సవిజ్ఞేయస్సాయాహ్నే తు విపర్యయః । అతఏవ । కాలేన వందితా సంధ్యా సా సంధ్యా ఫలదాయినీ । అకాలే సమ్యలాక్షిప్తా సంధ్యా వంధ్యావధూరివ । కాష్ఠతో భిన్నకాష్ఠో భే సంగ్రామే మృతమాతరే । సంధ్యావందనవిచ్ఛిత్తిర్నదోషాయ కదాచన । సంధ్యాకాలే తు సంప్రాప్తే సంధ్యా నైవాప్యుపాసితా । జీవమానో భవేచ్ఛూద్రో మృతశ్శ్వానోఽభిజాయతే । సంధ్యాహీనోఽశుచిర్నిత్యమనర్హస్సర్వకర్మసు । యత్కించిత్కురుతే కర్మ న తస్య ఫలమశ్నుతే । సంధ్యాహీనో నిత్యమశుచిస్సర్వకర్మస్వనర్హః । సా చ సంధ్యా త్రిధా । తదుక్తం మంత్రిణా । సంధ్యాత్రయం తు కర్తవ్యం ద్విజేనాత్మవిదా సదేతి త్రికాలభేదేన దేవతానామభేదమాహ వ్యాసః । గాయత్రీ నామ పూర్వాహ్ణే సావిత్రీ మధ్యమా స్మృతా । సరస్వతీ చ సాయాహ్నే సైవ సంధ్యా త్రిధా స్మృతా । ప్రతిగ్రహాదన్నదోషాత్పాతకాదుపపాతకాత్ । గాయత్రీ ప్రోచ్యతే తస్మాద్గాయంతం త్రాయతే యతః । సవితృద్యోతనాత్సైవ సావిత్రీ పరికీర్తితా । జగతః ప్రసవిత్రీ వా వాగ్రూపత్వాత్సరస్వతీ । గాయత్రీ రక్తవర్ణా తు సావిత్రీ శుక్లవర్ణకా । సరస్వతీ కృష్ణవర్ణా ఉపాస్యా వర్ణభేదతః । గాయత్రీ బ్రహ్మరూపా తు సావిత్రీ రుద్రవర్ణినీ । సరస్వతీ విష్ణురూపా ఉపాస్యా కాలభేదతః । పాదావాస్యముఖం ప్రక్షాళ్య శుచి ప్రదేశే ఉపవిశ్య । దర్భపాణిర్భూత్వా । దర్భహీనా తు

యావంధ్యాయచ్ఛదానంవినోదకం । అసంఖ్యాతంతుయజ్జప్తం త
త్సర్వంనిష్ఫలంభవేత్ । గోవాలీయపవిత్రేణసంధ్యోపాస్తిం కరోతి
యః । సవై ద్వాదశవర్షాణికృతసంధ్యోభవేన్నరః ।గాయత్ర్యా
చత్రికోణంచజలోపరిలిఖిత్వాతః । [illegible]జలం [illegible]
స్పృష్ట్వాభిమంత్రయేత్ । ఆపోహిష్ఠేతిత్రిఋచాం [illegible] వేత్తి
యః । నతస్యవిద్యతేసంధ్యాయథాశూద్రస్తథైవసః । [illegible]
రంతుగాయత్ర్యానిబధ్నీయాచ్ఛిఖాంఇతి । [illegible]సం
ధ్యాకర్మసమాచరేత్ । పంచాంగుళీభిః [illegible] సాగ్రవీ [illegible]
వాభిధా । ముద్రేయంసర్వపాపఘ్నీ [illegible] । అంగు
ష్ఠానామికాభ్యాంచయతీనాంబ్రహ్మచారిణాం । ద్వాభ్యాంచ [illegible] । యు
క్తో [illegible] గాయామంకృత్వా । మమోపాత్తదురితక్షయద్వారాశ్రీ
పరమేశ్వరప్రీత్యర్థంప్రాతస్సంధ్యాముపాసే ।ప్రాతస్సంధ్యాంగాయ
త్రీం కుమారీంరక్తాంగీంరక్తవాససీం హంసవాహనసమారూఢాం సా
క్షసూత్రకమండలుధారిణీంబ్రహ్మదైవత్యాం ఋగ్వేదసంహితాం [illegible]
[illegible] ఆగచ్ఛ వరదేదేవిజప్యే మే స
న్నిధిర్భవ । [illegible]
ఆపోహిష్ఠేతి తిసృణాంమంత్రాణాం సింధుద్వీప ఋ
షిః । ఆపోదేవతా । గాయత్రీచ్ఛందః । మార్జనేవినియోగః।
అకస్త్వంబానాంఋషిదేవతాదికం । ఆపోహిష్ఠేతిసూక్తేనమా
ర్జనంప్రాగ్విముద్రయా । అన్యయాముద్రయాకుర్యాద్బ్రహ్మహత్యా
సమంభవేత్ । భూమావాపస్త్వంప్రతిష్ఠా [illegible] నత్రితారయేత్
। బ్రహ్మ । ధారాచ్యుతేనతోయేనసంధ్యోపాస్తిర్విగర్హితా ।
పిబంతినప్రశంసంతినప్రశంసంతిదేవతాః । అత్రహేతుమాహ । స
ఏవ । మంత్రపూతంజలంయస్మాదాపోహిష్ఠాభిమంత్రితం । తతస్త
దుదకేతుగస్త్రాత్తంపరివర్జయేత్ । ఇతి । కథంహిమార్జ
నమిత్యపేక్షితేసవివాహ । సద్యస్తీర్థంప్రదేవాభిధానే ప్రోక్త
మేవహి । ఔదుంబరేపిసౌవర్ణేభాజనేచారుసంభవే । కృత్వాతు
వామహస్తేవాసంధ్యోపాస్తింసమాచరేదితి । ఔదుంబరే తామ్రమ
యేకృత్వోదకమితిశేషః । ఏవంచయదుక్తం । వామహస్తే

జలంకృత్వా ద్వేషు సంధ్యాముపాసతే ।సాసంధ్యాస్మృపరీక్షేయా అను
శాస్త్రే స్మృతిపీఠికా । మృన్మయాదిపాత్రపద్యావివయమిత్యనుసం
శయుః । ఉత్తానత్ర్యసపదంపదాదౌబహ్వాహాభవేత్ । పాదాంతే
మార్జనంకుర్యాత్ అశ్వమేధఫలంలభేత్ । నవప్రణవయుక్తేన ఆపో
హిష్ఠేత్యృచేన చ । సంవత్సరకృతం పాపం మార్జనాదేవనశ్యతి ।
వ్యాసోపి । ఆపోహిష్ఠేత్యృచా కుర్యాన్మార్జనం చ కుశోదకైః ॥ ప్ర
ణవేన తు సంయుక్తం క్షిపేద్వారిపదే పదే । వ్యాసయే పాదశిరసిదక్షి
ణభుజ వామకే । ముఖేష్ఠ స్థే చ భూమౌ చ మార్జనం శిరసి క్రమాత్ ।ఏవ
ముక్తవిధినా మార్జయిత్వా । ఉదకేనాత్మానం పరిషిచ్య । సూర్యశ్చ
త్యనువాకం పఠేత్ । యాజ్ఞవల్క్య ఉపనిషదృషిః । సూర్యామన్యు
మన్యుపతయో రాత్రిర్దేవతాః । ప్రకృతిచ్ఛందః । అభ్యంతరశు
ద్ధ్యర్థముదకప్రాశనే వినియోగః । సూర్యశ్చేత్యనువాకేన ఉదకమభి
మంత్ర్య పాత్రే సంతరం ద్విరాచమ్య । ఇతఃపరం పంచదశ మార్జ
నానిశిరసి కర్తవ్యాని । ప్రణవవ్యాహృతిగాయత్రీ ప్రణ
వాద్యయా ఆపోహిష్ఠేతిసూక్తేన మార్జనం హి చతుర్దశ । సూక్తా
దౌ ప్రణవ ఉచ్చార్య ఋగాదౌ ప్రణవం తతః । ఋగర్ధే మార్జనం కుర్యా
ద్వ్యాహృత్యాదౌ సమభవేత్ । ఋగంతే మార్జనం కుర్యాత్ అశ్వమేధ
ఫలం లభేత్ । అథ మంత్రాః । ఓం ౧ భూర్భువస్సువః ౨ ఓం త
త్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నః ప్రచోదయాత్
౩ ఓం ఆపోహిష్ఠా మయోభువః = చతుర్దశ ఆపోహిష్ఠేతి నవర్చస్య
సూక్తస్య అంబరీషపుత్రః సింధుద్వీప ఋషిః ఆపో దేవతా గాయత్రీచ్ఛం
దః పంచమీ వర్ధమానా సప్తమీ ప్రతిష్ఠా వ్యంత్యానుష్టుభః అంత్యం మార్జనే విని
యోగః పరిశిష్టమార్జనసహితాని వపర్ మార్జనానిశిర సి కార యేత్
షోడశ మంత్ర బ్రహ్మగాయత్ర్యాస్తు శిరస్స్మృతా । గాయత్రీశిరసాతు
స్యాత్ చతుర్వింశతి మార్జనం । ఓం ఆపో జ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మభూ
ర్భువస్సువరోం । శిరసి కారయేత్ । పాపపురుషవిసర్జనలక్షణం ।
తుష్యత్ర్యప్రణవేనైవ పిటలం గోకర్ణవత్కరం । నిధాయ నాసికాగ్రే తు
పాపపూరుషం చ సంస్మరేత్ । ఋతం చైవ ఋగం వాపి ద్రుపదాద్వా జపే
త్కృతం ।తజ్జలం వామతో న్యాత్స్వపాష్టానముపోహయేత్ । తతునా

సాపుటేనై వామభాగే క్షితౌ క్షిపేత్ । ఆచమ్య । ప్రాణాయామం
కృత్వా । సంధ్యాంగావర్ఘ్యకాలే చ ప్రాణాయామమేకమాచరేత్ ।
ఆదావంతే చ గాయత్ర్యాః ప్రాణాయామాస్త్రయస్త్రయః ॥ అర్ఘ్య
విధిః । ప్రాతరర్ఘ్యత్రయం కుర్యాత్సంధ్యా హ్యత్రైవ ముచ్యతే । య
థా ప్రాతస్తథా సాయమిత్యేవం మనురబ్రవీత్ । ఈషన్నమ్రః ప్రభా
తేతు మధ్యాహ్నే తు బుజస్తథా । అప్సుప్రవేశయేదర్ఘ్యం సాయం
తూపవిశేద్భువి । ఉపవిశ్య తు సాయాహ్నే జలే౽ర్ఘ్యం న క్షిపేత్ । ని
క్షిపేద్యది మూఢాత్మా రౌరవం నరకం వ్రజేత్ । జలేత్వర్ఘ్యం ప్రదాతవ్యం జ
లాభావే తు తత్క్షణం । సంప్రోక్ష్య వారిణా భూమౌ తత్రార్ఘ్యం ప్రదాప
యేత్ । ద్వాపరాదౌ యుగస్యాత కృత్వా పాణిముద్ధృత్య యత్నతః ॥ గో
శృంగమాత్రముద్ధృత్య జలమధ్యే జలం క్షిపేత్ । అంజల్యంగుష్ఠసంయో
గే రాక్షసీముద్రికా భవేత్ । రాక్షసీముద్రికాతోయం తత్తోయం రుధి
రం భవేత్ । బ్రహ్మాస్త్రైరర్ఘ్యం దత్త్వా । ఉపసంహారమంత్రేణ బ్రహ్మా
స్త్రోపసంహారం కృత్వా । యదద్య కచ్చ వృత్రహన్నుదగా అభిసూర్య ।
సర్వం తదింద్ర తే వశే । అసావాదిత్యో బ్రహ్మేత్యాత్మానం ప్రదక్షిణం
కృత్వా । ఉపవిశ్య ద్విరాచమ్య । అర్ఘ్యాంతే తర్పణం కుర్యాత్ త్రిసం
ధ్యమపి వైష్ణవం । శుక్లైః శ్రీకేశవాద్యైః కృష్ణైస్సంకర్షణాదిభిః । పఠాం
తరే । అర్ఘ్యం దత్త్వోపవిశ్యాథ సూర్యాదిగ్రహతర్పణమితి । అథజ
పస్థానాని । జపహోమార్చనే దానే స్థానాని తు విశేషతః । గృహే
షు త్రిగుణం ప్రోక్తం గోష్ఠే చైవ దశాధికం । నదీతీరే శతం ప్రోక్తం స
హస్రం దేవశాలయే । అరణ్యే దశసాహస్రం పర్వతే కోటిరుచ్యతే ।
శివలింగసమీపే తు అనంతం విష్ణుసన్నిధౌ । ఏవం సంపాదనం కృత్వా
జప్యసిద్ధ్యర్థకారకం । తథాభ్యంతరశుద్ధ్యర్థం ప్రాణాయామాన్ సమా
చరేత్ ॥ అథ జపాసనాని । పరాశరః । కౌశేయం కంబళం వాపి
అజినం పటమేవ వా । దారుజం తాళపత్రం చ ఆసనం పరికల్పయేత్ ।
వంశాశ్మదారుధరణీతృణపల్లవనిర్మితం । వర్జయేదాసనం మం
త్రీ దారిద్ర్యవ్యాధిదుఃఖదం । కృష్ణాజినే జ్ఞానసిద్ధిర్మోక్షశ్రీర్వ్యాఘ్ర
చర్మణి । కుశాసనే కర్మసిద్ధిః పటే మోక్షమవాప్నుయాత్ ।
చిత్రకంబళకం చైవ రోగదారిద్ర్యనాశనం ॥ అథ సాయంకాలాసనాని ।

కౌశేయం కంబళం వాపి అజినం పటమేవ వా । దారుజం తాళపర్ణం వా ఆ
సనం పరికల్పయేత్ । భిన్నాసనం యోగపట్టం తథైవ వ్యాఘ్రచర్మ చ ।
కృష్ణాజినం చ యత్నేన వర్జయేత్పుత్రవాన్ గృహీ ॥ ధరణ్యాం దుఃఖసం
భూతిర్దౌర్భాగ్యం దారుకాసనే । తృణాసనే యశోహానిః పల్లవే చిత్తవి
భ్రమః । వంశాసనే దరిద్రస్యాత్పాషాణే వ్యాధిసంభవః । వాససి మృ
త్యునాశోతిసర్వహానిర్నిరాసనే । శాంతికే పౌష్టికే చైవ శ్వేతకంబ
ళకం స్మృతం । వశ్యాకర్షణయోశ్చైవ రక్తమాణిక్య కంబళః ।
అథజపవిధిః । అవిదిత్వా ఋషిం ఛందో దైవతం యోగమేవ చ యో
ధ్యాపయెజ్జపేహోమేతత్సర్వం నిష్ఫలం భవేత్ । దక్షిణే రేచయే
ద్వాయుం వామేనాపూర్య చోదరం । కుంభకం తు తతః కుర్యాత్ప్రాణా
యామస్య లక్షణం । వామనాసాపుటాద్వాయుమాపూర్యాథ తన్న
మూధయె । విష్ణుం కృష్ణం శంఖచక్రగదాహస్తం విచింతయేత్ ।
అథ గాయత్రీమహిమా । గాయత్రీం చైవ వేదాంశ్చ తులయా తోల
యత్ప్రభుః । ఏకతశ్చతురో వేదాన్ సాంగాంశ్చ పదక్రమాన్ ।
ఏకతశ్చైవ గాయత్రీం తుల్యరూపా భవత్తదా । గాయత్ర్యాస్తు పరం జ
ప్యం గాయత్ర్యాస్తు పరం తపః । గాయత్ర్యాస్తు పరం ధ్యానం గాయ
త్ర్యాస్తు పరం హుతం । గాయత్రీం తు పరిత్యజ్య యోన్యం మంత్రము
పాసతే । తృషితో జాహ్నవీతీరే కూపం ఖనతి దుర్మతిః । గాయత్ర్యా
ష్టవారం జలమభిమంత్ర్య జపభూమౌ ప్రోక్ష్య । ఉత్పతంతు భూతా
ని పృథివ్యంతరవాసినః । ఆసనాదానమపకృత్య బ్రహ్మకర్మసమార
భే । పృథ్వి త్వయా ధృతా లోకా దేవి త్వం విష్ణునా ధృతా । త్వం చ ధా
రయ మాం దేవి పవిత్రం కురు చాసనం । భూసూక్తం జపిత్వా । ఆస
నమంత్రస్య । మేరుపృష్ఠ ఋషిః । కూర్మో దేవతా । సుతలం
ఛందః । ఆసనే వినియోగః । ఓం జ్ఞానాసనాయ నమః । ఓం కూ
ర్మాసనాయ నమః । ఓం శాక్తాసనాయ నమః । ఓం భూర్భువ
స్సువరోమిత్యస్య మంత్రస్య । ప్రజాపతిరృషిః । ప్రజాపతిర్దేవతా
గాయత్రీ ఛందః । ఉపవేశనే వినియోగః । ఓం భూర్భువస్సువరోమి
త్యుపవిశ్య । అపక్రామంతు భూతాద్యాస్సర్వే తే భూమిభారకాః ।
సర్వేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే । ఓం గుం గురుభ్యో నమః ॥

ఓంపరంపరగురుభ్యోనమః । ఓంపరమేష్ఠిగురుభ్యోనమః । ఓం
దుం దుర్గాయైనమః । ఓంగంగణపతయేనమః । ఓంక్షం క్షేత్రపా
లకాయనమః । ఓంసంసరస్వత్యైనమః। అపసర్పంతు యే భూతా
యే భూతా భూమిసంస్థితాః । యే భూతా విఘ్నకర్తారస్తే నశ్యం
తు శివాజ్ఞయా । అస్త్రమంత్రేణ సర్వభూతాని నివార్య । తలత్ర
మితి వామపాదఘాతైస్త్రియం కృత్వా । ఐశాన్యాం చక్రముద్రాం ప్రద
ర్శ్య శార్ఙ్గబాణనారాచముద్రాః ప్రదర్శయేత్ ।ఓం లం క్లీం పట్క
ర్త శుద్ధిం కృత్వా । కరమధ్యేతథాపృష్ఠే తూపరేమణిబంధకే ।
క్రాగ్రేంగుళిమూలేతుకరశుద్ధిరితి స్మృతా । అథభూతశుద్ధిః । శరీ
రస్య ఆత్మా ఋషిః । సత్యో దేవతా । ప్రకృతిపురుషం ఛందః మమ
శరీరశుద్ధ్యర్థే జపేవినియోగః । శరీరస్యకర్మయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం
భూతశుద్ధిం కరిష్యే । అస్య శ్రీపంచమహాభూతమంత్రస్య । అత్రిభ
రద్వాజబ్రహ్మాదేశ్వరా ఋషయః । సమీరణాగ్న్యప్పృథివ్యాకా
శో దేవతాః । శోషణదాహనప్లావనపిండీకీరణస్థాపనాన్యహం కరిష్యే
నాభేః కోవామభాగే పాపపురుషం విచింతయేత్ । బ్రహ్మహత్యా
శిరస్కంధస్వర్ణస్తేయభుజద్వయం । సురాపానహృదాయుక్తంగు
రుతల్పకటిద్వయం । తత్సంయోగపదద్వంద్వమంగప్రత్యంగ పాత
కం । ఉపపాతకరోమాణం రక్తశ్మశ్రువిలోచనం । ఖడ్గచర్మధరం
కృష్ణం కుక్షౌ పాపం విచింతయేత్ । వాయుబీజస్య కపిలంధరు షిః । వా
యుర్దేవతా । గాయత్రీ ఛందః ధూమ్రవర్ణేన వాయుబీజేన పాప
పురుషేణ సార్ధం శరీరం శోషయిష్యామి । నాభిం స్పృష్ట్వా ప్రణవం
వాయుబీజం షడ్వారముచ్చార్య । అగ్నిబీజస్య కాశ్యపఋషిః । అగ్ని
ర్దేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । పింగళవర్ణేనాగ్నిబీజేన పాపపురుషే
ణ సార్ధం మమ శరీరం దాహయిష్యామి । హృదయం స్పృష్ట్వా ప్రణ
వమగ్నిబీజం ద్వాదశవారముచ్చార్య । అమృతబీజస్య హిరణ్యగర్భ
ఋషిః సోమో దేవతా । గాయత్రీచ్ఛందః । శుక్లవర్ణేనామృత
బీజేన మమ శరీరం ప్లావయిష్యామి। శిరస్స్పృష్ట్వా । సప్రణవమమృత
బీజం చతుర్వింశతివారముచ్చార్య । పృథివీబీజస్య కాశ్యప ఋషిః
రుద్రో దేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । నీలవర్ణేన పృథివీబీజేన మమ శరీరం,

పిండీకరణం కరిష్యామి । పాదౌస్పృష్ట్వా । నవద్వారవంపృథివీబీజంతిరి
శి ద్వారమా ద్వారస్థ ఆకాశ బీజస్యహిరణ్యగర్భ ఋషిః ।ఆకాశో దేవతా
అనుష్టుప్ఛందః ధూమవర్ణేనా కాశబీజేన మమశరీరం స్థాపయిష్యామి।
బ్రహ్మరంధ్రం స్పృష్ట్వా ప్రణవమాకాశ బీజం ద్వాత్రింశ ద్వారమభ్యా
ర్చ్య । అస్యశ్రీ ప్రాణప్రతిష్ఠామంత్రస్య । బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరా ఋష
యః । ఋగ్యజుస్సామాథర్వాణిఛందాంసి । ప్రాణశక్తిః పరాదేవ
తా । ఆం బీజం ।హ్రీం శక్తిః । క్రోం కీలకం । మమప్రతిష్ఠార్థే వి
నియోగః । ఓం అం ఆం హ్రీం క్రోం । కం ఖం గం ఘం ఙం । ఆం పృథి
వ్యప్తేజో వాయ్వాకాశాత్మనే । హ్రాం హృదయాయ నమః । ఓం ఇం
ఆం హ్రీం క్రోం । చం ఛం జం ఝం ఞం । ఈం శబ్దస్పర్శరూప రసగం
ధాత్మనే । హ్రీం శిరసే స్వాహా । ఓం ఉం ఆం హ్రీం క్రోం । టం ఠం
డం ఢం ణం । ఊం వాక్పాణి పాదపాయూపస్థాత్మనే । హ్రూం శిఖా
యై వషట్ । ఓం ఏం ఆం హ్రీం క్రోం । తం థం దం ధం నం । ఐం శ్రోత్రత్వక్చ
క్షుః శ్రోత్రజిహ్వా ఘ్రాణాత్మనే । హ్రైం కవచాయ హుం । ఓం ఓం ఆం హ్రీం
క్రోం । పం ఫం బం భం మం । ఔం మనోబుద్ధ్యహంకారచిత్త విజ్ఞానా
త్మనే । హ్రౌం నేత్రత్రయాయ వౌషట్ । ఓం అం ఆం హ్రీం క్రోం । యం
రం లం వం శం షం సం హం ళం క్షం । అః వచనాదాన గమన విసర్గానంద ప్రకా
శానందాత్మనే । హ్రః అస్త్రాయ ఫట్ । భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః ॥
రక్తాంభోధిస్థపోతోల్లసదరుణసరోజాధిరూఢా కరాబ్జైః పాశం కోదండ
మిక్షూద్భవమణిగణమప్యంకుశం పంచబాణాన్ । బిభ్రాణాసృక్కపా
లం త్రినయనలసితా పీనవక్షోరుహాఢ్యా దేవీ బాలార్కవర్ణా భవతు
హృదయే ప్రాణశక్తిః పరా నః । ఓం ఆం హ్రీం క్రోం యం రం లం వం శం షం స
హం సో మమ ప్రాణా ఇహ ప్రాణాః మమ జీవ ఇహ స్థితః । మమ సర్వేంద్రియాణి
వాఙ్మనశ్చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వా ఘ్రాణాః ఇహాగత్య సుఖం చిరం తిష్ఠం
తు స్వాహా । అథాంతర్మాతృకా బహిర్మాతృకా । అస్య శ్రీ అంత
ర్మాతృకా బహిర్మాతృకా స్తోత్రమంత్రస్య । శ్రీ బ్రహ్మ ఋషిః । అ
నుష్టుప్ఛందః । అంతర్మాతృకా బహిర్మాతృకా దేవతే । హలో
బీజాని । స్వరాశ్శక్తయః । బిందవః కీలకం । అంతర్మాతృకా బ
హిర్మాతృకా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః । అం కం ఖం గం ఘం

జః అంఅంగుష్ఠాభ్యాన్నమః । ఇంచంఛంజంఝంఞంఈం తర్జనీభ్యా
న్నమః । ఉంటంఠండంఢంణంఊంమధ్యమాభ్యాన్నమః । ఏంతం
థందంధంనంఐం అనామికాభ్యాన్నమః । ఓం పంఫంబంభంమంఔం
కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః । అంయంరంలంవంశంషంసంహంళంక్షం అః కర
తలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః । ఏవంహృదయాదిన్యాసః । ధ్యానం ॥ బం
ధూకాభా త్రినేత్రాంపృథురవిలసచ్ఛుక్తి వద్రక్తవస్త్రాం పీనోత్తుంగ
స్తనవినమితాం గూఢవనారంభనాభాం । సర్వాలంకారయుక్తాం సర
సిజనయనామిందుసంక్రాంతమౌళీం మంఛాఙ్కపాశాంకుశాఢ్యా ముభ
యవరకరాంమాతృకాంతాంనమామి । రుద్రాక్షదర్శనఖలాం ధవ
ళాక్షమాలాంకుంభంచపుస్తకమునేకవరేషుయస్యాః । శుభ్రాంతి
కాంతివిమలాంలిపిదేవతాం తాం ద్యాయేత్ప్రసిద్ధకలికాంకలయేత్త్రి
నేత్రాం ॥ కంచాళ్యోర్ణాభ్రద్రేర్హిత వదనగోః పాదయోః కుక్షిపక్షో
దేహాంభాన్యత్ప్రపదాకలితశశికళామిందుకుందావదాతాం । అక్ష
స్రక్కుంభచిత్రాలిఖితవరా పద్మపత్రాయతాక్షీం మచ్ఛాక
ల్పాంగుభచ్ఛసనజకువభరాంమాతృకాంతాంనమామి । ఆధారేలిం
గనాభౌహృదయసరసిజే తాలుమూలేలలాటే । ద్వేపత్రేషోడశారే
ద్విదశదశదళేద్వాదశార్ధేచతుష్కే । వాసాంతే బాలమధ్యే డఫకఠసహి
తేకంఠదేశే స్వరాణాం హంక్షంతత్త్వార్థయుక్తం సకలదళగతం వర్ణ
రూపంనమామి । కాననవృత్తస్యక్షశుభ్రితనాసగండోష్ఠదంతాలుజిహ్వా
స్యే । దోఃపత్సంధ్యగ్రగేషుపార్శ్వయుగాభిపృష్ఠజఠరేషు । హృద్దో
ర్మూలాపరగళకక్షేషు హృదయాదిపాదయుగళేషు । జఠరాననయో
ర్వ్యాపకసంజ్ఞకాన్యసేత్క్రమశః । అథ ప్రణవన్యాసః । ప్రణవస్య బ్ర
హ్మఋషిః । పరమాత్మాదేవతా । గాయత్రీచ్ఛందః । అంబీజం । ఉం
శక్తిః । మంకీలకం । శుక్లోవర్ణః । మమమోక్షార్థేవినియోగః । అం
అంగుష్ఠాభ్యాంనమః । ఉంతర్జనీభ్యాంనమః । మంమధ్యమాభ్యాంన
మః । అంఅనామికాభ్యాంనమః । ఉంకనిష్ఠికాభ్యాంనమః । మంకర
తలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః । ఏవంహృదయాదిన్యాసః । ధ్యానం । వే
దాదిమూలంసకలస్వరాణాం నాదాత్మకంసప్తభుజంగరూపం । త్రి
తారకంశశిసూర్యనేత్రం త్రిత్వమూలంత్రిశివం నమామి । అథ

పూరకకుంభకరేచకాని. ఇడయా పిబషోడశభిః పవనం చర దుత్తర ష
ష్టికుంభధారికం । త్యజ పింగళయా శనకైశ్శనకైర్దశభిర్దశభిర్ద్వ్యధికం । అ
థ ప్రాణాయామవిధిః । అత్ర యోగయాజ్ఞవల్క్యః । ఏవం సంమార్జ
నం కృత్వా బాహ్యశుద్ధికారకం । తథాభ్యంతరశుద్ధ్యర్థం ప్రా
ణాయామాన్ సమాచరేత్ । సంవర్తోపి । ప్రాణాయామైస్త్రిభిః పూ
తో గాయత్రీం తు జపేత్తత ఇతి । ప్రాణవాయోర్నాయామో నిరోధః ప్రా
ణాయామః । సకింలక్షణ ఇత్యపేక్షితే మనురాహ । సవ్యాహృతిం సప్ర
ణవాం గాయత్రీం శిరసా సహ । త్రిః పఠేదాయతప్రాణః ప్రాణాయామ
స్స ఉచ్యతే । వ్యాహృతయో భూరాద్యాస్సప్త వ్యాహృతయః ప్రోక్తాః ప్రా
ణాయామే తు నిత్యశః । భూర్భువస్స్వర్మహర్జనస్తపస్సత్యం తథైవ చే
తి యోగయాజ్ఞవల్క్యస్మరణాత్ । శిరశ్చాత్ర ఓమాపో జ్యోతిరితి య
జుర్వేదికో మంత్రః । ఓమాపో జ్యోతిరిత్యేష మంత్రః । తైత్తిరీయస్మ
రణాత్ । సప్రణవమిత్యనేన భూరాదిష్వనవస్వపి ప్రణవయోగమాహ ।
తథైవ యాజ్ఞవల్క్యః । భూర్భువస్స్వర్మహర్జనస్తపస్సత్యం తథైవ చ ।
ప్రత్యోంకారసమాయుక్తం తథా తత్సవితుః పదం । ఓమాపో జ్యోతి
రిత్యేతచ్ఛిరశ్చాత్రోపయోజయేత్ । త్రిరావర్తనయోగాత్తు ప్రాణా
యామస్తు శబ్దిత ఇతి । ఓంకారోఽత్ర మంత్రాదౌ ద్రష్టవ్యః తథా చ
యమః । సావిత్రీం శిరసా సార్ధం మనసా త్రిః పఠేద్ద్విజః । బద్ధ్వాస
నం నియమ్యాసూన్ స్మృత్వా చాపాదికం తథా । సన్మీలితదృక్
మౌనీ ప్రాణాయామం సమభ్యసేదితి । ఆసనం చాత్ర స్వస్తికాద్య న్య
తమం వేదితవ్యం । అపానాదికం చాత్ర వ్యాసేనోక్తం । ప్రణవస్య
ఋషిర్బ్రహ్మా గాయత్రీ ఛంద ఏవ చ । దేవోఽగ్నిస్సర్వకర్మాదౌ విని
యోగః ప్రకీర్తిత ఇతి । యోగయాజ్ఞవల్క్యోఽపి వ్యాహృతీనాం తు
సర్వాసామృషిశ్చైవ ప్రజాపతిః । గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్చ బృహ
తీ పంక్తిరేవ చ । త్రిష్టుప్చ జగతీ చైవ ఛందాంస్యేతాని సప్త వై । అగ్ని
ర్వాయుస్తథాదిత్యో బృహస్పత్యాక ఏవ చ । ఇంద్రశ్చ వైశ్వదేవా
శ్చ దేవతాస్సముదాహృతాః । ప్రాణాయామం ప్రయోగే చ వినియో
గస్సముదాహృతః । సవితా దేవతా యస్యా ముఖమగ్నిస్త్రివాచ్యయా ।
విశ్వామిత్రఋషిశ్ఛందో గాయత్రీ సవితేత్యత । వినియోగస్తూపన

మే ప్రాణాయామేతిథైవచ । ఓమాపోజ్యోతిరిత్యేష మంత్రోయస్తు
ప్రకీర్త్యతే। యశ్చప్రజాపతిశ్చార్షంయజుశ్ఛందోవివర్జితం ।
బ్రహ్మాగ్నివాయుసూర్యశ్చదేవతాస్సముదాహృతాః । ప్రాణస్యా
యామనేచైవవినియోగఉదాహృతః । అత్రబృహస్పతి వ్యాహృతీనా
మృషిభేదమాహ । విశ్వామిత్రోజమదగ్నిభరద్వాజోథగౌతమః
। ఋషిరత్రిర్వశిష్ఠశ్చకశ్యపశ్చ యథాక్రమం । సచప్రాణాయా
మః । పూరకరేచకకుంభకైస్త్రిలక్షణోజ్ఞేయః । పూరకఃకుంభ
కోరేచకః ప్రాణాయామస్త్రిలక్షణః ।ఏతేషాంలక్షణమాహ । సఏ
వ । నాసికాకృష్టఉచ్ఛ్వాసోధ్మాతః పూరకఉచ్యతే । కుంభకోతి బ
లోచ్ఛ్వాసోరేచపూర్ణేస్తురేచకఇతి । కుంభకేతువిశేషమాహాత్రిః।
అకాశాద్గ్రాహ్యసాగ్రాచ్చనిరోధశ్శస్యతేబుధైః।నిరోధాజ్జాయతే వా
యువాయోరగ్నిశ్చజాయతే । అగ్నేరాపశ్చజాయంతే తతో
తశ్శుధ్యతేత్రిభిరితి । యోగయాజ్ఞవల్క్యస్తుపూరకరేచకయో వి-
శేషమాహ । బాహ్యస్థితంప్రాణపదేనవాయుమాకృష్య యత్నేన
శనైఃసమస్తం । కింత్వస్తువాపరిపూరణీయాసపూరకో నామ మ
హానిరోధః । శనైర్వాపాపుటైర్వాయుముత్సృజేన్నతువేగతః ।
నకంపయేచ్ఛరీరంతునయోగీ పరమోమత ఇతి । అత్రి వ్యాఘ్రపా
దా । నాభిపద్మస్థితం ధ్యాయేత్త్రిశక్తింపూరణేనతు । నీలోత్పలా
భంహృత్పద్మేకుంభకేనజనార్దనం । లలాటస్థశివంశ్వేతం రేచకే
నాభిచింతయేత్ । శుద్ధస్ఫటికసంకాశంనిర్మలంపాపనాశనమితి ।
తత్రఫలమాహబృహస్పతిః । రక్తంపద్మాపతింధ్యాయేద్విష్ణుంనీలో
త్పలప్రభం । శంకరంత్ర్యంబకంశ్వేతంధ్యాయన్ముచ్యేతబంధనాత్ ।
యోగయాజ్ఞవల్క్యోపి ।పూరకేవిష్ణుసాయుజ్యంకుంభకే బ్రహ్మణో
తికం । రేచకేనతృతీయేనప్రాప్నుయాదీశ్వరంపదమితి । అత్రిర్బృ
హః । పాదయోశ్చతథాజాన్వోర్జంఘయోర్జఠరేపిచ । కణ్ఠే
ముఖేతథామూర్ధ్నిక్రమేణవ్యాహృతీన్న్యసేదితి । భూరంగుష్ఠద్వ
యేన్యస్యభువస్తర్జనికాంన్యసేత్ । జ్యేష్ఠాంగుళీద్వయేధీమాన్స్వః
పదంవినియోజయేత్ । కరంన్యాసవిధిఃకృత్వాఅంగన్యాసం సమా
చరేత్ । భూఃపదంహృదివిన్యస్యభువశ్శిరసివిన్యసేత్ । శిఖాయాం

స్వాః పదం న్యస్యేత్కవచం తత్పదం న్యసేత్ । అగ్నేర్భర్గః పదం న్యస్య దిగ్వ
దిక్షు ధియః పదమితి । తతః ఓమాపో జ్యోతిరిత్యవాఙ్గన్యాసః । శి
రస్యస్త్రన్యాసవాఙ్గప్రాణాయామే పదం న్యసేదితి వ్యాసస్మరణాత్ ।
ఏవం కుర్వతః ఫలమాహ యోగయాజ్ఞవల్క్యః । ప్రాణాయామ
త్రయం కుర్యాత్సూర్యస్యోదయనం ప్రతి । కర్మణాదస్వగః పూర్వాహ్ణి
వం తమస్పృశనో యథా । సంవత్సరోఽపి । మానసం వాచికం పా
పం కాయేనైవ తు యత్కృతం । తత్సర్వం నశ్యతి క్షిప్రం ప్రాణాయామ
త్రయే కృతే । ఇతి దివసే దివసే కుర్యాత్ । సవ్యాహృతీః సప్రణవాః
ప్రాణాయామాంస్తు షోడశ । అపి భ్రూణహనం మాసాత్పునన్త్యహర
హః కృతాః । దశప్రణవసంయుక్తైః ప్రాణాయామైశ్చతుర్దశైః । ము
చ్యతే బ్రహ్మహత్యాయాః కింపునశ్చైవ పాతకైః । అథ ప్రాణాయా
మన్యాసః । ఓం భూః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం నమః ఇత్యఙ్గుళిన్యాసః । అథ
షడఙ్గన్యాసః । ఓం భూః హృదయాయ నమః । ఓం భువః శిరసే స్వా
హా । ఓం స్వః శిఖాయై వషట్ । ఓం మహః కవచాయ హుం । ఓం జ
నః నేత్రత్రయాయ వౌషట్ । ఓం తపః అస్త్రాయ ఫట్ । ఓం సత్యం
భూర్భువస్స్వరోమితి దిగ్బన్ధః । విష్ణుం భాస్వత్కిరీటాఙ్గదవలయధరం
కల్పహారోధరాంఘ్రిం శ్రోణీభూషా సువక్షోమణిముకుటమహామం
డనైర్మణ్డితాఙ్గం । హస్తోద్యచ్ఛఙ్ఖచక్రాంబుజగదమమలం పీ
తకౌశేయవాసం విద్యోతద్భాసముద్యద్దినకరసదృశం పద్మసంస్థం న
మామి । ఓం భూః ఓం భువః ఓం స్వః ఓం మహః ఓం జనః ఓం తపః ఓం
సత్యమిత్యాది । ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా పశ్చాత్ గాయత్ర్యాః
గాయత్రీ ఛన్దో విశ్వామిత్రఋషిః । సవితా దేవతా । అగ్నిర్ము
ఖం ॥ బ్రహ్మా శిరః । విష్ణుః హృదయం । రుద్రశ్శిఖా ॥ పృథివీ యో
నిః । ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా గా
యత్రీ చతుర్వింశత్యక్షరా త్రిపదా షట్కుక్షిః । పఞ్చశీర్షోపనయ
నాదిసమస్తపాపక్షయార్థం యథాశక్తి గాయత్రీమన్త్రజపం కరిష్యే ।
తతో మూలమన్త్రేణ కరశుద్ధిం కృత్వా పశ్చాదఙ్గుళిన్యాసః । మూల
మన్త్రేణ వ్యాపకత్రయం కృత్వా । తత్సవితుః బ్రహ్మాత్మనే హృదయాయ
నమః । వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనే శిరసే స్వాహా । భర్గో దేవస్య రుద్రాత్మనే

శిఖాయై వషట్ । ధీమహి ఈశ్వరాత్మనే కవచాయ హుం । ధియో యోనః సదాశివాత్మనే నేత్రత్రయాయ వౌషట్ । ప్రచోదయాత్ పరమాత్మనే అస్త్రాయ ఫట్ । భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః । అథాంగుళ్యక్షరన్యాసః । తన్నమః । త్సన్న । విం న । తుం న । ర్వం న । రేం న । ణిం న । యం న । భం న । గోం న । దం న । వం న । స్యం న । ధీం న । మం న । హిం న । ధిం న । యోం న । యోం న । నం న । ప్రం న । చోం న । దం నమః । యాం నమః ॥ ఇతి దక్షిణహస్తతర్జనీమూలకర్యాది ॥ అథాంగుళిపదన్యాసః । తన్నమః । సవితుర్నమః । వరేణ్యం న । భర్గో న । దేవస్య నమః । ధీమహి న । ధియో నమః । యో నమః । నః నమః । ప్రచోదయాత్ నమః ఇతి దక్షిణహస్తాంగుష్ఠమారభ్య వామహస్తకనిష్ఠికాపర్యంతమంగుళిషు పదన్యాసః । తతః ముఖే దశపదన్యాసః । మూర్ధ్ని ఘ్రాతే భ్రువోర్మధ్యే నేత్రయోశ్శ్రోత్రయోర్నసోః । దంతోష్ఠతాలు వక్త్రేషు పదాని దశ విన్యసేత్ । మూలమంత్రేణ వ్యష్టిసంహారన్యాసః । వ్యాహృత్యాది మంత్రపాదచతుష్టయం వననూలికాన్యాసత్రయం కృత్వా । అథ దండకన్యాసః । తన్నమః । ఛ్ఛం నమః । ఇత్యాది అంగేషు న్యసేత్ । తతః గాయత్రీషడంగన్యాసం కుర్యాత్ । త్రిద్వ్యేకదశభిః త్రిద్వ్యే పంచాంగుళిదక్షైః క్రమాత్ । హృచ్ఛిరోర్ధ్వశిఖావర్మ నేత్రత్రయాయాస్త్రాయ చ । ఓం తత్సవితుః బ్రహ్మాత్మనే హృదయాయ నమః । వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనే శిరసే స్వాహా । భర్గో దేవస్య రుద్రాత్మనే శిఖాయై వషట్ ॥ ధీమహి ఈశ్వరాత్మనే కవచాయ హుం । ధియోయోనః సదాశివాత్మనే నేత్రత్రయాయ వౌషట్ । ప్రచోదయాత్ పరమాత్మనే అస్త్రాయ ఫట్ । భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః । ధ్యానం । ధ్యేయస్సదా సవితృమండలమధ్యవర్తీ నారాయణస్సరసిజాసనసన్నివిష్టః । కేయూరవాన్ మకరకుండలవాన్ కిరీటీ హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశంఖచక్రః । అథ పదన్యాసః । తత్పదం పాదయోర్న్యస్య జాన్వోస్తు సవితుః పదం । వరేణ్యం కటిదేశే తు భర్గో నాభ్యాం తు విన్యసేత్ । దేవస్యేతి పదం కుక్షౌ ప్రయత్నేన చ విన్యసేత్ । ధీమహి హృది విన్యస్య గళే ధియ ఇతి న్యసేత్ । యః పదం తు లలాటే తు నః పదం తు ముఖే న్యసేత్ । ప్రచోదయా

నీతిపదం బ్రహ్మరంధ్రే చ విన్యసేత్ । అథ ధ్యానం । ముక్తావిద్రుమ
హేమనీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖైస్త్రీక్షణైర్యుక్తామిందునిబద్ధరత్న
మకుటాం తత్త్వార్థవర్ణాత్మికాం । గాయత్రీం వరదాభయాంకుశ
కశాశ్శుభ్రం కపాలం గుణం శంఖం చక్రమథారవిందయుగళం హస్తైర్వ
హంతీం భజే । అథ వర్ణన్యాసః । తత్ర బ్రహ్మా । తత్కారం విన్యసే
త్పాదాంగుష్ఠయోర్ద్వయోః । సకారం గుల్ఫదేశే తు వికారం
జంఘయోర్న్యసేత్ జాన్వోస్తు విన్యసేత్ తుకారం వకారం చోరుమూలతః
రేకారం విన్యసేద్గుహ్యే ణికారం వృషణే న్యసేత్ । కటిదేశే తు యంకారం
భకారం నాభిమండలే గోకారం జఘనే యోగీ దేకారం స్తనయో
ర్న్యసేత్ । వకారం హృది విన్యస్య స్యకారం కంఠదేశతః । ధీకారమా
స్యే విన్యస్య మకారం తాలుమధ్యతః । హికారం నాసికాగ్రే తు ధికారం
నయనద్వయే । భ్రువోర్మధ్యే తు యోకారం లలాటే తు ద్వితీయకం
పూర్వాస్యే నకారం ప్రకారం దక్షిణాననే । ఉత్తరాస్యే తు చోకా
రం దకారం పశ్చిమాననే ॥ విన్యసేన్మూర్ధ్ని యాత్కారం సర్వవ్యా
పినమీశ్వరం । అత్ర సర్వేషాం ప్రణవాద్యనమోంతత్వం । తథా చ
భృగుః । ఓంకారమాదావుచ్చార్య । మంత్రబీజమనంతరం । నామ
గ్రాహ్యం నమోంతం చ జపన్యాసక్రియాస్వితి । అంగన్యాసక్రమః ।
ప్రత్యక్షరం కేశవాదిచతుర్వింశతినామభిర్నమోంతం న్యసేత్ । ఓంత
త్కేశవాయ నమః పాదాంగుష్ఠయోరితి తతో వర్ణధ్యానం కుర్యాత్
తథా చ బ్రహ్మా । కృత్వా చ మాతృకాన్యాసమశేషం పాపనాశకం । ప
శ్చాత్సమాచరేద్ధ్యానం వర్ణరూపసమన్వితమితి తచ్చైవోక్తం
ఓంకారం వ్యాహృతయశ్చ పంక్తిశ్చైతం చ కీలకం । చతుష్షష్టికృతం
పాపమోంకారో దహతి క్షణాత్ । తత్కారం చ శరోపేతం బ్రహ్మవి
ష్ణుశివాత్మకం । శాంతం పద్మాసనారూఢం ధ్యాయేత్స్వస్థానసంస్థితం ।
౧ । సకారం చింతయేద్వ్యామమమలం శీళవృష్ణభం । పద్మమధ్యస్థి
తం సౌమ్యముపపాతకనాశనం । ౨ । వికారం కపిలం చింతయేత్ కమ
లాసన [illegible] యేచ్ఛాంతం ద్విజశ్రేష్ఠ మహాపాతకనాశనం ।
౩ । తుకారం చింతయేత్ప్రాజ్ఞ ఇంద్రనీలసమప్రభం । నిర్దహేత్స
ర్వదుఃఖం తు గ్రహరోగసముద్భవం । ౪ । వకారం వహ్నిదీప్తాభం

చింతయేచ్చవిచక్షణః । భ్రూణహత్యాకృతం పాపం తత్క్షణాదేవ న
శ్యతి । ౫ । రేకారం విమలం ధ్యాయేచ్ఛుద్ధస్ఫటికసన్నిభం । పాపం
నశ్యతి తత్క్షిప్రమగమ్యాగమనోద్భవం । ౬ ణికారం చింతయేద్యో
గీ విద్యుత్స్ఫటికసన్నిభం । అభక్ష్యభక్షణం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్య
తి । ౭ । యంకారం తారకావర్ణమిందుశేఖరభూషితం । యో
గినాం వరదం ధ్యాయేద్బ్రహ్మహత్యాదినాశనం । భకారం కృష్ణవర్ణం తు నీల
మేఘసమప్రభం । ధ్యాత్వా పురుషహత్యాదిపాపం నాశయతి ద్విజ ।
౯ । గోకారం రక్తవర్ణం తు కమలాసనసంస్థితం । గోహత్యాదికృతం
పాపం నాశయంతం విచింతయేత్ । ౧౦ । దేకారం మరకతశ్యామం క
మలాసనసంస్థితం । వశితం చింతయేద్యోగీ స్త్రీహత్యాదిదహేత్వరం ।
౧౧ । వకారం శుక్లవర్ణం తు జాజీపుష్పసమప్రభం । గురుహత్యాకృ
తం పాపం ధ్యాత్వా దహతి తత్క్షణాత్ । ౧౨ । స్యకారం చ తథా పీతం
సువర్ణసదృశప్రభం । మనసా చింతితం పాపం ధ్యాత్వా దహతి చానఘ ।
౧౩ । ధీకారం చింతయేచ్ఛుక్లం కుందపుష్పసమప్రభం । పితృమాతృ
వధాత్పాపాన్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః । ౧౪ । మకారం వంకిజం వర్ణం
చింతయేద్దీప్తతేజసం । పూర్వజన్మార్జితం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి । ౧౫ ।
హికారం శంఖవర్ణం తు పూర్ణచంద్రసమప్రభం । అశేషపాపదహనం
ధ్యాయేన్నిత్యం విచక్షణః । ౧౬ । ధికారం పాండురం ధ్యాయేత్పద్మశ్రో
పరివస్థితం । పరస్త్రీగమనకృతం పాపం స్మరణాదేవ నశ్యతి । ౧౭ । యో
కారం రక్తవర్ణం తు ఇంద్రగోపకసన్నిభం । ధ్యాత్వాతు గోవధే
పాపం నిర్దహేత్సద్విపుంగవ । ౧౮ । ద్వితీయశ్చైవ యః ప్రోక్తో
యోకారో రుద్రసంభవః । నిర్దహేత్సర్వపాపాని నాన్యైః పాపై
ర్లిప్యతే । ౧౯ । నఃకారం తు ముఖం పూర్వమాదిత్యోదయసం
నిభం । సకృద్ధ్యాత్వా ద్విజశ్రేష్ఠః గచ్ఛేద్వైశ్వరం పదం । ౨౦ । నీ
లోత్పలదళశ్యామం ప్రకారం దక్షిణాముఖం । సకృద్ధ్యాత్వా ద్విజశ్రే
ష్ఠః గచ్ఛేద్వైష్ణవం పదం । ౨౧ । సౌమ్యం గోరోచనోపేతం చోకా
రం చోత్తరాననం । సకృద్ధ్యాత్వా ద్విజశ్రేష్ఠః గచ్ఛేద్వైగం పదం ।
౨౨ । శుక్లవర్ణేందుసంకాశం దకారం పశ్చిమాననం । సకృ
ద్ధ్యాత్వా ద్విజశ్రేష్ఠస్స గచ్ఛేద్బ్రహ్మణః పదం । ౨౩ । యాకార

స్తుశిరః ప్రోక్తాశ్చతుర్వర్ణ దనవత్ప్రభః । ప్రత్యక్షఫలదో బ్రహ్మావిష్ణోరు
ద్ర ఇతి స్థితిః । ౨౮ । ఏతత్ జ్ఞాత్వాతు మేధావీ జపహోమౌ కరోతి
యః । నభవేత్తస్యతత్ తస్య పాతకం చనవిద్యతే । ౨౯ । సాక్షా
ద్భవత్యసౌ బ్రహ్మా స్వయంభూః పరమేశ్వరః । యస్త్వేవం నవిజానాతి గా
యత్రీంతు యథాః ధిక్ ధిక్ సూతకం తస్య పాతకం చ మహాయానఘ । నై
వదానఫలం తస్య నైవ యజ్ఞఫలం లభేత్ । న చ తీర్థఫలం ప్రోక్తం ఇతి
స్మృతి సూతకే ఇతి । గాయత్రీహృదయం కల్పం గోవిందేన ప్రకాశి
తం । ఇహలోకే పరత్రైవ సర్వం సుఖమవాప్నుతే । తథా ముద్రా అపి
తేనైవ దర్శితాః ॥ సుముఖం సంపుటం చైవ వితతం విస్తృతం తథా ।
ద్విముఖం త్రిముఖం చైవ చతుః పంచముఖం తథా । షణ్ముఖోధోము
ఖం చైవ వ్యాపకాంజలికం తథా । శకటం యమపాశం చ గ్రథితం సన్ము
ఖోన్ముఖం । ప్రలంబం ముష్టికం చైవ మత్స్యః కూర్మో వరాహకం । సిం
హాక్రాంతం మహాక్రాంతం ముద్గరం పల్లవం తథా । ఏతా ముద్రాశ్చ
తుర్వింశద్గాయత్రీ సుప్రతిష్ఠితాః । యది ముద్రా న జానాతి గాయత్రీ
నిష్ఫలం భవేత్ । అథ ముద్రాగ్రహణ లక్షణేన ముద్రా దర్శయేత్ ।
అథ గాయత్రీకవచం । ఓమితి హృదయే । భూరితి ముఖే । భువ ఇ
తి శిరసి । స్వరితి సర్వాంగే । తతో యథావిధి । గాయత్రీం సం
స్మరేత్ । ఏవం కుర్వతః ఫలమాహ వ్యాసః । విన్యస్యైవం జపేద్య
స్తు గాయత్రీం వేదమాతరం । బ్రహ్మలోకమవాప్నోతి వ్యాసస్య వచనం
యథా । భోధాయసః । నాభేరధః సంస్పర్శనం కర్మణ్యయుక్తో
వర్జయేదితి । యమోపి । నాభేరధస్స్పృశేత్కాయం స్పృష్ట్వా ఋ
తూళమేత్కరా । దక్షిణః వాస్పృశేత్కర్ణం స్మరేద్వా విష్ణుమవ్య
యం । అత్రక్వచిదపవాదమాహ । సఏవ । విరమేద్వా బ్రహ్మణే ప్రా
ప్తే నమంతేన చనం వజేత్ । శూద్రం దృష్ట్వైవ సంప్రాప్తం నాధీయీ
త కథం చన । శూద్రం దృష్ట్వైవ విరమేన్న సంవదేదిత్యర్థః । వ్యా
సోపి । జపకాలే న భాషేత వ్రతహోమాదికేషు చ । ఏతేష్వేవావసక్తం
తు యద్యాగచ్ఛేద్ద్విజోత్తమః । అథ జపవిధిః । సంధ్యాప్రదేశే సం
ధ్యాయాం సంధ్యాత్రిషు వహాషయేత్ । జపమస్య ప్రదేశే తు పునస్సం
ధ్యావిధీయతే । మనస్సంతోషణం శౌచం మౌనం మంత్రార్థచింత

న్నం । అన్యత్ర త్వయనిర్వేదో జపస వృత్తిహేతవః । క్రోధో మదః క్షుత్తృ
ష్ణా తద్వన్నిష్ఠీవనశయ్యాభఙ్గే । శ్వనీచదర్శనే చైవ నిద్రాప్రమాదాన్తే
జపేద్ద్విజ ఉష్ణీషీ కంచుకీ నగ్నో ముక్తకేశో గలావృతః ? అపవిత్రకర
శ్చైవ ప్రలపన్న జపేత్క్వచిత్ । స్తంభద్వీపమనువ్యాఘ్రాణా మన్యేషాం
ప్రాణినాం యత । ఆచమ్య వా జపేచ్ఛేషం యద్వా సూర్యాగ్ని మీక్ష
యేత్ । ఏలోకయేద్వారాదీనాం మహచ్ఛాయా నచాశ్రయేత్ ।
దశభిర్జన్మజనితం శతేన చ పురాతనం । త్రియుగం తు సహస్రేణ గా
యత్రీ హంతి కిల్బిషం । వాచికోపాంశు మానసభేదాత్త్రివిధో జపః త్రి
సంఖ్యకః । వాచ్యజపకీనాస్వాగ్రత్రిసంధ్యజపం కుర్యాం । ఉచ్చైర్జపాద్వి
శగుణం ప్రోక్తం జపేద్దశగుణం స్మృతం । ఉపాంశుస్స్యాచ్ఛతగుణస్స
హస్రో మానస స్మృతం । స్మృత్యంతరే । ఉచ్చైర్జపాదుపాంశుకం
స్యాదుపాంశుర్దశభాగ్భవేత్ । వక్త్రే తు నేత్రస్తు జిహ్వోష్ఠయోస్తు
సహస్రకం । మానసం దశసాహస్రం మనసా ధ్యానమాత్రతః । ప్రా
తం పూర్వాహ్ణముచ్చార్య వ్యాహృతీంశ్చ తతః పరం । గాయత్రీ ప్రణవం చాం
తే జపమేవముదాహృతః । అక్షరార్థం తత్త్వేన సదా తత్స్మరేత్ తత
మంత్రార్థం చింతయేద్యస్తు జపకాలే ప్రశస్యతే । ఓంకారపూర్వ
కై వ గాయత్రీ సుందరీ తథా । తయోస్సంయోగకాలేషు వస్త్రమా
చ్ఛాద్య గణ్యతే । ప్రాతర్నాభిసమౌ కృత్వా దక్షిణే కరమేవ తు ।
మధ్యాహ్నే హృదయసంస్థితం వదనం గుహ్యపద్మసు । జపేయుస్త్రైస్త్రియా
విప్రా ద్వాత్రింశత్సంఖ్యయాదరాత్ । గాయత్రీ జపమేకైకం కోటిసం
ఖ్యాగుణం భవేత్ । ధ్యానాచ్ఛర్యాప్తపుత్రాయురభివృద్ధిర్భవేత్ ।
భృగురిత్యాహ సర్వేషాం మునీనాం మునిసత్తమః ॥ ఛిన్నపాదా
గాయత్రీ బ్రహ్మహత్యాపహారిణీ । అచ్ఛిన్నా తు గాయత్రీ బ్రహ్మ
హత్యాం ప్రయచ్ఛతి । ఉచ్చారణప్రకారః । ఓం భూర్భువస్సువః ॥ ఓం
తత్సవితుర్వరేణ్యం । భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచో
దయాత్ ॥ పద్మపురాణే జపమాలావిధిః । అంగుళీజపసంఖ్యానమె
కమేకం వరాననే । రేఖాయాష్టగుణం ప్రోక్తం పుత్రజీవైర్దశాధికం । శ
తం స్యాచ్ఛంఖమణిభిః సహస్రం తు ప్రవాళకైః । స్ఫాటికైర్దశసాహ
స్రం స్ఫటికైర్లక్షముచ్యతే । మౌక్తికైర్దశలక్షం తు సువర్ణైః ।

కుశాగ్రైంధ్యాచరుద్రాక్షైరనంతఫలమశ్నుతే ॥ ఆబావృష్ట్యాది విన్యా
సంకరశుద్ధిస్తతఃపరం । అంగుళీన్యాపః న్యాసోహృదాదిన్యాసఏవచ ।
తాళత్రయంచదిగ్బంధః ప్రాణాయామస్తతఃపరం । ధ్యానంపూజాజ
పశ్చైతిసర్వమంత్రేష్వయంక్రమః । అంగంపాదంపదంవర్ణంచం
పకంతత్వమావృతిం । దండకంవనమాలాస్త్రీముద్రాశ్చ దశమీస్మృ
తా । దశన్యాసయుతాం దేవీంనజపేద్యోద్విజాధమః । తత్కర్మ
శోషదంరాజన్ వృథాకర్మణిరోడయేత్ । జపాంతేపునః ప్రాణ
యామంకృత్వాఅంగుళీన్యాసషడంగన్యాసంకృత్వా । ధ్యేయస్సదే
తి ధ్యానంకృత్వా । తతః అష్టముద్రాః ప్రదర్శయేత్ । సురభిజ్ఞా
నచక్రాణియోనిఃకూర్మోథపంకజం । లింగనిర్యాణముద్రాచఅ
ష్టౌతెజపపూర్తికాః॥ తతస్సంధ్యోపస్థానం । కశ్యపఋషిః । జా
తవేదాఅగ్నిదుర్గాదేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । సంధ్యోపస్థానెవిని
యోగః । శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః । సర్వారిష్టశాంతిరస్తు । గా
యత్రీతర్పణంకుర్యాజ్జపాంతేకర్మసిద్ధయె । బ్రహ్మఘ్నంవాసు రా
పంవాతేనపాపంవ్యపోహతి । ఆచమ్యప్రాణానాయమ్యసంకల్ప్య ।
ప్రాతస్సంధ్యాగాయత్ర్యావ్యాసఋషిః । బ్రహ్మదేవతా గాయత్రీ
ఛ్ఛందః । భూః పురుషతర్పణంకరిష్యే । భూఃపురుషంతర్పయా
మి । ఋగ్వేదంతర్పయామి । మండలంతర్పయామి । ఆత్మా
నంతర్పయామి । గాయత్రీంతర్పయామి । వేదమాతరంతర్ప
యామి । సాంకృతింతర్పయామి । సంధ్యాంతర్పయామి । కు
మారీంతర్పయామి । బ్రాహ్మీంతర్పయామి । హంసవాహినీంత
ర్పయామి । ఉపసీంతర్పయామి । నిమృజీంతర్పయామి । స
ర్వసిద్ధికరీంతర్పయామి । సర్వమంత్రాధిపతింతర్పయామి । భూ
ర్భువస్స్వఃపురుషంతర్పయామి । అథమాధ్యాహ్నికసంధ్యాకథ ।
పాదౌహస్తౌముఖంప్రక్షాళ్య । శుద్ధదేశేఉపవిశ్య । ద్విరాచమ్య ।
యథోక్తప్రాణాయామంకృత్వా । మాధ్యాహ్నికసంధ్యాముపాసే ।
పావమాన్యాసనంకృత్వా । ఆపఃపునంత్విత్యస్యమంత్రస్యపూతఋషిః । ఆ
పోదేవతా । అనుష్టుప్ఛందః । అభ్యంతరశుద్ధ్యర్థముదకప్రాశనెవినియో
గః । ఆపఃపునంతుపృథివీం... ప్రతిగ్రహంస్వాహా ' ద్విరాచమ్యః శేషమా

ర్జనంపూర్వవత్ । ఋతంచసత్యంచపూర్వవత్ । హంసశ్శుచిషది
త్యేకస్యాఋచోగౌతమపుత్రో వామదేవఋషిః సూర్యోదేవతాజగతీ
చ్ఛందఃఅసురసంహారణార్థమర్ఘ్యప్రదానేవినియోగః । హంసశ్శుచి
షత్...ఋతం।హంసశ్శుచిషదిత్యాదినా తుంగాయత్ర్యార్ఘ్యందత్
త్వా। ఉపవిశ్యాచమ్య । కేశవాదిద్వాదశతర్పణంకృత్వా । ఆచమ్య
తతస్సూర్యోపస్థానం । ఉదుత్యంజాతవేదసమితి । ప్రవరముచ్చార్యన
మస్కారంకృత్వా । ఉపవిశ్యాచమ్య ।పునరాసన ప్రాణాయామం
కృత్వాగాయత్రీధ్యానన్యాసాదికంపూర్వవత్ । జపాంతేఉపస్థానాది
కంపూర్వవత్ । ప్రవరముచ్చార్య । సమస్కారంకృత్వా । ఉపవి
శ్యాచమ్య । మాధ్యాహ్నిసంధ్యాతర్పణంకరిష్యే । యథావిధి ।
ప్రాణానాయమ్యసంకల్ప్య । మాధ్యాహ్నికసంధ్యాతర్పణంకరిష్యే
మాధ్యాహ్నికసంధ్యాసావిత్ర్యాః । కశ్యపఋషిః । రుద్రో దేవ
తా । ఉష్ణిక్ఛందః । భువఃపురుషతర్పణంకరిష్యే । ఓంభువఃపు
రుషంతర్పయామి । యజుర్వేదంతర్పయామి ।మండలంతర్పయా
మి । అంతరాత్మానంతర్పయామి । సావిత్రీంతర్పయామి । వేద
మాతరంతర్పయామి । సాంకృతింతర్పయామి । సంధ్యాంతర్పయా
మి । యువతింతర్పయామి । రౌద్రీంతర్పయామి । వృషభవాహి
నీంతర్పయామి । ఉషసింతర్పయామి । నిమృజింతర్పయామి । సర్వ
సిద్ధికరీంతర్పయామి । సర్వమంత్రాధిపతింతర్పయామి ।భూర్భువ
స్స్వఃపురుషంతర్పయామి । ద్విరాచమ్య । అథసాయంసంధ్యావి
ధిః । పాదౌహస్తౌప్రక్షాళ్య । శుచిప్రదేశేఉపవిశ్య । ద్విరాచమ్య
యథోక్తప్రాణాయామంకృత్వా । మమోపాత్త దురితక్షయద్వా
రాశ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థంసాయంసంధ్యాముపాసె । పాదమార్జ
నంపూర్వవత్ । అగ్నిశ్చేత్యస్యమంత్రస్య । యాజ్ఞవల్క్యఉ
పనిషదృషిః । అగ్నిమన్యుమన్యుపతయోరాత్రిశ్చదేవతాః । ప్ర
కృతిశ్ఛందః । అభ్యంతరశుద్ధ్యర్థముదకప్రాశనేవినియోగః । అ
గ్నిశ్చమామన్యుశ్చ...సత్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా । ద్విరాచమ్య
శిరోమార్జనం పూర్వవత్ । పాపపురుషవిసర్జనం పూర్వవత్ ।
బ్రహ్మాస్త్రమస్త్రోపసంహారణంపూర్వవత్ । ఆచమ్య పునరాసన ప్రా

ణాయామం కృత్వా । గాయత్రీన్యాసధ్యానాదికవిధి పూర్వవత్ ।
తతస్సంధ్యోపస్థానం పూర్వవత్ । ప్రవరముచ్చార్య నమస్కారం కృ
త్వా । ఉపవిశ్యాచమ్య । సాయంసంధ్యాతర్పణం । ఆచమ్య । ప్రా
ణాయామమ్య సంకల్ప్య । సాయంసంధ్యాపరిస్థాప్య । వశిష్ఠ ఋషిః ।
విష్ణుర్దేవతా । అనుష్టుప్ఛందః । స్వాప్రణవతర్పణం కరిష్యే ।
ఓం స్వాః పురుషం తర్పయామి । సామవేదం తర్పయామి । మండలం
తర్పయామి । పరమాత్మానం తర్పయామి । సరస్వతీం తర్పయామి । వేద
మాతరం తర్పయామి । సాంకృతిం తర్పయామి । సాంకృతిం తి । సంధ్యాం త
ర్పయామి । వైష్ణవీం తర్పయామి । గోపదరాహిణీం తర్పయామి ।
ఉషసిం తర్పయామి । నిమృజం తర్పయామి । సర్వసిద్ధికరీం తర్పయా
మి । సర్వమంత్రాధిపతిం తర్పయామి । భూర్భువస్స్వః పురుషం తర్పయా
మి । ద్విరాచమ్య । కాలాగ్నిరుద్రోపనిషద్విధినా త్రిపుండ్ర ధార
ణం కుర్యాత్ । మంత్రదేవప్రతిష్ఠోపాసనయా సంధ్యావందనప్రయోగ
ఉచ్యతే । ఆచమ్య ప్రాఙ్ముఖో భూత్వా । కుశపాణిస్సమాహితః । ప్ర
ణవవ్యాహృతిస్సప్త గాయత్రీం శిరసా సహ త్రిః పఠేదాయతప్రాణః ప్రా
ణాయామః స ఉచ్యతే । ప్రాణాయామస్య విధవదాప్యంతే వశ్యతేంద్రి
యః । అథ సంధ్యాముపాసిష్య ఇతి సంకల్ప్య మార్జయేత్ । త్రిస్సభి
మార్జనం కుర్యాదాపోహిష్ఠేతి కుశోదకైః । పదే పదే శిరస్యార్ధర్చే
ప్రతిప్రణవసంయుతం । ఆత్మానం ప్రణవేన పరిషించ్య జలేన తు ।
సూర్యశ్చేత్యనువాకేన । ప్రాతఃకాలే పిబేదపః । అగ్నిశ్చేత్యనువాక
నసాయంకాలే పిబేదపః । ఆపః పునంతు మధ్యాహ్నే మంత్రేణాచమనమా
చరేత్ । విసృజ్య దర్భానాచమ్య కుశపాణిః పునర్మార్జయేత్ । ప్రణవే
నైవ వ్యాహృత్యా గాయత్ర్యా ప్రణవాద్యయా । ఆపోహిష్ఠేతి సూక్తే
న మార్జనం హి చతుష్కరం । సూక్తాదౌ త్రిణుచాక్ష్వ యుగం మా
ర్జనంతరః । ఉద్ధృత్యాంజలినా తస్మై వదలం గోకర్ణవత్కరం । గా
యత్ర్యా సిక్తాగ్రేత త్ప్రపూర్వం చ సంస్మరేత్ । ఉత్తరం చైవ వృత్తం
వా పితృసదాం వాజపేయం చ । ఉక్త్వా పునస్తైర్వరా పాత్రాన మపో
వాహయేత్ । తజ్జలం నావలోక్య హామ భాగముత్తోష్ఠపేత్ । విసృ
జ్య దర్భాంస్త్రీన్ కృత్వా దర్భాన్ పతిపరం । త్రిసంధ్యా మార్జనా

దూర్వా. గాయత్ర్యావాహనం భవేత్ । ఆయాతువరదాదేవీతి । పాణిభ్యాంజలమాదాయ గాయత్ర్యాచాభిమంత్రితం । రవేరభిముఖ స్తిష్ఠన్ త్రిరూర్ధ్వం సంధ్యయోః క్షిపేత్ ॥ అసావాదిత్యమంత్రేణ ప్రదక్షిణమథాపరం । అపస్పృష్ట్వాదకేనైవ పశ్చాద్భూమౌ విసర్జయేత్ । ధ్యాత్వా పవిత్రం ప్రోక్ష్యాథ స్థానం తీర్థోదకైః । అథాసనాదీన్నమస్కృత్య కుశాగ్రైరాసనం తతః । బద్ధపద్మాసనం వాపి స్వస్తికం వాథవా యథా సుఖం । ఓం భూర్భువస్స్వరోమితి జప్త్వా న్యాసం తతః । ప్రాణాయామం ధారయేత్త్రిర్యథా విధిః సమాహితః । ఋష్యాదిలక్షణం జప్త్వా ఋషిప్రోక్తాన్యమార్గతః । వ్యాహృతీభిర్విన్యస్యాన్యా పవిత్ర్యా చ విధానతః । షడంగన్యాసం విన్యస్య యోనిముద్రాం ప్రదర్శయేత్ । గాయత్రీం పంచశీర్షాం [illegible] స్యాదివా సూర్యమండలే । కల్పోక్తలక్షణేనైవ ధ్యాత్వాభ్యర్చ్య తతో జపేత్ । ప్రాతస్తిష్ఠన్ జపేద్విప్రస్సాయం వై ఉపవిశ్య చ । ఉపవిశ్య చ మధ్యాహ్నే జపకర్మ సమాచరేత్ । అష్టోత్తరశతం నిత్యమష్టావింశతిమేవ వా । విధినా దశకం వాపి త్రికాలేష్వథ పేద్విజః । నక్షత్రైః ప్రాతరాదూర్ధ్వం జపేదా సూర్యదర్శనాత్ । అర్ధాస్తమితమారభ్య జపేదా ఋక్షదర్శనాత్ । సాయంప్రాతర్గాయత్రీజపాంతే యథాసంభవం [illegible] తవేనమ [illegible] కుర్యాత్ । తేనజపేన ఆత్మన [illegible] భవతి । తథాచ ఋగ్విధానే అభిహితం । అహస్స్వస్త్యయనం ప్రాతస్సాయం స్వస్త్యయనం నిశీతి । తత ప్రాతర్మిత్రస్య చర్షణీధృత ఇతి చ తిసృభిః ఋగ్భిర్మిత్రోపస్థానం కుర్యాత్ । సాయంతు ఇమం మే వరుణ తత్త్వాయామీతి ద్వాభ్యాం వరుణముపతిష్ఠేత్ । అత్ర మిత్రశబ్దేనాహరభిమానినీ దేవతోచ్యతే । వరుణశబ్దేన రాత్ర్యభిమానినీ దేవతోచ్యతే । తథాచ బ్రాహ్మణేఽభిహితం । అహర్వై మిత్రో రాత్రిర్వరుణ ఇతి । నమో బ్రహ్మణ ఇత్యుక్త్వా । దిగ్దేవతాభ్యో నమస్కృత్య । సంధ్యాయై సావిత్ర్యై గాయత్ర్యై సరస్వత్యై సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమస్కృత్య । ఉత్తమేత్యనువాకేన గాయత్రీం చ విసర్జయేత్ । అత్ర పాదౌ తథా భూమిం సంధ్యాం [illegible] అభివాదయేత్ । సర్వత్ర నామగోత్రే తు కీర్తయేదభివాదనే । సత్యా గురుం [illegible] సూర్యం ద్విజాంశ్చాన్యాన్ విశేషతః । మధ్యాహ్నే తూపస్థానం [illegible] ఉపస్థానం తథా [illegible] । అపామంజలిసంపూర్ణమాకృష్టే సతి చ

క్షిపేత్ । సవితుర్మండలం పశ్యన్ ఉపతిష్ఠేద్దివాకరం । ఊర్ధ్వ
బాహుర్జపేత్యూక్తాముదుత్యం జాతవేదసం । సూక్తంహి చిత్రం
దేవానాం చాపస్యశ్చమదిత్యృచం । ఉపతిష్ఠేత్సర్వసాన్నై సర్వ సాక
ల్యాదతీయది । అనేన విధినా విప్రస్సంధ్యోపాస్తిం కరోతి యః । సర్వ
పాపైర్విముచ్యేత సవేచ్ఛరదాం శతం । సర్వకర్మసు యోగ్యత్వం
భవతీత్యాహ శౌనకః ॥ ఇతి సంధ్యోపాస్తి ప్రకరణం ।

సంధ్యాయా నిత్యత్వవిచారః

తత్ర తావత్సంధ్యావందనం నిత్యం ।*। అహరహస్సంధ్యాము
పాసీతేతి శ్రుతావహరహరితి వీప్సావగమాత్ *అహరహః ప్రయుజ్యతే- అ
గ్నిహోత్రాదివన్నిత్యత్వే-పదం నేవసం నేత్యేతి ఆయజేతే త్యాదా
విధానాత్ -సన్నిధమయుక్తం తత్ర నిత్యత్వం- యథా కాలమకరణే
ప్రాయశ్చిత్త శ్రవణాత్ అకృతియాత్పురుషాత్ప్రసమపానా భావే దా
ర్ఢ్యాపత్తేశ్చ నిత్యత్వాచ్చ- అనాహితాగ్నికాస్తే యమిత్యగ్నిహోత్రాదివన్నా
హితాగ్నికాయాః పాకాచ్చ- నైవం ప్రయుజ్యతే తాదృశవచనాని సంతి యే
న సంధ్యావందనం నిత్యం భవతీతి చేదుచ్యతే- ప్రత్యేతత్తథా విధాని వచ
నాని సంతీతి వక్తవ్యం- కింసంధ్యావందనకర్మ ప్రధానభూత గా
యత్ర్యుపదేశస్య యథా కాలమకరణే ప్రాయశ్చిత్త భావశ్చోచ్యతే- అ
హోస్విద్యథా కాలసంధ్యావందనకర్మానుష్ఠానస్యాకరణే ప్రాయశ్చిత్తా
భావ -నాద్యః సావిత్ర్యా అపి యథా కాలమనుపదేశే గురుతరపాత్య ప్రా
యశ్చిత్త శ్రవణాత్ -యథాహ భగవానాపస్తంబః । అతిక్రాంతే సావిత్ర్యాః
కాలఋతం త్రైవిద్యకం బ్రహ్మచర్యం చరేదథోపనయనం తతస్సంవత్సర
ముదకోపస్పర్శనమితి- ఉక్తం చాశ్వలాయనమునిచంద్రైః -అత ఊర్ధ్వం
పతితసావిత్రీకా భవంతి- నైనానుపనయేన్నాధ్యాపయేన్న యాజయేన్నైభి
ర్వ్యవహరేయురితి- న ద్వితీయః-సంధ్యాయా అకరణే ప్రాయశ్చి
త్తాశ్రవణాత్ -తథాహ గోభిలః *। సంధ్యాం యేన న విజ్ఞాతా సంధ్యా
యే నానుపాసితా । జీవమానో భవేచ్ఛూద్రో మృతశ్వా చైవ జాయతే
విష్ణుపురాణే । ఉపతిష్ఠంతి యే సంధ్యాం యే న పూర్వాం న పశ్చిమామ్ ।
వ్రజంతి తే దురాత్మానస్తామిస్రం నరకం నృప । కూర్మపురాణే । యోన్య
త్ర కురుతే యత్నం ధర్మకార్యే ద్విజోత్తమః । విహాయ సంధ్యాప్రణతిం

సమాప్తిపర్యాయంతమ్ । తస్మాత్ సంధ్యాహీనోఽశుచిర్నిత్యమనర్హః సర్వక
ర్మసు । యదన్యత్కురుతే కర్మ న తస్య ఫలభాగ్భవేత్ ॥ స్మృత్యంతరే చ
యస్సంధ్యాం కాలతః ప్రాప్తామాలస్యాదతివర్తతే । సూర్యహత్యాసమా
ప్నోతి ఉలూకత్వమియాత్తథా ॥ సంధ్యాయాం ప్రతిపన్నదానం సంధ్యాం
యే విహాయానుపాసతే । తాన్ సర్వధార్మికో రాజా శూద్రకర్మసు యో
జయేత్ । శౌనకః । సంధ్యాత్రికమిదం యస్య సప్తరాత్రమవిచ్ఛిన్నం
న్నత్తదోషయుక్తో వా ప్రాయశ్చిత్తం చరత్విహ తస్మాత్సంధ్యావందనాది
క్రమః ప్రత్యవాయపరిహారార్థత్వాన్నిత్యమితి సిద్ధం । తచ్చానుష్ఠాన

* సంధ్యాయా అర్థజ్ఞానపూర్వకమేవానుష్ఠేయత్వవిచారః *

మర్థావబోధపూర్వకమాచరణీయం । తథా సతి మహాఫలం భవతి । తథా
చ ఛాందోగ్యే యదేవ విద్యయా కరోతి శ్రద్ధయోపనిషదా తదేవ వీర్య
వత్తరం భవతి । విద్యయా అర్థజ్ఞానేన శ్రద్ధయా ఆస్తిక్యబుద్ధ్యా, అర్థజ్ఞా
నస్య మహాఫలం భవతీత్యాశయేన వీర్యవత్తరమిత్యుక్తం । తథా వేదవి
ద్యాంగత్వే వక్తాల సామర్థ్యాదవిశేషేణ అనుష్ఠానమర్థజ్ఞానరహితమపి
దర్శ్యతే తథా నిరుక్తేఽపి స్థాణురయం భారహారః కిలాభూదధీత్య వేదం
న విజానాతి యోఽర్థం, యోఽర్థజ్ఞ ఇత్సకలం భద్రమశ్నుతే నాకమేతి జ్ఞానవి
ధూతపాప్మేతి । స్మృత్యంతరేఽపి యదధీతమవిజ్ఞాతం నిగదేనైవ శబ్ద్యతే
అనగ్నావివ శుష్కైధో న తజ్జ్వలతి కర్హిచిత్ । లఘువ్యాసోఽపి వేదస్యా
ధ్యయనమాత్రేణ ధర్మశాస్త్రస్య చాపి యత్ । అజ్ఞాత్వార్థం తు తత్సర్వం తు
షాణాం కండనం యథా । కండనేన తుషాణాం తు నష్టస్స్యాద్ధి శ్రమ
యాసశ్రమః । యథా పశుర్భారవాహో న తస్య భజతే ఫలమ్ । ద్విజస్త
ద్వదర్థానభిజ్ఞో న వేదఫలమశ్నుతే । సర్వదా కర్మఫలభాగ్భవతీత్యర్థః । అత
ఏవ వ్యాసః । జ్ఞాత్వా జ్ఞాత్వా చ కర్మాణి జనో యథావదనువర్తతే । సము
పకర్మసిద్ధిస్స్యాత్తథా నాన్యథా భవేత్ । అత ఏవ తేషాం పూర్వోక్తధర్మ
పి న శాస్త్రం జ్ఞానవిహీనానాం । తత ఊర్ధ్వం తేషాం స్త్రీణాం త్వర్థవర్జి
తానాం కర్మాణి పరిపూర్ణాని మంత్రేణ పరిహార్యమేవ । అతోఽర్థ
జ్ఞానపూర్వకమితి భావః । లఘువ్యాసోఽపి శ్రుతిహీనమధీతం యస్మై పా
పాయ భవతి । శ్రుతం చ కేవలమపి మూర్ధా రాయశల్పతే । శ్రుత
మర్థజ్ఞానం, శ్రద్ధయోపసన్నభ్రష్టేన భవితవ్యమితి ఏవాహ జ్ఞానసంక

ర్మ చన యుక్తం మూర్ధ్ని కథితం యథా అధీతం యత్ సంధ్యాకర్మ తత్ర
త్రైవర్ణికానాం కేవలమ్ అర్థజ్ఞానసంపన్నస్యైవ ఫలమూలమ్ ఉపాస్యమ్ముమః। వేదశాస్త్రార్థ
తత్త్వజ్ఞో యత్ర కుత్రాశ్రమే వసన్ ॥ ఇహైవ లోకే తిష్ఠన్ స బ్రహ్మభూయాయ
కల్పతే ఇతి స్మృతేః। అపి మంత్రార్థజ్ఞో జపన్ హోమాయ స్తుత్రై వాధ్యాయ
తస్యేద। అధికృత్య ఋషిభిః చ ద పి వేదార్థాన్ అవగమైరత్ ॥ ఇహ లోకే వా
మోక్షం సమాన స్థానలోకేభ్యః ॥ ఋగ్భిః। యజ్ఞేపి మంత్రభాగమాత్రమ్

॥ వేదార్థాఽపరిజ్ఞానే దోషః ॥

శ్రుతిశ్చ - వేదార్థాపరిజ్ఞానే దోషమాహ। వేదపాఠమాత్రేణ సంతుష్టో
యోఽర్థం వేత్తి ॥ పఠన్మాత్రా నసాధ్యార్థం తు సంకేతధారిణః సీదతి। యోఽధీత్య
విధివద్వేదాన్ వేదార్థం న విచారయేత్ । స సాన్వయః శూద్రకల్పః పాత్ర
తాం న ప్రపద్యతే। తస్మాదక్షర పఠనేనైవ యత్నపరాత్ - కరణీయాభ్యర్థ
యజ్ఞసంభవాదర్థజ్ఞానమావశ్యకం ఇతి సిద్ధం చ - మంత్రార్థః సంజ్ఞా న

॥ అపనేతృర్వ్యాఖ్యాతౄణాం ॥

స్వాధ్యాయోఽధ్యేతవ్యః ఇతి విధ్యనుసారేణ వ్యాఖ్యాతా - భగవాన్ ఆపస్తంబ
మునిః ప్రశ్నమమాహ ఆచార్యస్య తమనర్థాపేతమ ప్రపత్తియుక్తః
విద్యామపనయతే యుక్తాని విద్యానిమిత్త బ్రాహ్మణాః ఇత్యత్ర వృత్తిః సార ।
విద్యానమోఽపనేతా శిష్యేభ్యః ఇతి విధాతుమవిదుషాని దామూపా - స మ
హావేది, యుక్తాశ్చిత్తమవస్థాకారత్వమేవ ప్రతిష్ఠా। కించిన్న జ్ఞానాతి ఏ
వమేవ ఇయము విద్యాముపనయతే, తథా యుక్తాని విద్యానుపనయత ఇత్యపే
క్ష్యతే యుక్తో న యుము విద్యామపనయతే నాపి తముపావవతః। పవిత్రీతిర
స్మానర్థజ్ఞాన నిత్యమిత్యభాష్యకారాయః । అపి చ మంత్రార్థపరిజ్ఞాన
సిద్ధ్యర్థమేవాధీతః సమర్థోఽపి స్వార్థనిర్ణయాగార్థికా విశేషణకో బా వి
ధ్యర్థం సంనివేశః - అన్యథా తస్యైవ ఫలప్రసాదాత్ - అనుష్ఠేయవేషు త
న్మాదృశ్యం భవతి, పిష్టుర్యథా నుమతశ్రుత్యధిష్ఠానం ధాయా ఖంగ్యాదే
స్తదసంభవేపి యథా సిద్ధికరణే తద్యథావిదుషాపి యోగాధికా
రేణ కతిరితి చేన్న - వం - సంధ్యాదేరంగవైకల్యాదినా కష్టకర్మ సూ
త్రానుష్ఠానాసమర్థత్వేపి విధిరయం ఇతి మానకలాపస్యమంత్రార్థజ్ఞాన
పూర్వానుష్ఠానం కర్తుం శక్యత్వాన్న కశ్చిద్దోష ఇతి - తథా యుక్తమనుష్ఠా
మః । ఋషిభిః తేషుతస్యాజ్ఞాన పవిత్రస్యమూలకత్వాదియాథాక

సంకల్పాదియాజమానకర్మణి యథాస్థానుష్ఠానసమర్థత్వేన తత్కృ
తకర్మణస్తుహావహనత్వాయేసవై యర్థ్యాత్-పంగ్వాదేస్సామర్థ్యాభా
వేపియాగాధికారోస్తీతివన్న-యేన మూర్ధన్యాపితదధికారో యోగా
చ్ఛ-నహి యజ్ఞోపవీతిత్వైకస్సంధ్యాముపాసీతేతి విధీయమానం
సంధ్యావందనమశక్తస్యాప్యాతిస్యాద్యస్తీతివాచ్య యేన అయజ్ఞోపవి
తినోపితదనుష్ఠానం దృశ్యతే-నచాపశక్తోనుపవీతీచయంతి— రోతినత
త్కృతమితి చ వాద యజ్ఞోపవీతినస్తదనుష్ఠానమనుచితమితి వాచ్యం
తథానస్యర్థజ్ఞానాపేక్షితాపూర్తిపాదకపూర్వోక్తబహువచన పీడాభి
యామూర్ధన్యాపి నాధికారోస్తీతి నకిముత్థం బ్రూయాః తన్న మూర్ధన్యాపి
గరీయసాప్రయత్నేన విదితపదార్థసంగతేః స్వే సతదధికారాస్యథాపి
వత్యోద్దేశత్యాగానమాత్రావజ్ఞానాభావేన తత్కృతం [illegible] విఫలం
స్యాత్ అవిధివాక్యానుకృతమితిసిద్ధాంతాత్-అతఏవ యఏవం వేద
యఏవం విద్వాన్యజతే-యస్యైవం విదుషోగ్నిహోత్రం జుహ్వతి, య
ఉచ్చై నదేవం వేద, యఏవం విద్వాంశ్చాతుర్మాస్యైర్యజతే ఇతి ప్రతికర్మ
సువిద్వత్సంకీర్తనం దృశ్యతే తదన్యథా అనర్థప్రలాపవదనర్థకం
స్యాత్ కించ స్వాధ్యాయో ధ్యేతవ్య ఇత్యధ్యయనవిధేః ఫలవదర్థావబోధ
వ్యాపారమంగీకుర్వాణైర్భట్టపాదైరపి యుక్తార్థపరిజ్ఞానమావశ్యక
మితి బహుధా ప్రతిపాదితం నాపి ఫలవదర్థావబోధస్యాన్వయవ్యతిరేకా
భ్యాం లాభాత్తదర్థమధ్యయనం విధేయమితి చేన్న అధ్యయనం వినైవ అర్థ
మవబుధ్య యాగాదికమనుష్ఠితం చేత్కృతు ఫలభావనాసిద్ధిరితి నియ
మార్థం తద్విధానాత్-నను అధ్యయనవిధేరారభ్యాధీతవేదాక్షరైస్తు
సంస్పృష్టభావాన్మంత్రత్వాభావమితి చేన్న స్వాధ్యాయస్యార్థప్రతిపాదన
సామర్థ్యరూపలింగేన యాగానుప్రవేశిత్వాదధ్యయనస్య యాగ
సంస్పర్శసంభవాత్-యథా, యస్య పర్ణమయీ జుహూర్భవతీత్యా
రభ్యాధీతపర్ణతా అవ్యభిచరితయాగసంబంధి జుహూద్వారా
యాగాన్వయాత్పర్ణతా శ్రాద్ధపలాశమాపతితి ద్రవ్యనియమవిధిప
రత్వం తద్వచనస్య దృష్టం తద్వదిత్యవం తేషాం యస్యాపి వివరణం తాపనాత్ అ
ధ్యయనవిధేః ఉపావాప్తిరేవ ఫలం-నతు ఫలవదర్థావబోధః తథాపి
సకలవాంఛితార్థసమర్పణసమర్థత్వాత్-నస్తుతస్తు నాధ్యయనవిధేరర్థావ

బోధపర్యంతవ్యాపారాభావేపి అక్షరావాప్తిద్వారాకర్యవసానాంగీకా
రాన్నకాపిక్షతిః - తస్మాదర్థజ్ఞానమావశ్యకమితి సిద్ధం - తస్యనిగమ నిరుక్త
వ్యాకరణాదిసాధ్యత్వేన తత్రాత్యంతాలసానాం ఫలవదర్థజ్ఞాన లాభా
య స్వబుద్ధిపరీక్షార్థం చ తత్పరమోపయోగభూతనవీనగ్రంథా రం
భః క్రియత ఇతి దురభిమానదుష్టజననముక్తాపి తైత్తద్వేయర్థ్యశంకా

సంధ్యాకర్తృనియమః

సావతేరతి సమసంధ్యావందనం కథంభూతేన కర్తవ్యం, ఉచ్యతే యజ్ఞో
పవీతినిత్యోదకస్సంధ్యాముపాసీతేత్యాశ్వలాయనకేతి వాదదర్శనాత్
యజ్ఞోపవీతినాకృతస్నానేన మార్జనాదికం కుర్వతా ప్రదక్షిణం సంధ్యా
వందనం కర్తవ్యం - తదుక్తమాపస్తంబమునిభిః శ్రౌతపరిభాషాయాం -
యజ్ఞోపవీతిప్రదక్షిణం దైవానికర్మాణి కరోతీతి - స్మార్తపరిభాషా
యామపి - యజ్ఞోపవీతినా ప్రదక్షిణమితి - నిత్యోదకః స్మృత్యుక్తోదకః - తే
న మార్జనాదికమపి సిద్ధమితి నారాయణవృత్తికారః - తత్పదేనైవ స్నా
నస్యాపి గ్రహణం, శక్తివిషయే స్నాతస్యైవ తదధికారాత్ - నను హా
ర్త మపి శ్రయతో భవతీతి సాహయాచారికేషు దర్శనాత్ నను సంధ్యా
కాలే, స్నానమావశ్యకం - తత్పూర్వభావిత్వనియమాభావాత్ - అతఏ
వ సంధ్యాస్నానమితి పరాశరస్మృతౌ విపరీతపాఠో దృశ్యత ఇతి చేన్న - అ
గ్నిహోత్రం జుహోతి, యవాగూం పచతీతి పాఠస్యార్థాత్ అసెవ్యర్థ క్రమ
స్వీకారాత్ - అత ఏవ ॥ అస్నాత్వా నాచరేత్కర్మ జపహోమాది కిం
చన । స్నాత్వాధికారీ భవతి దైవే పిత్రే చ కర్మణి । అత్యంత మలినః
కాయో నవచ్ఛిద్రసమన్వితః । స్రవత్యేవ దివానక్తం ప్రాతస్స్నానం విశో
ధనమితి స్మృతిషు సంధ్యావందనాత్పూర్వం స్నానం కార్యమితి బహుధా
ప్రతిపాద్యతే - తస్మాత్పూర్వం స్నానం కర్తవ్యం - తతస్సంధ్యావందనం క
ర్తవ్యమితి సర్వం సుస్థం - నను యజ్ఞోపవీతినా కర్తవ్యమిత్యుక్తం - తద
నుపపన్నం - ఉపనయనకాలే యజ్ఞోపవీతస్య గృహ్యకారైరనుక్తత్వాది
తి చేన్న సత్యం - తథాపి యజ్ఞోపవీతధారణమావశ్యకం - అథాతో ధర్మ యజ్ఞో
పవీతే బ్రాహ్మణ ఇతి శ్రుతౌ యజ్ఞోపవీతాధానే బ్రాహ్మణస్య [illegible] వ [illegible]
త్వాత్ - గృహ్యకారైరపి తైత్తిరీ కర్మణి యజ్ఞోపవీత ధారణ [illegible]
క్తం - యజ్ఞోపవీతశౌచే చ నిత్యే ఇతి - పరిభాషాయామపి సత్యత్వముక్తం

స్వర్గాదివిలక్షణతయా దురితనిరాకరణలక్షణం నిత్యకర్మ ఫల స్వ
రూపప్రదర్శనపరత్వాచ్చ - వయం తు బ్రూమః, యత్కర్మకిలా ను
ష్ఠానాకరణే చ ప్రత్యవాయశ్శ్రూయతే తత్కర్మ నిత్యం - యద
కరణే ప్రత్యవాయో న స్మర్యతే న తన్నిత్యం - తథా చాపూర్వికాకారాః పంచ
పాదికాచార్యాః, అన్వయావిధినిరూపణప్రసంగే ఉపనయనాఖ్య
సంస్కారో నిత్యః అకరణే ప్రత్యవాయశ్రవణాదితి - న చాకరణే ప్రత్య
వాయశ్రవణాశ్రవణాభ్యాం నిత్యకామ్యవివేకస్సంభవతి నన్విదం విరుద్ధం
ప్రాయశ్చిత్తస్యాప్యకరణే ప్రత్యవాయశ్రవణాత్ - తథాహి ॥ * అతీతే చి
రకాలే తు ద్విగుణం ప్రతిమహతీతి వచనేన తద్విధానాత్కథం తేన నిత్యా
త్యవివేకస్స్యాత్ - ఇతి చేన్న - ప్రాయశ్చిత్తాకరణే దోష నిరసనాయ న
హి ద్విగుణం విహితం విధీయతే పరం తు ప్రాయశ్చిత్తేన నిరాకరణీయస్య
ప్రాగుక్తదురితస్యైవ చిరకాలేత్వతీతే ద్విగుణప్రతాపేక్షయైవ నిరాస
ఉచ్యతే - అన్యథా ప్రాయశ్చిత్తానవస్థాప్రసంగాత్ - అతోయమభిసం
ధిః - విహితకర్మాననుష్ఠానం న ప్రత్యవాయజనకం, అభావస్యాకారణ
త్వాత్ - పరం తు తద్విరుద్ధకర్మాచరణమేవ తథాత్వ కుత్రచి త్కాయి
కం కుత్రచిద్వాచికం కుత్రచిన్మానసికమితి వివేకః, ఉక్తం చ భట్టపాదైః *
స్వకాలే యదకుర్వంస్తు కరోత్యన్యద చేతనః । ప్రత్యవాయోస్య తేనైవ
నాభావేన సజన్యత ఇతి । అచేతనః మూఢధీః త్యక్తకర్మా వః ప్రత్యవాయ
స్వకాలే విహితకర్మానుష్ఠానకాలే యద్విహితమకుర్వన్ అన్యద విహి
తం నిద్రాచరణం కరోతి అస్య ప్రత్యవాయస్తేనైవ జన్యతే నాభావేనేతి కారికా
ర్థః - నను కామ్యకర్మణాం కాలే అకరణే ప్రత్యవాయశ్శ్రూయతే -
యథా సిద్ధాంతే - కామ్యత్వేనాభిమతేష్వప్యరుస్ముభార్యా యతీరా పా
లావ్యకేష్వపి ప్రాయశ్చిత్తాదిత్యాకరణే ప్రత్యవాయశ్శ్రూయతే తద్వాన ము
భయోర్భేద ఇతి చేత్ తద్వాచ్యం ఆరంభాదూర్ధ్వమేవ నిత్యతా సం
పాదకత్వం నతు సంధ్యాదివత్ యథాకాలమనుష్ఠానే దోష సంకీర్తన పర
త్వం తేన రహస్యేన స్వేనం చేన్నిత్యనైమిత్తికయోః కర్మయోర్భేదో న స్యాత్
తత్రాపి ప్రత్యవాయశ్రవణాత్ - ఇతి చేన్న - నిమిత్తసంయోగాయోగా
భ్యాం భేదసంభవాత్ - తస్మాదహరహస్సంధ్యాముపాసీతేతి మూల వా
క్యం సంధ్యానిత్యతావబోధకం తత్ర ప్రత్యవాయనివృత్తిలక్షణం ఫల మ

కృస్నీ త్రిసర్వ్యం సుందరమ్-అథవిధివిచారః-నను కోయం విధి రుచ్యతే -
మూనాంతవానవధారితా ఫేఃసంధ్యావందనరూపేపస్త్రిత్వాత్-అ
పూర్వవిధిరేవ యజనవిధివత్ తదుక్తం భట్టపాదైః - విధిరత్యంతమప్రా
ప్త ఇతి.

సంధ్యాత్రయమనుష్ఠేయం ప్రాథమ్యవిచారః

నను సంధ్యాత్రయమనుష్ఠేయం స్యాత్ ప్రాథమ్యం, ఉచ్యతే సంధ్యాత్రయమనుష్ఠేయం సంధ్యయోరేవ ప్రాథమ్యం, తథాహి ఉపనయనకాలే మాధ్యాహ్నికసంధ్యా చ నాపి కాలే పినాయ సంధ్యాయా ఉపక్రమ విధానాత్ - స్మైవ పంథ మేకం గన్యతే - అత్ర గౌతమః॥ సావిత్రీం తు గురోర్ లబ్ధ్వా మంత్రం సంధ్యాయన్యథోదితం । అభ్యస్యోపాసయేత్సంధ్యాం సాయమాదియథాక్రమమితి । వసిష్ఠోపి । గాయత్రీం గురుణా విష్టాం శిష్యా సాయం సంధ్యామభ్యసేత్ । సూర్యే సస్తశిఖరం ప్రాప్తే సాయం సంధ్యాముపక్రమేదతి । శౌనకోపి ॥ * ఉపనీతో స్తవత యాం చ నాయం సంధ్యాముపక్రమేత్ । ప్రాతర్యజ్ఞంతుపరిక్రమ్య మధ్యాహ్నే తు పరేహని । ఉపాకరణపర్యంతం గాయత్ర్యా బహ్మయజ్ఞకం । మాధ్యాహ్నికసంధ్యాం తథా తత్ర యజ్ఞకర్మాంగ ఇతి తతో నయనానంతరం పరేహ్ని మాధ్యాహ్నికాలవిత్య ఫలం-అన్యాలాయనా పస్తంబయోరేవ సమానః పంథాః స్త్రైవహస్తే సనోపం శైవత్వాహ్నికా రేనోక్తం-అస్తంగమనపర్యంతం ప్రతిహ్నవాదిఉపవేశ నన్యసిద్ధత్వాదనుపకిశేతః- అచమన సంధ్యాద్యనథకారం-శిష్యాణాం చామేదిశిద్ధాత్-అనస్తన్మాధ్యాహ్నికసంధ్యాకిరణముపనయనకాలేనోపపద్యతే-నను తథా సూపవేనం భణిష్యతి తేన-తథాపవ్యాహత్యమనుష్యే తసంయోగేద్విత్రీయా ప్రతి తేః పీడాన్యాత్-నచైస్తూరాహిత్యం యాన హీనః ప్రిథమనుపాత్త గాయత్రీ మంత్రస్య సంధ్యా కాలా ప్రాథమ్యం చ సంధ్యే వశేబ్రహ్మచారిణః స్థానం విహీన సంధ్యాభంగే మంత్ర స్నాన విశ్రామ పిలోపా ప్రసంగ నాస్తీత్ * సంధ్యారాసనయనముపదేశవచనాత్-తథాసతి సాయం తతిత్ర్యేవం పాద్యాదికేనుహాలో ప్రసిద్ధత్వాత్ ఉపనయనే-సాయం సంధ్యాకాలేనాపినా యం సంధ్యాపక్షతేవ సంధ్యారిష్టానిక్రమం॥* యత్పూర్వమితి నిత్యోదకస్సంధ్యాముపాసీత వాగ్యతస్సాయమాసీనత్యాది-త్రిత్వాత్సాయం

* అథసంధ్యాకాలవిచారః *

సంధ్యాప్రభృత్యేవసంధ్యాకాలో నిర్ణీతః-అథసంధ్యాకాలవిచారః క్రి
యతే-తత్రముఖ్యకాలఉక్తః - ఛాన్దోగ్యే సంధ్యాం ధ్యాయముపాసీత స
జ్యోతిష్యాకర్శనాత్సంధీతి-అస్యార్థః-తత్రజ్యోతిఃపదం సూర్యనక్ష
త్రివాచకం-తథాచ సజ్యోతిషా ఆకర్శనాత్-అథార్ణస్తమితసూర్యదర్శ
న కాలమారభ్య నక్షత్రోదయపర్యంతం యః కాలసంధిః తత్రసాయం
సంధ్యాముపాసీత విదధీత - తదుక్తం ॥ * ॥ అ
ర్ధాస్తమితకాలార్క నంధిరాత్రాదౌ దయాత్ తత్ర
సంధ్యాముపాసీతసాయం కాలేఽమాహితఇతి సజ్యోతిషా కర్శనాత్ ।న
క్షత్రదర్శనకాలమారభ్య సూర్యదర్శనార్యకాలసంధిః స్తత్ప్రాతస్సం
ధ్యాముపాసీతేతి-స్మృత్యంతరే విశేష ఉక్తః * అహోరాత్రస్యయస్సం
ధిస్సూర్యనక్షత్రవర్జితః తత్రసంధ్యాముపాసీతసాయం ప్రాతస్స
మాహితఇతి॥ ఉదయాత్ప్రాక్తనీసంధ్యా ఘటికాత్రయముచ్యతే । సా
యం సంధ్యాత్రిఘటికా అస్తాదుపరిభాస్వత ఇతి అన్యత్రాసూర్యబింబా
స్తమయాదూర్ధ్వం నక్షత్రోదయాత్పూర్వం యస్సంధికాలః-అన్య
త్రనక్షత్రాస్తంగమనాదూర్ధ్వం సూర్యోదయాత్ప్రాక్ప్రాతస్సంధి
కాలః-తత్ర సంధ్యాముపాసీతేత్యర్థః-అయం సంధ్యాద్వయస్య
ముఖ్యకాలః-నన్వేతౌ చేత్సంధ్యావందనం కథమాచరణీయం - ఏతా
దృశముఖ్యకాలస్యాతి దుర్లభత్వాదుచ్యతే-అస్త్యేవ కాలస్తోత్తమ
మధ్యమాధమభేదేనస్మృతిషుకీర్తితత్వేన ఉత్తమకాలే తదనుష్ఠానాలా
భేపిమధ్యమాధమకాలే తదనుష్ఠానసంభవాత్ -తథాహి * ఉత్తమా
సూర్యసహితా మధ్యమాలుప్తతారకా అధమా తారకోపేతా సాయం
సంధ్యాత్రిధామతేతి॥ గౌతమః॥ ఉత్తమా తారకోపేతా మధ్యమాలుప్త
తారకా । అధమాసూర్యసహితా ప్రాతస్సంధ్యాత్రిధా మతేతి ।ఏవం
భూతోఽపి ముఖ్యకాలవిచారస్మిన్ స్మృతివిశేషే కాలేయస్తు సంధ్యాం నాను తి
ష్ఠతి-సహిసంపూర్ణం బ్రాహ్మణ్యాన్నభవతి-తథాహ శాతాతప *। అనా
దిత్యేతు యః పూర్వాం సాదిత్యాంచైవపశ్చిమాం॥ నోపాసీతద్విజస్సం
ధ్యాంసశూద్రోబ్రాహ్మణస్మృతః అబ్రాహ్మణస్సంపూర్ణబ్రాహ్మణో
నభవతీత్యర్థః * వ్యాసశాహామనస్తుసంధ్యాకాలబుద్ధ్యయా । పతి

యోఽపి చతుర్వేదశాస్త్రప్రవచనసంశయః । యస్త్వేతస్మిన్ కాలే సంధ్యా
ముపాస్తే స న పూర్వం బ్రాహ్మణ ఇత్యర్థాదుక్తం భగవతా గౌతమః ।*।
అకాలే సంధితా
కాలేషు న దితానసంధ్యాస్వర్గమోక్షప్రదాయిని ।

సంధ్యాశబ్దార్థవిచారః

సంధ్యోపాసనసంధ్యాశబ్దార్థవ । అథ సంధ్యాశబ్దార్థోఽభిధీయతే - సం
ధ్యాముపాసీతేత్యత్ర సంధ్యానామ్నీ చ శ్రీరూపా దేవతా తాముపాసీత
ధ్యాయన్తి - తాం ధ్యాయన్ - ఆచమనాదార్ఘ్యప్రదానాన్తం కర్మ
తు స్యాత్ - సా దేవీ సిద్ధిప్రదా స్మృతా * యా సంధ్యా సా జగత్సూతి ర్మా
యాతీతా హి నిష్కలా । ఈశ్వరీ కేవలా శక్తి స్తత్త్వత్రయసముద్భవా ।
ధ్యాత్వార్క మండలగతాం సావిత్రీం వై జపేద్ద్విజ ఇతి । అనేనార్క బిం
బాభివ్యక్తాదిత్యశబ్దవాచ్యా పరబ్రహ్మరూపా చిచ్ఛక్తిరేవ సంధ్యా దేవ
తేత్యుక్తం భవతి - ధ్యాత్వార్కధ్యాయన్నిత్యర్థః - సావిత్రీం సవితృదేవతా
కాం చ జపేదిత్యర్థః - సా చ గాయత్రీ - వక్ష్యతి - నను సంధ్యా
శబ్దం చిచ్ఛక్తిపరం, పరంతు కర్మపరమేవ - సంధ్యాస్నానమితిపరాశ
రేణ తత్పరత్వేనకీర్తనాత్ - సత్యం - సంధ్యాపదస్యముఖ్యవృత్త్యా చి
చ్ఛక్తిపరత్వేపి సంధ్యాభవా సంధ్యేతివ్యుత్పత్త్యా క్రియాపరత్వస్యాపి సం
భవాత్ - అత ఏవ వ్యాసః ।*। ఉపాస్తే సంధివేలాయాం నిశాయా దివసస్య
చ । తామేవ సంధ్యాం తస్మాత్తు ప్రవదంతి మనీషిణ ఇతి । క్రియాం
విదధాతి - యోగయాజ్ఞవల్క్యః ।*। సంధౌ సంధ్యాముపాసీత నాస్తగే నో
ద్గతే రవౌ । క్రియాయామాదిత్యాఖ్యాం చిచ్ఛక్తిరూపాం దేవతాం
ధ్యాయన్నిత్యాదిభిః కర్తా - అత్ర కేచిత్ సంధ్యా ఉపాస్యా దేవ
తేతి యోపలక్షితాం క్రియామాదాయ సర్వత్ర సంధ్యాపదం క్రి
యాపరమిత్యాహుః - తదసాధు, న - ధాభవా సంధ్యేతి సంధ్యాపదస్య క్రి
యాపరత్వసంభవేఽపరం పరమాత్మరూపా యా అన్యా యస్యా
స్తస్యాః క్రియాపరత్వసంభవేపరం పరమాత్మరూపత్వాత్ - ఉపాసీతేత్యుపాసనా తు విహితతయా కర్తృపరతంత్రాభి
వ్యక్తత్వేన వస్తుపరతంత్ర
నరూపాక్రియోపాసనతు జ్ఞానం తత్స్వరూపమాణపరతంత్రత్వేన వస్తుపరతంత్ర
త్వయోగాత్ - తథా చ శ్రుతి ।*। త్యమహం ఆదిత్యమభి
ధ్యాయన్ సర్వాన్ కామాన్ విద్వాన్ ప్రాప్నోతి ...
బ్రహ్మైవ బ్రహ్మ సన్ బ్రహ్మాప్యేతి య ఏవం వేద ఇతి । అస్యార్థః భావ్యకా

రేణోక్తః - నక్ష్యమాణప్రదక్షిణం కుర్యాత్ -
ఏవం ధ్యాత్వా శబ్దవాచ్యమాదిత్యం బ్రహ్మేతి ధ్యాయన్నైహికాముష్మి
కం చాతిలంఘయిత్వా మయ్యేతే యుక్తం ముక్తధ్యానేన శుద్ధాంతఃకరణో బ్రహ్మ
సాక్షాత్కారుతేన పూర్వేణ విబ్రహ్మ వసన్నజ్ఞానాజ్జీవత్వం ప్రాప్తోపి త
త్త్వసాక్షాత్కారేణ జ్ఞానాదాగమే బ్రహ్మైవ ప్రాప్నోతీతి- న్యాయః తదే
వం వృత్తిపద్యేత గాయత్రీ బ్రాహ్మణే. సోహమస్మీత్యుపాసీతవి
ధానా యేనకేనచిదితి. అసత్యరూపాచిచ్ఛక్తిర్దేవగాయత్ర్యాఖ్యా భవ
తి- అత ఏవ జపకాలే గాయత్రీధ్యానం విహితం । గాయత్రీ ఛందో యో
ద్యస్తు హ్యాత్మద్వేః ముఖస్థితా [illegible] ధర్మార్థకామమోక్షాణాం [illegible] పర
ప్రదిష్టాతు గాయత్రీ ధ్యానాచ్చిచ్ఛక్తిర్దేవగాయత్రీ శబ్దవాచ్య
మాగతం । త్రికాలాదిధ్యానం విహితం - ఏచనేనముక్తం త
త్త్వానంగీకారే జపకాల ఏవ గాయత్ర్యాదిత్యయోర్ధ్యానాత్ - న చేష్టా
పత్తి । ఏకస్యైవ కర్తుః [illegible] ఏకకాలీనధ్యానకర్మణోరయోగా యో
గాత్ - తస్మాదాదిత్యరూపచిచ్ఛక్తిర్దేవగాయత్రీ శబ్దవాచ్యత్వం బ్రహ్మ
చైతన్యస్యైవ గాయత్రీమంత్రప్రతిపాద్యత్వాచ్చిచ్ఛక్తిరూపమా
దిత్యరూపం గాయత్రీరూపం చ బ్రహ్మచైతన్యమేవ సంధ్యాదేవతేత్య
వగంతవ్యం - అతో నంతరం [illegible] అర్ఘ్యప్రక్షేపణం గాయ
త్రీజపః - సూర్యోపస్థానం చేతి త్రయం సంధ్యాకర్మణి ప్రధాన. -
అన్యత్ స్మృత్యుక్తమాచమనాదికం తదంగతయా కారకమితి యావత్
అపరార్కే [illegible] ఓంకారవ్యాహృతిపూర్వా గాయత్రీ బ్రా
హ్మణో [illegible] । త్రిష్టుభం చైవ రాజన్యో జగతీం వైశ్య ఏవ చేతి । సర్వే
గాయత్రీమిత్యుక్త్వా గాయత్రీజపమాత్రవిధానాత్ - సర్వ [illegible] నమ
తత్రాంగమ్యాతే ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మేత్యాది [illegible] ప్రా
ణాయామమార్జనధ్యానాదికం గాయత్రీజపాంగం - ఏషు త్రిష్వర్ఘ్య [illegible]
ప్రక్షేపణం [illegible] ప్రధానమితి । [illegible] పూర్వాభిముఖః సం
ధ్యాయాం గాయత్ర్యాభిమంత్రితా ఆప ఊర్ధ్వం విక్షిపేదితి తావ
న్మాత్రస్యైవ ప్రాధాన్యేన విధానాత్ - గాయత్రీజపోపస్థాన [illegible] పూర్వ
కమార్గౌ చే [illegible] అర్ఘ్యప్రక్షేపణమాత్రవిధానాచ్చ - ఇదం [illegible] త
[illegible] జపహోమాదీనాం [illegible] యే [illegible] దేతి దశ [illegible] య

త్రిజపః। తస్మిన్నర్ఘ్యకాలేప్యర్ఘ్యప్రక్షేపణమాత్రమేవ కర్తవ్యమిత్యాహ
వైఖానసః। అశౌచే త్వపాం జలేన్ద్రత్వా సూర్యం ధ్యాయన్నమస్కుర్యాది
తి। సూర్యం ధ్యాయన్ జలేన్[illegible] ఇతి. ఏదిత్యన్వయః - స్మృత్యర్థసారే తత్స
ర్వం విచార్య ఆగ్నేయ్యాదియాగత్రయానుష్ఠానవత్తేషాం ప్రతియాగానా
మనుష్ఠానమావశ్యకమిత్యుక్తం। - అతో దైనన్దినాన్యనుపాద్యాకదాచిత్ త్ర
యాణామనుష్ఠానాసంభవేపి ఏకానుష్ఠానేనైవ సంధ్యోపాసనం పూ
ర్ణం సిద్ధ్యేత్ - నాసోమయాజినో బ్రాహ్మణస్యాగ్నీషోమీయ ఇతి అగ్నీషో
మీయయాగానుష్ఠానాభావేపి దర్శాదియాగానుష్ఠానేనైవ పౌర్ణమా
స్యేష్ట్యాపూర్వవదితి ప్రయోజనమనుసంధేయం - అథ సంధ్యాకాల
లోపప్రాయశ్చిత్తం ।*। సంధ్యాకాలేత్వతిక్రాన్తే స్నాత్వా చమ్య

* సంధ్యాకాలాతిక్రమణప్రాయశ్చిత్తమ్ *

యథావిధి । జపేద్దశశతం దేవీం తతస్సంధ్యాం సమాచరేత్ ।జమద
గ్నిః। ఏకాహం సమతిక్రమ్య ప్రమాదాత్ కృతం యది-అహోరాత్రో
షితో భూత్వా గాయత్ర్యాశ్చాయుతం జపేత్ । యత్తు ।*। రాష్ట్ర
భంగే నృపక్షోభే రోగార్తే సూతకేపి చ । సంధ్యావందనవిచ్ఛిత్తిర్న
దోషాయ కదాచనేతి । తద్వచనస్యాతథావిధకాలేపి యావదనుష్ఠానా
లాభేపి మనసా మంత్రోచ్చారణమాత్రేణ తత్సిద్ధిః-నతు సర్వాత్మనా లో
పః-ఇత్యత్రైవేతి తాత్పర్యార్థః-ఇదం చార్ఘ్యదానకాలే సమ్యగ్జ్ఞే
యం స్యాత్-నను విద్యావతాం సంధ్యాకాలలోపో భవతీత్యతః కాలాతి
క్రమే[illegible]ఉక్తశ్చైవ ।*। దేవాగ్నిద్విజవిద్యానాం కార్యే మహతి
సంస్థితే । సంధ్యాహీనేన దోషోస్తి యస్మాత్తత్కర్మసాధకః । త
స్మాద్యథాకాలాతిక్రమణేపి విద్యావతాం న దోష ఇతి సుష్ఠు అథ సంధ్యా
వందనస్య గౌణకాల(శ్రీ)నాతావదుపయోగితయోచ్యతే ।* సహాత

* సంధ్యావందనస్య గౌణకాలవిచారః *

ర్నక్షత్రదోషే చ సంధ్యాకాలోతిపద్యతే । ముఖ్యకల్పానుకల్పశ్చ సర్వాసి
న్కర్మణి స్మృత ఇతి॥ [illegible] మధ్యమగౌణకాలో వేదితవ్యః
మధ్యమగౌణకాలస్త్వ[illegible] । [illegible]ఘటికా [illegible]యం
గౌణకాలస్తు మధ్యమః । ప్రాతఃకాలేష్వేవమేవ సంధ్యాకాల ఉదీరిత ఇ
తి-షడ్ఘటికాత్మకః కాలః ప్రాతఃకాలశబ్దార్థః। ముహూర్తత్రితయం

ప్రాతరితివచనాత్ - తత్రచతస్రోఘటికాః ప్రాతస్సంధ్యాయాంగౌణ మ
ధ్యకాలఇత్యర్థః । ప్రదోషకాలేప్యేతావానేవ ॥ * ॥ త్రియామాహా
తరాం ప్రదోషస్యార్ధ్యదానావసానకం నేచ్ఛతీతివచనాత్ । కించ । త్రియా
మాతర్యస్యకాలస్యరజన్యాదావితినేదినే । ఖ్యాపయన్తి ప్రదోషత్వం
గార్గ్యప్రభృతయున్నటా । తత్రాపిపూర్వవత్ - ఉత్తమగౌణకా
లస్తుగౌణకాలేనోక్తః ॥ * ॥ సాయంకాలే త్రిఘటికాఅస్తాదుపరిభాస్వ
తః । ప్రాతఃకాలే త్రిఘటికాతత్సంధ్యాం సమాచరేత్ । గోభిలః
* । ముఖ్యకాలేయదావశ్యం కర్మకర్తుం నశక్యతే । గౌణకాలే
పికర్తవ్యం గౌణోప్యత్రేదృశోమతః । అత ఈదృశః ముఖ్య ఏవేతిసమ్మ
తః ॥ * ॥ గౌణకాలేప్యతిక్రాంతే సూర్యహత్యాం వ్రజేదితిఅపాయం
ప్రాతస్సంధ్యాంకుర్యాత్ - తావత్పర్యంతం సూర్యస్యరక్షసాం చ
యుద్ధప్రవృత్తిః - సూర్యస్యతద్యుద్ధబాధానివృత్త్యర్థత్వాత్సంధ్యో
పాసనస్య ॥ * ॥ తస్మాదుత్తిష్ఠంతగ్ంహవా తానిరక్షాగంస్యాదిత్యం
యో ధయంతిరూపాదస్త్రమన్వాగాదితిశ్రుతేః । అత్రానుష్ఠానకాలే
ప్రాయశ్చిత్తపూర్వకమేవానుష్ఠానం కార్యం తత్ప్రకారస్తుస్మృత్యంతరే
। ప్రాణాయామత్రయం ప్రాతః ద్విగుణం సంగవేస్మృతం । మధ్యా
హ్నే త్రిగుణం ప్రోక్తమపరాహ్ణే తు మద్గుణం । సాయాహ్నే ద్వాదశ
గుణం సూర్యహత్యాం తతో వ్రజేత్ । అథ సంధ్యాతిక్రమస్యాపి శేషేణ

* సంధ్యాతిక్రమణప్రాయశ్చిత్తద్వైవిధ్యం *

కాలాతిక్రమణస్యప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే - సంధ్యాయాః ద్వైకా
లిన్కాలవధస్త్రస్తుముఖ్యగౌణభేదాత్ - ముఖ్యకాలేతిక్రాంతేగౌ
ణ కాలేప్రాప్తంచేదనుష్ఠానంవక్ష్యమాణప్రాయశ్చిత్తపూర్వకంకా
ర్యం - తచ్చప్రాయశ్చిత్తం ద్వివిధం - గాయత్రీపూర్వకమర్ఘ్య
ప్రక్షేపణాత్మకమేకం - ప్రాణాయామాత్మకమపరం - తత్రార్ఘ్యప్ర
క్షేపణాత్మకమాహవ్యాసః ॥ * ॥ ప్రణవవ్యాహృతియుతాంగాయ
త్రీంశిరసాసహ । ఉచ్చార్యార్ఘ్యత్రయం మౌనమాదావంధ్యాకర్మసమా
చరేత్ [illegible] థాంతరే ॥ * ॥ గాయత్రీంశిరసాసార్ధం ముక్త్వా
వ్యాహృతిభిస్సహ । కాలాతీతవిశుద్ధ్యర్థం దత్వా సంధ్యాం సమా
చరేత్ । అర్ఘ్యమితిశేషః - ఇదం ప్రాయశ్చిత్తం సంధ్యాత్రయేపిస

మాన - తదానీమేకం ప్రాణాయామం కృత్వా ముఖ్యకాలాతిక్రమ
ణాదోషపరిహారార్థం చతుర్థ్యర్ఘ్యక్షేపణాత్మకం ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్య
ఇతి సంకల్ప్య ప్రాయశ్చిత్తార్ఘ్యం దత్వా తతః సంధ్యాం సమాచరేత్ ।
చతురర్ఘ్యం తు గాయత్ర్యా దత్వా సంధ్యాం సమాచరేత్ । కాలాతీ
తవిశుద్ధ్యర్థం త్రిసంధ్యాసు సమాచరేదితి । ఉభయోః ప్రాయశ్చిత్త
యోస్సముచ్చయః - నతు వికల్పః - ఏకస్మిన్ దోషే శ్రూయమా
ణాని ప్రాయశ్చిత్తాని సమభ్యుచ్చీయేరన్నితి శ్రౌతే దర్శనాత్ ప్రాణా
యామలక్షణం ప్రాయశ్చిత్తముక్తమధస్తాత్ - అత్ర కేచిత్ ప్రాణాయా
మత్రయం ప్రాతరిత్యత్ర ప్రాతరితి లింగాత్ - ప్రాతః కాలాతిక్రమణ ప్రా
యశ్చిత్తత్వేనైవ ప్రాణాయామలక్షణం ప్రాయశ్చిత్తం సముచ్చినోతి -
నేతరయోరితి వదంతి - తన్న - అర్ఘ్యం వాసిసాధయిష్యన్నియమాతిక్రమ
ణే చాన్యస్మిన్నపి నియమాతిక్రమణమాత్రే ధీయమానస్య తస్య కర్మ
విశేషే నియమితుం శక్యత్వాత్ - అత ఏవ సుదర్శనాచార్యః ప్రాయశ్చి
త్తనిరూపణప్రసంగే ఆచమనభోజనలోపః ప్రాణాయామశ్చేతి త్రయా
ణాం సముచ్చయో న తు వికల్ప ఇతి వ్యాచఖ్యౌ - వచనస్థ ప్రాతరితి పదము

* సంధ్యాయా దివా అననుష్ఠానే కర్తవ్యతా *

నువాదపరమితి న దోషః - నను సంధ్యాత్రయస్య దివా భాగే దైవాన్మాను
ష్యాద్వా సర్వథానుష్ఠానాభావే కిం కర్తవ్యం - ఉచ్యతే - ఉక్తప్రాయశ్చి
త్తపూర్వకం క్రమేణ రాత్రౌ ప్రథమయామే కుర్యాత్ - నతు వ్యుత్క్రమేణ
తత్ర లౌగాక్షికారికా *। దివోదితాని కర్మాణి ప్రమాదాదకృతాని వై
శర్వర్యాః ప్రథమే యామే తాని కుర్యాద్యథాక్రమమిత్యత్ర కేచిత్స్వకాలే
బలవత్త్వమితి న్యాయేన సాయంసంధ్యామకృత్వా దివాతిపన్నాని క
ర్మాణి కుర్యాదితి వదంతి - అపరే పునః క్రమేణేతి వదంతి - తదుక్తం ।*।
కాలాతీతేషు పూర్వేషు ప్రాప్తేషూత్తరేషు చ । కాలాతీతాని కృత్వైవ
విదధ్యాదుత్తరాణి తు । ఇతి శిష్టాచారాదాచారో వేదితవ్యః - తదు
క్తమాపస్తంబమునిభిః - సర్వజనపదేష్వేకాంత సమాహితమార్యా
ణాం వృత్తం సమ్యగ్వినీతానాం వృద్ధానామాత్మవతామలోలుపానామ
దాంభికానాం వృత్తసాదృశ్యం భజేతైవముభౌ లోకావభిజయతీతి ।
నను సాయంకాలః కతమః సమాశ్రయణీయః - ఉచ్యతే - సాయంకాలేహి

సంధ్యావందనం విహితః - తథాచ స్వకాలే బలవత్యపి ప్రత్యవాయే నతిదే
వాదిప్రాప్తానుష్ఠానాత్పూర్వం కర్తవ్యముచిత - తదనంతరమతిప్రాప్తా
నుష్ఠానం- యదా పునస్సాయం సంధ్యాకాలో వ్యతిక్రాంతస్తదానీం యు
థాక్రమమనుష్ఠానం భవతి-అతిక్రాంతావవిశేషత్వాత్ - స్వకాలస్యా
తిక్రాన్తత్వేన వర్జితత్వాయుక్తపరగాచ్ఛ-తస్మాదతిప్రాప్తానుష్ఠానాత్పూ
ర్వం స్వకాలే సాయం సంధ్యావందనం కార్యం -అతఏవ భట్టపాదైరపి
స్వకాలే మార్గానుష్ఠానం గరీయః-తద్వ్యపాయతి కాలే తద్భిన్నం కిం
చిత్కృతం చేన్మహాప్రత్యవాయో భవతీతి ।*। స్వకాలే యాన కుర్వా
స్తుకరోత్యన్యద చేతనః । ప్రత్యవాయస్తు తేన్నైవేతి ॥*॥ కిం చ । స్వ
కాలే సాయం సంధ్యావందనం కర్తవ్యమితి స్మృత్యా తత్రకీర్తితం ।*।
మధ్యాహ్న సమతిక్రాన్తే సాయం కాలో భవేద్యది । సాయం సంధ్యా
ముపాస్యాదౌ సంధ్యాం మాధ్యాహ్నికీం చరేదితి । న చైవం క్రమాను
ష్ఠానసంపాదక వచనానాం కాగతిరితి వాచ్యం-సాయం సంధ్యా వందన
స్యాపి కాలాతిపత్తి వేలాయాం సంధ్యాత్రియ సమవాయే కస్య ప్రథమమ
నుష్ఠానమితి జిజ్ఞాసాయాం యథాక్రమమేవానుష్ఠానం నతు వ్యుత్క్రమే
ణేతి జ్ఞాపనార్థం తథావిధవచనప్రవృత్తేః-అత్రైవ స్మృతివచనం ।*। సా
యం కాలో వ్యతీతశ్చేదన్త్యంచయా తేదివాకరే । కుర్యాన్నావర్తనీం సం
ధ్యాం నపూర్వంయథాక్రమం । ఆవర్తనం హి మధ్యాహ్నే తథా
చ మాధ్యాహ్నికీం సంధ్యామితి ఫలితార్థః - ప్రసంగాత్కించిదుచ్య
తే । * । కుర్యాదావర్తనీం సంధ్యాం రాత్రావపి న దూష్యతి । ద
ద్యాదర్ఘ్యం తు గాయత్ర్యా సౌరసూక్తం వివర్జయేత్ । మాధ్యా
హ్న సంధ్యారాత్రౌ చేత్త్రిమాదాత్రికే యతే యదాసోంద్ధానేద పేత్పూ
ర్వం సౌరం వైశ్వానరీయమితి । పరమప్రకృతం తు సాయం సంధ్యా
వందనం స్వకాలే తిక్రాంతానుష్ఠానాత్పూర్వం కర్తవ్యం-తత అతిక్రాం
తానుష్ఠానమితి సిద్ధం ॥ ననురాత్రౌ ప్రథమయామే స్వకాలాతిక్రాంతే కాగతిః -
కర్మానుష్ఠానలోపవిపత్తిః-అత్రలోకోపకారే । * । అకాలే చే
త్కృతం కర్మ కాలే ప్రాప్తే పునః క్రియా । కాలాతీతే తు యత్కార్యా
దకృతం తద్వినిర్దిశేదితి । అస్యార్థః - అకాలే అనాగతకాలే యు
త్కర్మ కుర్యాత్తత్స్యముఖ్యకాలే ప్రాప్తే పునః క్రియా పునః కరణం భవేత్

కాలాతీతేత గౌణకాలాతిపత్తౌ నకుర్యాత్ - కింతూక్తప్రాయశ్చిత్త
మేవకుర్యాత్ । * । నిత్యానామత్యయే గౌణకాల ఆగామికాలత్వాత్ ॥

* సంధ్యాదినిత్యకర్మణామేకదినాతిక్రమణే ప్రాయశ్చిత్తమ్ *

నాతితేసచిత్తం స్యాన్నాతీతం ముఖ్య ఆగత ఇతి । సంధ్యాదినిత్యకర్మణా
మనుష్ఠానాభావే నవికస్మిన్నహోరాత్రే గతే పరేద్యురుపోష్య షోడశప్రా
ణాయామపూర్వకమష్టోత్తరసహస్రగాయత్రీజపం కుర్యాత్ - తదాచ
మనుః ॥ * । వేదోదితానాం నిత్యానాం కర్మణాం సమతిక్రమే । స్నాత
కవ్రతలోపే చ ప్రాయశ్చిత్తమభోజనమ్ । సంధ్యాంగాంగనహోమే తు ని
త్యస్నానం విలుప్య చ । హోమం చ నిత్యకం శుద్ధ్యై విశిష్టసహస్రకం ।
శుద్ధ్యేపరేద్యుః - అష్టసహస్రకం అష్టోత్తరసహస్రకం - సంధ్యాయా అలోపయ
స్యేతి పాణినిస్మరణాదష్టశబ్దస్య పూర్వనిపాత ఇతి తాత్పర్యం - అత్రా
యం సిద్ధాంతః - యథా ఔపాసనస్య అష్టహోమకాలాతిపత్తౌ చతూరా

* సంధ్యాయాస్సప్తరాత్రాతిక్రమణే పునస్సంస్కారః *

త్రిమహాయామానోష్ట్రాకికసంపశ్యతి ఇతివచనాదూర్ధ్వం భార్య
యా సహాగ్న్యనుగమేనంధ్య ఇతి అగ్నిరుత్పత్తి ప్రాయశ్చిత్తైర్భవతః -
తథాన సప్తరాత్రమవిచ్ఛిన్నం సంధ్యానుష్ఠానాభావే పునస్సంస్కారః కా
ర్యః తదనంతరము పేతిం పూర్వపరిహారేణ తదనుష్ఠానం కార్యం - అతి
నకః । * । సంధ్యాతిక్రమణం యావత్సప్తరాత్రమవిచ్ఛిన్నం । ఉన్న
త్తదోషయుక్తో వాపునస్సంస్కారమర్హతీతి । ఔపాసనహోమస్య
బహుకాలాతిక్రమణే అన్నభోజ్య హోమకాలేభ్యః పూర్వం ప్రత్యేకం
సర్వప్రాయశ్చిత్తపూర్వకమతీతహోమాన్ కర్తవ్యా - తథా సంధ్యానా
మాహ్నిక కర్తవ్యత్వాత్ - ప్రత్యేకముత సంధ్యానందనస్య బహుకాలాతిక్రమ
ణే సప్తరాత్రాత్పూర్వమతీతసంధ్యానుష్ఠానం ప్రాయశ్చిత్తపూర్వకమ్
కార్యమితి వక్తుం వశక్యతే - తథా శిష్టాచారాభావాత్ - స్మృతికారై రనం
గీకారాచ్చ - కింతు యథోక్తప్రాయశ్చిత్తమేవ కృత్వా తదుత్తరకాలీనా
నుష్ఠానమేవ కార్యమితి స్మృతివిదాం స్థితిః - ఇతో [illegible] వశా [illegible]
యం గ్రంథవిస్తరభయాన్నేహ ప్రపంచితమితి సారం ।

* ఆచమనవిధిః *

అథాచమనవిధిప్రకారః ప్రతిపాద్యతే - ఆచమన [illegible] - శౌచమ్

స్మార్తం పౌరాణికం చేతి-తత్రిప్రత్యక్షశ్రుతిచోదితం శ్రౌతం-సూత్రో
క్తం స్మార్తం- కేశవాద్యైస్త్రిభిః పీత్వేతివచనోక్తం పౌరాణికం-తత్ర శ్రౌ
తం తైత్తిరీయారణ్యకే ప్రసిద్ధం-తచ్చ బ్రహ్మయజ్ఞాంగం- తచ్చాశ్వలా
యనైః బ్రహ్మయజ్ఞాంగతయా కర్తవ్యం-ద్వితీయం పునస్సంధ్యా
దినిత్యకర్మాంగం-తృతీయం పునర్నిష్ఠీవనశౌచాద్యంగమితి ప్రవేకః ॥ *।
శౌచాంతే వత థా పానే స్పృష్ట్వా స్పృష్ట్వే చ దర్శనే । పౌరాణాచమనం కు
ర్యాన్నామభిః కేశవాదిభిః ॥ ఇతిస్మృత్యంతరే దర్శనాత్-విశేషేణ శ్రు
త్యాచమనం పట్టార్చనాదికాయామ్ముక్తం ॥ దేవ్యాః పాదైస్త్రిభిః
పీత్వా అబ్లింగైర్మార్జనమభిస్పృశేత్ ॥ సప్తవ్యాహృతిసంయుక్తాం గాయత్రీం
త్రిపదాం శిరః ॥ శిరోమంత్రం ద్విధాకృత్య తాభ్యాం ఏతే సమస్తే చతుర్వింశతిమం
త్రా భవంతి-ఏతేషాం వినియోగః-కేశవాదీనామివ ద్రష్టవ్యః-ఇదం శ్రౌ
తాచమనం దర్భఘ్రాణనగానాది శ్రౌతకర్మాంగం-తథా ఆశ్వలాయనః ।
ప్రాగుదగాహవనీయాదవస్థాయ ప్రాఙ్ముఖో యజ్ఞోపవీత్యాచమేదితి-అ
తద్వృత్తికారః-ఆచమ్యేత్యత్రాచమనప్రధాన శ్రౌతాచమనప్రాప్త్యర్థ
మితి-గాయత్రీజపస్య శ్రౌతాచమనం కృత్వైవానుష్ఠానాయ సమ్యగా
యత్రీజపం కుర్యాత్సుఖ్యాపక ఇతి-అన్యచ్చౌపచాచమనం స్మృత్యంతరోక్త
విధం । తదోంకారేణాచమనాద్యవ్యాహృతిభిః పవేత్ । సావి
త్ర్యాపికర్తవ్యమితి వ్యాసేన భాషితం । పురాణాచమనప్రకారః స్మృ
త్యంతరోక్తవిధః ॥ కేశవాద్యైస్త్రిభిః పీత్వా ద్వాభ్యాం ప్రక్షాలయేత్కరా
ౌ । ద్వాభ్యామోష్ఠౌ చ సంమృజ్య ద్వాభ్యామున్మార్జయేచ్ఛిరః । ఏకేన
వామహస్తం ప్రోక్ష్య పాదావపి విధేకతః । ఏకేనాపి చ మూర్ధ్ని స్యాత్త్రి
స్సంకర్షణాదిభిః । సర్వాసామంగులీనాంతు మూలేన చిబుకం స్పృశేత్
। తర్జన్యంగుష్ఠయోగేన ఘ్రాణద్వయముపస్పృశేత్ ॥ అంగుష్ఠానామికా
భ్యాం చ చక్షుశ్శ్రోత్రముపస్పృశేత్ । అంగుష్ఠేనకనిష్ఠేనాభిదేశము
పస్పృశేత్ । కరమధ్యం హృదిస్థాప్య కరాగ్రైః శిరసి న్యసేత్ । ముకుళే
న చ హస్తేన బాహుమూలే ఉపస్పృశేత్ । ఏవమాచమనం కుర్యాత్తస్మా
త్పాప్మా రాజసోద్భవేత్ । అథ ప్రకృతోపయోగిస్మార్తాచమనముచ్య
తే ।. యుక్తియుక్తమతే మోహాదనాచమ్యైవనాస్తికః । భవంతిహీ
వృథా తస్య క్రియాస్స్నానసంశయ ఇతి వచనాదాచమనం నిత్యం తయా

సగమ్యతే - గాత్రాయంపరియోగః - కృతాప్లవో బద్ధకచ్ఛశిఖో యజ్ఞోపవీ
తీ పవిత్రకరో భూమౌ పాదౌ ప్రతిష్ఠాప్య స్వేష్టదేవతాం హృది నిధాయ
ప్రక్షాళితం ఫేనబుద్బుదరహితం అంబు సంహతాంగుళినా పాణినా గృ
హీత్వా బహిర్జానుస్త్రిః స్త్రీస్తూష్ణీం పిబేత్ - అత్ర శౌనకః ॥*॥ ద్విజన్మనాం
శౌచార్థం స్మార్తాచమనముచ్యతే । శిఖాం కచ్ఛం నిబద్ధశ్చ సోపవీతస్స
మాహితః । భూమౌ పాదౌ ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోపి వా । ప్ర
క్షాళ్య పాదౌ హస్తౌ చ ప్రభాతే ముఖమప్యత । స్నాత్వా శుద్ధస్సంధ్యా
దినిత్యకర్మాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థమేవమాచమనం కార్యమితి తాత్ప
ర్యార్థః - సఏవాచమనోదకప్రమాణం । అచామేన్మాషమగ్నం చ గోకర్ణచు
ళుకస్థితం । సంహతాంగుళినా తోయం గృహీత్వా పాణినా ద్విజః । ము
క్తాంగుష్ఠకనిష్ఠాభ్యాం త్రిః పిబేత్ప్రీతిదృక్తతః । తతః ప్రక్షాళ్య హస్తౌ చ సం
వృత్యోష్ఠౌ త్రిరపామృజేత్ । సంహతాంగుళిభిస్తాలూర్ధ్వం పరిమృజ్యత
తో ముఖం । ప్రక్షాళ్య హస్తౌ చాభ్యుక్ష్య పాదౌ శీర్షే తథేంద్రియం । మధ్య
మాంగుళిస్పృష్టే స్పృత్రిస్పృశేద్ఘ్రాణమూలకం । హస్తం ప్రక్షాళ్యవం
స్పృష్ట్వా ఘ్రాణాదిద్వితయం పృథక్ । అంగుష్ఠేన ప్రదేశిన్యా ఘ్రాణం ప
శ్చాదుపస్పృశేత్ । అంగుష్ఠానామికాభ్యాం చక్షుశ్శ్రోత్రే చ సంస్పృశే
త్ । అంగుష్ఠాపకనిష్ఠాభ్యాం నాభిం పశ్చాదుపస్పృశేత్ । తలేన హృద
యం స్పృష్ట్వా స్పృశేదంగుళిభిశ్శిరః । అంగుళ్యగ్రైర్బాహుమూలే సం
స్పృశేదితిశ్శౌనకః । ప్రణవేనోదకం ధృత్వా ఆత్మానం సంపరిషించయేత్ ।అ
నేనవిధినావిప్రః కుర్యాదాచమనం సదా । ఆచమనకాలే యమోదర్శి
తః । ఆచామేన్నాసనస్థాం ఘ్రిర్న బద్ధాసనఏవవా । నపశ్యారిత పాదో
వా బహిర్జానుకరోపి వా । పవిత్రకరఆచామేచ్ఛుచిః కర్మగమాదరాత్
। కుశమాత్రకరోవాపి దర్భమాత్రకరోపి వా । పవిత్రం హిరణ్యం । ప
విత్రం వై హిరణ్యమితిశ్రుతేః ॥ * । స్నానే దానే జపే యజ్ఞే స్వాధ్యాయే
నిత్యకర్మణి । సపవిత్రౌ సదర్భౌ వా కరౌ కుర్వీత నాన్యథా । నిత్యకర్మ
ణి సంధ్యాదావిత్యర్థః । - అథ మహాజనపరిగృహీతాచమన విధాయి
కా మూలసూత్రఖండికా లిఖ్యతే । త్రిస్స్నాత్వాచామేద్ద్విః స్త్రీ
రాచామేత్ప్రదయంగమాభిరద్భిః స్త్రీః ప్రోక్ష్య శిరోష్ఠౌ పరిమృజేద్ద్వారి
త్యేకదుపస్పృశేద్ద్విరిత్యేకే దక్షిణేన పాణినా సవ్యం ప్రోక్ష్య పాదౌ శి

దశ్చేంద్రియాణ్యుపస్పృశేచ్ఛ్రుతిస్మృతి నాసికే శ్రోత్రే తథాధాః ఉపస్పృశేత్
అత్ర భావార్థః - శతిసంస్కృతైస్సంయుక్తైస్సపరై ద్విజైః త
ద్వాయాలిఖ్యతే - భూమిగతాం స్వాచమ్యాపి యతో భవతీత్యాదా ని
త్యకర్మాదౌ ప్రాయశ్చిత్తసిద్ధ్యర్థం మాచమనం విహితం - తత్ప్రకారం మా
హ - తిష్ఠన్నితి - తిష్ఠన్ప్రహ్వో వా నాచామేత్ - ననుజలేః స్త్రీ నాచామేది
త్యాసనవిధానాదేవ స్థానాదేర్నిషేధసంభవేస్పృథక్ స్థిత్వా నాచామేది
త్యారంభః - కిమర్థః - ఇతి చేత్సత్యం ఇదం కిం సూత్రం నతిష్ఠ న్నాచమనం
విషేధతి । కి తుజలపానంతథా విధస్యాస్తీతి వదతి - తథా చ గౌతమః
నాంజలినాపిబేన్న తిష్ఠన్నితి యస్య స్యాచమన ప్రకరణే జలపాన ప్రతి
షేధో నుపపన్నః - తథా స్యాసీన స్త్రీ రాచామేది త్యాసనవిధానాదర్థాత్
స్థానాదేర్నిషేధే పి శిష్టాచారసిద్ధ్యర్థం పునరారంభః అత ఏవ దనేన వి
షేధేన క్వచిజ్జలే పి జానుభిర న ఘ్నే చో రుదఘ్నే వా తిష్ఠన్నప్యుత్క్షిప్య హస్తౌ వా చ
మనం భవతి - తస్మి న్నిషేధస్య ఉద్ధృతోదకాచమనవిషయత్వాత్ । గౌత
మః । నతిష్ఠన్నుద్ధృతోదకేనాచామేది తి తస్యోద్ధృతోదకతిష్ఠతః
ప్రహ్వస్య వా చమనసిద్ధ్యర్థం తిష్ఠన్నితి ప్రతిషేధ ఇత్యాహుః - తచ్చింత
త్యం - తిష్ఠన్నాచామేదితి సామాన్యనిషేధస్య విశేషపర్యవసానా యో
గాత్ - నగ్నో వా నాప్సు తత్ప్రయమాణం విద్యత ఇతి సూత్రికారేణజ
లే విద్యమానస్యాచమనమస్తీతి ప్రాగుక్తత్వాచ్చ - న చ గౌతమవచ
నస్య కా గతిరితి వాచ్యం. తస్యోద్ధృతోదకేనైక తదుద్ధృతోదకాచమ
నప్రతిషేధకత్వేపి అనుద్ధృతోదకవిద్యమానస్యతదస్తిత్వం ప్రతిపాదక
త్వాత్ - సూత్రాంతరబాధాయాం తథా పర్యవసానాయోగాచ్చ -
అథాచమనవిధిరుచ్యతే - ఆసీన స్త్రీరాచామేద్ధృదయంగమాభిరద్భిః -
ద్వితీయా తృతీయా - ఆసీనశ్శుచౌ దేశే అనాసనే స్థితః బాహూ
మూర్ధ్వోరంతరే కృత్వా ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా హృదయంగమా అపః
కరతలస్థా మయా పశు మాషోనిమజ్జతి - తాపతః ఫేనబుద్బుదరహితాః
త్రిః త్రివారమాచామేత్ పిబేత్ - బ్రాహ్మణో వా భిగాః - క్షత్రియః కంఠ
గా వైశ్యస్తాలుగా ఇతి విశేషః - త్రిరోష్ఠౌ పరిమృజేత్ త్రివార మంగుష్ఠ
మూలేన ఓష్ఠౌ పరిమృజామ - ద్వికి త్వేకే మన్యం గౌతమో ద్విః ప్రక్ష్యదు
పస్పృశేన్న త్వమాత్రస్పృశేదంగులీభిరోష్ఠౌ పరివారం అభిమృశ్యాను -

ద్విరిత్యేకేతులోప్యవికల్పః దక్షిణేనపాణినా దక్షిణహస్తేనసవ్యంపాణిం
ప్రోక్ష్యతథాపాదౌశిరశ్చ ఇంద్రియాణ్యుపస్పృశేత్ - అంగుళీభిస్స
ర్వేషామింద్రియాణాముపస్పర్శనప్రసంగేనతద్యోగ్యేంద్రియాణిపరి
గణయతి- చక్షుషీ ఇతి ఇంద్రియాణీతివచనం స్వరూపపరం అతః ప్రాక్ అంగు
ష్ఠానామికాభ్యాం చక్షుషీయుగపత్ పృథగ్వాసంస్పృశేత్ - అంగుష్ఠ
ప్రదేశినీభ్యాంనాసికే అంగుష్ఠకనిష్ఠికాభ్యాం శ్రోత్రే శ్రోత్రయోః యుగ
పత్స్పర్శనాసంభవేనపృథగితినిశ్చితంసమ్యక్-అథాపఉపస్పృశేత్ -
హస్తౌప్రక్షాళయేత్ -ఇదంహస్తాచమనం సంధ్యాదౌకర్తవ్యం-
ప్రాయత్యసంపాదకత్వాత్ -సూత్రకారేణముఖ్యతయావిహితత్వా
చ్చ- స్మృత్యంతరే । * । సంధ్యాయాంకర్మకాలేచస్మృతే రా
చమనంభవేత్ । బ్రహ్మయజ్ఞేతువైకుర్యాత్ త్రిరాచమనంద్విజః ।
గోకర్ణాకృతిహస్తేనమాషమాత్రంపిబేజ్జలం తన్న్యూనమధికంవా
పిసురాపానసమంభవేత్ । అంగుష్ఠాగ్రంసమాకుంచ్యమధ్యమామ
ధ్యపర్వణి । గోకర్ణంతద్ధివిజ్ఞేయం సర్వేష్వాచమనేష్విహ । సం
హతాంగుళిహస్తేనగృహీత్వాచాక్షిప్తం । ముక్తాంగుష్ఠకనిష్ఠా
భ్యాంత్రిః పిబేద్బ్రహ్మతీర్థతః । అత్రాయంవిశేషః-స్వయమేవవా
మహస్తావర్జితేనపయసాఆచమనంకర్తుం నశక్యతే- సూత్రకారాన
భిమతత్వాత్ - తథాహి- యంవాప్రయతఆచామయేదితి- తత్రాయ
మర్థః- ప్రయతః యంవాన్యమప్యాచామయేత్ సోపి ప్రయతోభవతి-
సర్వథాస్వస్యవామహస్తావర్జితాభిరద్భిరాచమనం నభవతి-ఏతేనశా
స్త్రాంతరోక్తకమండలధారణమప్యాచార్యస్యానభిమతమితిగమ్యతే అ
లాబుపాత్రేణనారికేళపాత్రేణవాస్వయమాచమనమాచరంతీతియన్నాభి
మతమాచార్యస్యేతితాత్పర్యం అన్యప్రయతోస్తిచేత్తేనైవాచమనజలం
పరిస్రావ్యస్వయమాచామేత్ -స్వయంపాత్రాంతరేణవామహస్తావర్జి
తేన జలేనతత్కుర్యాత్ - యదాస్వీయఃప్రయతోనాస్తి తదానదీతీరం
గత్వాస్వయమేవాచామేత్ - అతఏవభూమిగతాస్వప్స్వాచమనం ప్ర
యతోభవతీత్యత్రఆచమ్యేతిస్వాతంత్ర్యేణ త్వాప్రత్యయనిర్దేశః అన్య
థాతదానీమపిఆచమయిత్వేతినిర్దేశాపత్తేః-ఇదమాపస్తంబానా
మపిసమానం కథమితిచేదుచ్యతే-తస్యాచమనస్య । * । సంధ్యా

యాం కర్మకాలేచ స్మృతౌ రాచమనం చరేదిత్యవిశేషేణ నిర్దిష్ట
త్వాత్- ననుసంధ్యాయామపి శ్రౌతాచమనమస్తు కోదోష ఇతి చేన్న *
బ్రహ్మయజ్ఞేషు వై కుర్యాచ్ఛ్రౌతెరాచమనం ద్విజ ఇతి వచనవిశేషేణ త
స్య శ్రౌతకర్మాంగత్వావధారణాత్ -కించ- ప్రాగుదగాహవనీయా
దవస్థాయ ప్రాఙ్ముఖో యజ్ఞోపవీత్యాచమ్యేత్యాశ్వలాయనసూత్రే ప్యా
చమ్యేతి పునర్విధానం । శ్రౌతాచమనప్రపృథక్త్వమితి వృత్తికారే
ణ వ్యాఖ్యాతం- ఏవం చేత్తస్య స్మార్తకర్మణ్యపి ప్రవేశః సూత్రతాత్పర్య
విదాం సూత్రకారాణాం వ్యాకోపస్స్యాత్ -అనుష్ఠానే తు విశేషాస్తి- త
థాహి- త్రిః పిబేద్దక్షిణకరేణ వామకరే జలం నిక్షిప్య హస్తౌ ప్రక్షాల్య ము
ఖం ద్విర్వారం మరిమృజ్య సవ్యపాదావభ్యుక్ష్య చతసృభిరంగుళీభిరోష్ఠౌ స
మ్మృజ్యాంగుష్ఠతర్జనీభ్యాం నాసికారంధ్రద్వయం సంస్పృశ్యాంగుష్ఠమ
ధ్యమాభ్యాం చక్షుషీ సంస్పృశ్యాంగుష్ఠానామికాభ్యాం శ్రోత్రే సంస్పృ
శ్యాంగుష్ఠకనిష్ఠికాభ్యాం నాభిం సంస్పృశ్య హస్తతలేన హృదయం స్పృ
ష్ట్వా సర్వాభిరంగుళీభిశ్శిరో బాహూ చ సంస్పృశేత్- తదుక్తం బోధా
యనేన ప్రథమపానేన ఋగ్వేదం ప్రీణాతి- ద్వితీయపానేన యజుర్వేదం ప్రీ
ణాతి- తృతీయపానేన సామవేదం ప్రీణాత్యథ సవ్యకరేణ జలముత్సృజే
త్తేన పితౄన్ ప్రీణాత్యథ హస్తావభ్యుక్ష్య తేన ఇతిహాసపురాణాదీని ప్రీణాతి
ముఖం ద్విః పరిమృజేత్ ప్రథమమార్జనేనాథర్వణవేదం ప్రీణాతి- ద్వితీ
యమార్జనేనాంగిరసం ప్రీణాత్యథ పాదావభ్యుక్ష్య తేన విష్ణుం ప్రీణా
త్యథ చతసృభిరంగుళీభిరోష్ఠౌ సంస్పృశేత్తేన సరస్వతీం ప్రీణాత్యథాంగు
ష్ఠతర్జనీభ్యాం నాసాద్వారే సంస్పృశేత్తేన వాయుం ప్రీణాత్యథాంగుష్ఠ
మ ధ్యమాభ్యాం చక్షుషీ సంస్పృశేత్తేన చంద్రాదిత్యౌ ప్రీణాత్యథాంగు
ష్ఠానామికాభ్యాం శ్రోత్రే సంస్పృశేత్తేన దిశః ప్రీణాత్యథాంగుష్ఠకనిష్ఠి
కాభ్యాం నాభిం సంస్పృశేత్తేన పృథివీం ప్రీణాత్యథ హస్తతలేన హృదయం
సంస్పృశేత్తేన చ పంచ ప్రాణాన్ ప్రీణాతి సర్వాభిరంగుళీభిశ్శిరో బాహూ చ
సంస్పృశేత్తేనాశ్వినౌ దేవతే ప్రీణాతి తేన పరబ్రహ్మస్థానః పరబ్రహ్మ ప్రీణా
తీదం త్వాచమన సంధ్యావందనవేళాయాం కర్తవ్యం బోధాయనేనా
థ సంధ్యోపాసనకాల ఇతి నైవోక్తత్వాత్ -అత్ర కేచిద్వదంతి- ఋగ్వే
దాయనమో యజుర్వేదాయనమస్సామవేదాయనమ ఇత్యాది ప్రీణా

కేణ చతుర్థ్యాం త్రైవర్ణికైః త్రైరుపకల్పితైరనుష్ఠానం కర్తవ్యమితి శా
స్త్రప్రాప్తత్వాత్-తత్కల్పనాయాం బోధాయన సూత్రం ప్రమాణ మా
హోస్విద్వచనాంతరం-న ద్వితీయః తథావిధవచనాంతరాశ్రవణాత్ -
నాద్యః బోధాయనవచనస్య తథాత్వేః కర్తవ్యతా ప్రతిపాదకత్వేన త
త్సామర్థ్యాభావాత్ - అన్యథా । * । త్రిః ప్రాశ్నీయాద్యదంభ
స్తు ప్రీతాస్తేనాస్య దేవతాః । బ్రహ్మావిష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ భవ తీహ నసంశ
యః ।, గంగా చ యమునా చైవ ప్రీయతే వాస్తు మార్జనాత్ । పాదా
భ్యాం ప్రీయతే విష్ణుర్బ్రహ్మాస్యసిక్తీక్షణాత్ । నాసత్యౌ ప్రీయేతే స్పృ
ష్టేనాసాపుటే పుభే । స్పృష్టే లోచనయోస్త్వేతౌ ప్రీయేతే శశ్యనలా ని
లౌ । స్కంధయోస్స్పర్శనాదేవ ప్రీయంతే సర్వదేవతాః । నాభీసం
స్పర్శనాన్నాగాః ప్రీయంతే చాస్య నిత్యశః । సంస్పృష్టే హృదయే చా
స్య ప్రీయతే చంద్రదేవతాః । మూర్ధసంస్పర్శనాదస్య ప్రీతస్తు పురు
షోభవేదిత్యత్రాపి బ్రహ్మణే నమ ఇతి ప్రథమపానం స్యాద్విష్ణవే నమ ఇతి
ద్వితీయపానం స్యాద్రుద్రాయ నమ ఇతి తృతీయపానం స్యాదేవం సర్వం
యోజ్యం-న చేష్టాపత్తిః-అసంప్రతిపన్నైర్హి కుత్రాపి దేశే శిష్టా ఆ
చరంతి-న చ తద్వచనస్య పానే తాత్పర్యాన్నతు త్రిసామర్థ్యమితి వా
చ్యం - తథా ప్రకృతేపి తత్రాదృష్టిర్దీయతాం - అవిశేషాత్ -న చ
బోధాయనే సూక్తం-కథమాశ్వలాయనానాం గ్రాహ్యమితి వాచ్యం-త
స్యాశ్వలాయనాచార్యవత్త్వాభిమానత్వాత్ - తదుక్తం స్మృ
త్యంతరే । * ॥ బోధాయనో జయంతశ్చ ఆశ్వలాయనశౌనకౌ । వృ
త్తిసూత్రకృతావేభిరుక్తం త్రివిధ్యాహమితి ఆశ్వలాయనవచనస్మృ
తికర్తా వృత్తికృత్సూత్రకృద్వ్యాఖ్యాకర్తేతి వివేక ఇతి సంప్రదాయః -
ఆశ్వలాయనపరిశిష్టగృహ్యకారికే ప్రకారాంతరేణ నిర్ణీతం-తథాహి-
[illegible]కంపతౌ సేన పాణినా దాయకనిష్ఠాంగుష్ఠౌ విశిష్టౌ వితత్యేతి- స్మ ఇత
రాంగుళిసంహతో తథ్యాగ్రతో బ్రాహ్మతీర్థేన హృదయప్రాపినాం త్రిః
పీత్వా - పాణిప్రక్షాళ్య సంస్పృష్టాభనా చాంగుష్ఠమూలేన ఆకుంచి
తోష్ఠమాస్యం ద్విఃపరిమృజ్య సకృచ్చ సంహత మధ్యమాంగుళిభిః పాణిం
ప్రక్షాళ్య సవ్యం పాణిం పాదౌ శిరశ్చాభ్యుక్ష్య స్పృష్టాంభసా సంహత మ
ధ్యమాంగుళిత్రయేణాస్యముపస్పృశ్య ఆంగుష్ఠప్రదేశిన్యా ఘ్రాణ బిలద్వ

యమనామికయా చక్షుషీ శ్రోత్రే కనిష్ఠికయా నాభిం తలేన హృదయం సర్వా భిరంగుళీభిశ్శిరస్తదగ్రైరంసౌ చోపస్పృశేదిత్యే తదాచమనమేవం ద్వి రాచమ్యేతి - తత్రకల్పద్వయే అవగీతశిష్టాచారాదాచారో వేదితవ్యః. స చాపస్తంబీయానాం స్మార్తాచమనస్యారణ్యకశ్రౌతాచమనేచ యానవి శేషోఽస్తీతి వాచ్యం - శ్రుతిస్మృతిభ్యాం భేదాత్ - శ్రౌతే త్రిరాచా మేదిత్యాదరో వా. తాభిస్సంస్పృశేత్ శ్రౌతాచమనపక్షాత్ - స్మార్తే తు తూష్ణీమితి భేదమాహ - ఇదమత్ర తాత్పర్యం - శ్రౌతే ద్విః పరిమృజ్య స కృదుపస్పృశేదితి ద్వివారం పరిమార్జనమేకవారముపస్పర్శనం చ - స్మార్తే తు త్రిరోష్ఠౌ పరిమృజేద్ద్విరిత్యేకే సకృదుపస్పృశేద్ద్విరిత్యేక ఇతి తు ల్యాకల్పితానుష్ఠానే న విశేష ఇతి సర్వం సుస్థం । *

* ప్రాణాయామలక్షణమ్ *

అథ ప్రాణాయామలక్షణముచ్యతే - అర్థం వా సిసాధయిషురితి - ప్రాణాయామః కర్తవ్యః తాపప్రతిపాదకమాపస్తంబసూత్రం - అత్ర వృత్తికారః అర్థం ప్రయోజనం - తచ్చ దృష్టమదృష్టం వా - సిసాధయిషుః సాధయితుమిచ్ఛుః - అతమితోఽశరీరగ్లానేః - ప్రాణాయామశ్చేతి త్రివారం ప్రాణాయామం కుర్యాదితి - తస్మాత్సంధ్యావందనస్యాదృష్టార్థకత్వాత్తదాదౌ ప్రాణాయామ ఆవశ్యక ఇతి సిద్ధం మనుః । * । సవ్యాహృతీం సప్రణవాం గాయత్రీం శిరసా సహ । త్రిః పఠేదాయతప్రాణః ప్రాణాయామస్స ఉచ్యత ఇతి । యాజ్ఞవల్క్యః । * । గాయత్రీం శిరసా సార్ధం జపేద్వ్యాహృతిపూర్వికాం । ప్రతిప్రణవసంయుక్తాం త్రిరయం ప్రాణసంయమః । యోగయాజ్ఞవల్క్యః । * ॥ భూర్భువస్స్వర్మహర్జనస్తపస్సత్యం తథైవ చ । ప్రత్యోంకారసంయుక్తాస్తథా తత్సవితుః పదం । తథా ఓంకారసంయుక్తమిత్యర్థః । * । ఓమాపో జ్యోతిరిత్యేతచ్ఛిరః పశ్చాత్ప్రయోజయేత్ । త్రిరావర్తనయోగాత్తు ప్రాణాయామస్తు శబ్దితః । ప్రాణాయామస్య సకలకలుషనివృత్తిః - ఫలమిత్యాహ మనుః । * । దశప్రణవసంయుక్తాః ప్రాణాయామాస్తు షోడశ । అపి భ్రూణహనం మాసాత్పునంత్యహరహః కృతా ఇతి । విజ్ఞానేశ్వరీయే * ప్రాణాయామశతం కార్యం సర్వపాపాపనుత్తయే । ఉపపాతక జాతానామనాదిష్టస్య చైవ హి । పూరకకుంభకరేచకాత్మకాన్ప్రాణాయా

కూర్మాదౌ సంధ్యాత్రయేఽప్యేవం త్రీన్ కుర్యాదితి స్మృత్యంతరే * ప్రా
ణాయామత్రయం కృత్వా సంధ్యోపాసనమాచరేత్ । స్నానే దానే జ
పే హోమే మేష్వేకైకమేవ వా ॥ అపరార్కే । ప్రాణాయామత్ర
యం కార్యం సంధ్యానుచితి స్మృత్యపి । లోకోపకారే । * ॥ సంధ్యా
దానే స్మృత్యా దానేచ ప్రాణాయామాన్ సమాచరేత్ । అన్యత్రైవేతు కర్త
వ్యః ప్రాణాయామాః త్రయస్త్రయః । సంధ్యాదానే కానేకయోర్విక
ల్పః ఏవం ప్రాణాయామాః త్రిధా ॥ తదుక్తం । పూరకః కుంభకో
రేచకః ప్రాణాయామస్త్రిలక్షణః । నాసికాకృష్ట ఉచ్ఛ్వాసో ధ్మాతః పూ
రక ఉచ్యతే । కుంభకో నిశ్చలశ్వాసో రేచ్యమానస్తు రేచకః । తథా యా
జ్ఞవల్క్యః ధ్యానప్రకారం తథా । * । వామనాసాపుటేనైవ పూర
యేత్ పూరకః స్మృతః । కుంభకో నిశ్చలశ్వాసస్తావత్కాలం జపం త
కం । దక్షనాసాపుటేనైవ రేచయేద్రేచకః స్మృతః । గ్రంథాంత
రే । * । వామేన పూరయేద్వాయుం పూరణాత్పూరకః స్మృతః ।
వాయుం నిగృహ్య మనసా జపేన్మంత్రం సనన్మతిః । కుంభకస్సతు విజ్ఞే
యః ప్రాణాయామ స్త్రిలక్షణః । స్మృత్యర్థసారే వ్యాసః । * । ద
క్షేణ రేచకం కుర్యాద్వామేనాపూర్య చోదరం । కుంభకేన జపం కుర్యా
త్ప్రాణాయామస్స ఉచ్యతే । పంచాంగులీభిర్నాసాగ్రపీడనం ప్రణ
వాభిధా । ముద్రేయం సర్వపాపఘ్నీ వానప్రస్థగృహస్థయోః । కని
ష్ఠానామికాంగుష్ఠైర్నాసాగ్రస్య చ పీడనం । ఓంకారముద్రా సా
ప్రోక్తా యతేశ్చ బ్రహ్మచారిణ ఇతి । స్మృత్యంతరేపి । పన్మీలిత
దృక్ మూలాధారాత్ ప్రాణాయామం సమాచరేదితి । ఏవం ప్రాణాయామః క
ర్తవ్య ఇతి - స్థితేతద్వినియుక్తం మంత్రం స్తావద్వ్యాఖ్యాయతే । ఓం
భూరితి అనేన మంత్రేణ నాసాగ్రన్యస్తలోచనస్సన్ దక్షిణే ముద్రాం ప్రాప్య
ది ధ్యాయన్ పూర్వోక్తమార్గేణ ప్రాణాయామత్రయం కర్తవ్య మితి
తాత్పర్యం - తత్ర ప్రథమః ప్రణవపదం భూలోకాభిమానిన్యో దేవతా ఓం
కారాఖ్యః బ్రహ్మైక్యేన సర్వస్తూయంతే ఇతి తాత్పర్యేణాపి ద్రష్టవ్యం వస్తుత
స్తు ఓమితి వర్ణ్యమంగీకృత వాచకత్వమంగీకృత్య భూలోకాభిమానిన్యో
దేవతాముద్దిశ్య తత్ర మార్గం కమనుమానం త్రైకాల్యే యేన భక్తి ప్రాద్ధా
పూర్వకం తత్తద్దేవతామైక్యకృతి మతాని వేదనసిద్ధ్యర్థం తత్పాదనా

ధ్యానసిద్ధిః - నిగమస్తు ఓమితి బ్రాహ్మణాః ప్రవదన్త్యన్నా హ్యబ్రవతో ఖా
ప్నువానీతి - ఓ కారః స్వర్గద్వారంతస్మాద్బ్రహ్మాధ్యేష్యమాణ ఏతదాది
ప్రతిపద్యేత॥ ఓంకారశ్చాథశబ్దశ్చ ద్వావేతౌ బ్రహ్మణః పురా । కంఠం
భిత్వా వినిర్యాతౌ తస్మాన్మాంగలికావుభావితి - శ్రుతిసూతసంహితానుప్రా
వపనస్య జ్ఞాప్యతయానిర్దిష్టత్వాత్ - అత్రాపాధ్యాయస్య దేశికత
త్వాయమర్థః - అనాదిసంసారసాగరాదితి బుద్ధ్యాదేః పురుషం
ధారయితుం నిత్యైర్నైమిత్తికైః కర్మభిః ఫలానభిసంధిప్రయుక్తైః పరమేశ్వరం
నిత్యమారాధయంతి - తేభ్యస్తాన్ వేత్త్తత్త్వం ప్రతిపాద్యతా ప్రస్తుత
సంసారసాగరాత్తారయతీతి తార ఇత్యర్థః - తారయతీతి తస్మాదుచ్యతే
తార ఇతి శ్రుతేః । సమస్త నాయ చేత్యత్ర తథా ప్రత్యేకత్వాచ్చ -
అత్ర కర్మణ వర్యాయో ర్మనులో పద యోగకశ్యామః । యమేవైష వృ
ణుతే తేనలభ్యస్తి శ్రుత్యా తదనుగ్రహస్యసాక్షాత్కార హేతుత్వమితి
తదముకం విశేషవశోకంతరతి నేతరఇతి తాత్పర్యం - అత్ర సంసార నివృ
త్తిరవిద్యానివృత్తి - సాచజ్ఞానసాధ్యా - నాన్యః పంథా విద్యతేయనా
య ఇతి శ్రుతేః - అత్రాయం రూపనివృత్తి ప్రకార -అవరక్షణఇతి ధాతోః
అవతే ష్టిలోప శ్చేత్యాదిసూత్రాభ్యాం మన్త్రయోః కారః - తేన
జ్వరత్వరేత్యాదినా ఊఠ్ గతో గుణ ఇతి షట్చ్యారణమితి - ప్రక్రి
యయా ఓమితినిష్పన్నం - అకారఉకారమకారఇతి నానాశ్ర్యానమత్ర
ప్రపదేత దోమితి శ్రుతేః । అత్రాయంభావః । బ్రాహ్మణమాత్ర
స్యఫలవదర్థావబోధపర్యంతాయ సకలవేదాధ్యయనం హితతోస్య
కర్మ బ్రాహ్మణస్యాధ్యయనమితి ధర్మశాస్త్రాత్ - తత్ర దైవాన్మాను
షాత్ప్రత్యయాత్ అల్పకాలత్వాచ్చ సత్రేతాద్య గ్యవాంఛవరి త్యక
న్సర్వసాధారణ్యేన సకలవేదాధ్యయన ఫలసిద్ధ్యర్థం సకలవేదసారభూ
త ప్రణవః పఠనీయ ఇత్యుక్తం ॥ * ఓంకారస్సర్వవేదానాం
సారతః పరికీర్తితః । ఇతివచనాత్ ।

ప్రాతస్సంధ్యా

శ్లో ॥ అపవిత్రః పవిత్రో వా సర్వావస్థాంగతోపి వా । యస్స్మరేత్పుండరీకాక్షం స బాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః ॥

౧ ఓం కేశవాయస్వాహా। నారాయణాయస్వాహా। మాధవాయస్వాహా । గోవిందాయనమః । విష్ణవేనమః । మధుసూదనాయనమః । త్రివిక్రమాయనమః । వామనాయనమః । శ్రీధరాయనమః । హృషీకేశాయనమః । పద్మనాభాయనమః । దామోదరాయనమః । సంకర్షణాయనమః । వాసుదేవాయనమః । ప్రద్యుమ్నాయనమః । అనిరుద్ధాయనమః । పురుషోత్తమాయనమః । అధోక్షజాయనమః । నారసింహాయనమః । అచ్యుతాయనమః । జనార్దనాయనమః । ఉపేంద్రాయనమః హరయేనమః । శ్రీకృష్ణాయనమః । ద్విరాచమనం కృత్వా । ప్రణవస్యపరబ్రహ్మఋషిః-పరమాత్మాదేవతా - దైవీగాయత్రీఛందః-ప్రాణాయామేవినియోగః ఓం భూః । ౧ । ఓంభువః । ౨ । ఓంసువః । ౩ । ఓంమహః । ౪ । ఓంజనః । ౫ । ఓంతపః । ౬ । ఓంసత్యం । ౭ । ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ । ఓమాపోజ్యోతీరసోఽమృతంబ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్ । మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీ పరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సంధ్యాముపాసే ।

ఆపోహిష్ఠేతి త్రిచస్యసూక్తస్య అంబరీష సింధుద్వీపఋషిః- ఆపోదేవతా - గాయత్రీ ఛందఃమార్జనే వినియోగః । ఓం ఆపోహి

స్థా మయోభువస్తా న ఊర్జే దధాతన । మహే
రణాయ చక్షసే । యో వశ్శివతమో రసస్త
స్య భాజయతేహ నః । ఉశతీరివ మాతరః । త
స్మా అరంగమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ
ఆపో జనయథా చ నః ।

మంత్రార్థ విచారః

హి యస్మాత్కారణాత్, హే ఆపః యూయం మయోభువః సుఖస్య భావయిత్ర్యః స్థ భవథ తాదృశా యూయం నః అస్మాన్ ఊర్జే అన్నాయ దధాతన స్థాపయత అన్నప్రాప్తియోగ్యాన్ అస్మాన్ కురుత అన్నమస్మభ్యం దత్తేత్యర్థః । మహే మహతే రణాయ రమణీయాయ చక్షసే దర్శనాయ సమ్యక్ జ్ఞానాయ చ ధత్త । అస్మాన్ సమ్యక్ జ్ఞానప్రాప్తియోగ్యాన్ కురుతేత్యర్థః । యో వశ్శివతమ ఇతి । హే ఆపః వః యుష్మాకం సంబంధీ యో రసః శివతమః సుఖతమః ఇహ అస్మిన్ లోకే తస్య తం రసం నః అస్మాన్ భాజయత సేవయత ఉపయోజయతేత్యర్థః । తత్ర దృష్టాంతః ఉశతీరివ । పుత్రసమృద్ధిం కామయమానాః మాతరః స్తన్యరసం యథా భాజయంతి తద్వత్ । తస్మా అరమితి । హే ఆపః యూయం యస్య పాపస్య క్షయాయ వినాశాయ జిన్వథ అస్మాన్ ప్రీణయథ । తస్మై తాదృశాయ పాపక్షయాయ అరం క్షిప్రం వః యుష్మాన్ గమామ గచ్ఛామ । వయం శిరసి ప్రక్షిపామేత్యర్థః । యద్వా యస్యాన్నస్య క్షయాయ నివాసార్థం యూయం మోదనజిన్వథ తర్పయథ తస్మై తదన్నముద్దిశ్య వయం అరం పర్యాప్తం యథా భవతి తథా వః యుష్మాన్ గమామ గచ్ఛామః । కించ హే ఆపః నః అస్మాన్ జనయథ చ పుత్రపౌత్రాదిజననేన ప్రజయతేత్యర్థః ।

సూర్యశ్చేత్యస్య మంత్రస్య - యాజ్ఞవ
ల్క్య ఉపనిషదృషిః సూర్యమామన్యుపతయో
రాత్రిర్దేవతా - ప్రకృతిశ్ఛందః । జలాభి
మంత్రణే వినియోగః । ఓం సూర్యశ్చ మా
మన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః ।
పాపేభ్యో రక్షంతాం । యద్రాత్ర్యా పాపమకా

ర్షం మనసా వాచా హస్తాభ్యాం పద్భ్యాముద
రేణ శిశ్నా । రాత్రిస్తదవలుంపతు । య
త్కించ దురితం మయి । ఇదమహం మామ
మృతయోనౌ సూర్యే జ్యోతిషి జుహోమి
స్వాహా। కేశవాయ స్వాహా... శ్రీకృష్ణాయనమః

రాయ సూర్యోऽస్మి యః స్వాత్మస్థః కోऽపి దామిమానీ దేవః । యేచమ
న్యుపతయః క్రోధస్వామినః తస్మిన్ యోగాయామకా దేవాస్సంతి తేపర్వేపి
మన్యుకృతేభ్యః మదీయక్రోపనిష్పాదితేభ్యః పాపేభ్యో రక్షంతాం ।
పాపినం మాం [illegible] రా
త్ర్యాం యత్పాపమకార్షం కృతవానస్మి । కేనసాధనేన । మన
సా [illegible] । తత్సర్వం పాపం రాత్రిః । లుంపతు।
రాత్ర్యభిమానీ దేవో నాశయతు పరహింసాదిచింతనం మానసం పా
పం । అప్రియానృతాదిభాషణం వాచికం । అభిచారాదిహింసాది
కం హస్తకృతం । పాదేన గోబ్రాహ్మణాదిస్పర్శాదికం పాదకృతం ।
అభోజ్యభోజనముదరకృతం । అగమ్యాగమనం శిశ్నకృతం । అథవా
కిమనేన పరిగణనేన । యత్కించ మపి దురితం మయి నిష్పన్నం ఇదం
పాపం జాతం [illegible] చలింగశరీరరూపం అమృత
యోనౌ [illegible] జగత్కారణే సత్యే బాధారహితే జ్యోతిషి స్వ
యంప్రకాశే వస్తుని జుహోమి ప్రక్షిపామి । అహం మమేనహం మేనక
త్వాదిం పాపజాతం భస్మీకరోమీత్యర్థః । తదర్థమిదమభిమంత్రి
తం జలం స్వాహాకారేణ దీయమానం త్రాగ్నౌ హుతమస్తు ।

ఆపో హి ష్ఠేతి నవర్చస్య సూక్తస్య సింధుద్వీప
ఋషిః ఆపో దేవతా గాయత్రీ ఛందః - పంచమీ
వర్ధమానా - సప్తమీ ప్రతిష్ఠా -అంత్యే ద్వే-
అనుష్టుభౌ మార్జనే వినియోగః । ఓం ఆపో
హి ష్ఠా మయోభువస్తా న ఊర్జే దధాతన । మ
హే రణాయ చక్షసే । యో వః శివతమో రస
స్తస్య భాజయతేహ నః । ఉశతీరివ మాతరః -త
స్మా అరం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ।

ఆపో జనయథా చనః । శన్నో దేవీ రభిష్టయ ఆ
పో భవంతు పీతయే శంయోరభిస్రవంతు నః ।
ఈశానా వార్యాణాం క్షయంతీశ్చర్షణీనాం అ
పో యాచామి భేషజం । అప్సు మే సోమో అ
బ్రవీదంతర్విశ్వాని భేషజా । అగ్నించ విశ్వశం
భువం । ఆపః పృణీత భేషజం వరూథం తన్వే
౩ మమ ॥ జ్యోక్చ సూర్యం దృశే । ఇదమాపః
ప్రవహత । యత్కించ దురితం మయి । య
ద్వాహమభిదుద్రోహ యద్వా శేప ఉతానృ
తమ్ । ఆపో అద్యాన్వచారిషం రసేన సమగస్మ
హి పయస్వానగ్న ఆగహి తం మా సంసృజ వర్చ
సా ॥ ససృషీస్తదపసో దివా నక్తం చ సస్రు
షీః । వరేణ్యక్రతూరహమా దేవీరవసే హువే ।
ఋతం చ సత్యం చేత్యస్య మంత్రస్య అఘమర్షణ
ఋషిః । భావవృత్తో దేవతా అనుష్టుప్ ఛందః పా
పపురుష విసర్జనే వినియోగః । ఓం ఋతం చ సత్యం
చాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత । తతో రాత్ర్య
జాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః । సముద్రాదర్ణ
వాదధి సంవత్సరో అజాయత । అహోరాత్రా
ణి విదధద్విశ్వస్య మిషతో వశీ । సూర్యాచంద్ర
మసౌ ధాతా యథా పూర్వమకల్పయత్ । ది
వంచ పృథివీంచాంతరిక్షమథో స్వః ।
కేశవాయ స్వాహా... శ్రీకృష్ణాయ నమః ॥

భా॥ శన్నో దేవీరితి- నః అస్మాకం పాపనోదనద్వారా శం సుఖం భవతు। దేవీః దేవ్యః ఆపః అభీష్టయే అభీష్టస్నానాయ భవంతు పీతయే పానాయ భవం తు । తథా శం ఉత్పన్నానాం రోగాణాం శమనం యోః యావనం అ నుత్పన్నానాం పృథక్కరణం చ కుర్వంతు । అపి చ నః అస్మాకం అభి ఉప రి స్రవంతు శుద్ధ్యర్థం సించంతు । ఈశానా ఇతి । వార్యాణాం వారి ప్రభవాణాం వ్రీహియవాదీనాం । యద్వా వరణీయానాం ధనానాం ఈశా

నా ఈశ్వరాః । చర్షణీనాం మనుష్యాణాం ధియంతీః విధాత్రీః । అవ
ఉదకాని భేషజం సుఖానామేతత్స్వరూపోదకం సుఖం యాచామి । అ
హం ప్రార్థయే । అప్సు ఇతి । అప్సుజలేషు అంతః మధ్యే వి
శ్వాని భేషజాని ఔషధాని సంతీతి మే మహ్యం మంత్రద్ర
ష్టే ఋషయే సోమో దేవోఽబ్రవీత్ । తథా విశ్వశంభువం । విశ్వస్య సర్వ
స్య శంకరత సుఖకరమేతన్నామకం చాగ్నిం ఉదకపు వర్తమానం సో
మోఽబ్రవీత్ । తథా చ తైత్తిరీయాః । అగ్నే(స్త్రు)యోన్యాం పశ
తన్యా వా ఏనా ప్రావిశదగ్నిర్ర పన్నపవేశి మనంతి । లతాగు
ల్మవృక్షమూలాదీనామోషధీనాం వృష్టిజన్యత్వేన జలవర్తిత్వం ప్రసి
ద్ధం ఆపః పృణీతేతి హే ఆపః నామాలేనేశరీరార్థం వరూథం రోగని
వారకం భేషజమౌషధం పృణీత పూరయత కిం చ జ్యోక్ చిరం సూర్యం దృ
శే దృష్టుం నిరోగా అయ శక్నవామేతి శేషః । ఇదమాప ఇతి । మయి
యజమానే యత్కించ దుష్కృతం అజ్ఞానవిష్పన్నం వా అథవా అహం యజ
మానః అభిద్రోహ సర్వతో బుద్ధిపూర్వకం ద్రోహం కృతవానస్మి । వా
అథవా శేపే సాధుజనం శప్తవానస్మీతి యదస్తి ఉత అపి చ అనృతం ముక్తోరీ
తి యదస్తి తదిదం సర్వం మమ పాపజాతం ప్రవహత తద్గుణోపనీయ ప్రదహే
నాన్యత్రోనయత । ఆపో అద్యేతి । అద్యాస్మిన్ దినే అవభృథార్థం ఆప
ఋ అన్వచారిషం జలాన్యనుప్రవిష్టోఽస్మి । ప్రవిశ్య చ రసేన జలసారేణ సమ
గస్మహి । సంగతోఽస్మి । హే అగ్నే పయస్వాన్ । జలే వర్తమాన
త్వేన పయోయుక్తస్త్వం । ఆగహి అస్మాకం వర్చస్యాగచ్ఛతం యాదృ
శంస్మాతిం । మాం చ వర్చసా తేజసా సంసృజ యోజయ ।

గాయత్ర్యా గాయత్రీచ్ఛందో గాధిపుత్రో వి
శ్వామిత్రఋషిః సవితా దేవతా గాయత్రీ ఛం
దః । ప్రాతరర్ఘ్యప్రదానే వినియోగః ఓం
భూర్భువస్సువః ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో
దేవస్య ధీమహి ధియో యో నః ప్రచోదయాత్
ఏవం చత్వార్యర్ఘ్యాణి ।౪
పూర్తిర్దేవిగంతవ్యం పునరాగమనాయ చ ప్రతి
దదేశ సృష్ట్యర్థం ప్రవిశ్య హృదయం మమ ।

అసా వాదిత్యో బ్రహ్మ ॥ ఆచమ్య
పృథ్వీతిమంత్రస్య - మేరుపృష్ఠ ఋషిః - కూ
ర్మో దేవతా - సుతలం ఛందః - ఆసనే వి
నియోగః । ఓం పృథ్వి త్వయా ధృతా లోకా
దేవి త్వం విష్ణునా ధృతా, త్వం చ ధారయ మాం
దేవి పవిత్రం కురు చాసనం । అపసర్పంతు యే
భూతా యే భూతాః భువి సంస్థితాః । యే భూ
తా విఘ్నకర్తారస్తే నశ్యంతు శివాజ్ఞయా అప
క్రామంతు భూతాద్యాస్సర్వే తే భూమిభారకాః
సర్వేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే ।
ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ । అగ్నిర్దేవతా బ్ర
హ్మ ఇత్యార్షం । గాయత్రం ఛందం. పర
మాత్మం సరూపం । సాయుజ్యం వినియోగః ।
ఓం ఆయాతు వరదా దేవి అక్షరం బ్రహ్మసమ్మి
తం గాయత్రీం ఛందసాం మాతేదం బ్రహ్మజుష
స్వమే యదహ్నాత్కురుతే పాపం తదహ్నాత్ప్ర
తిముచ్యతే యద్రాత్రియాత్కురుతే పాపం త
ద్రాత్రియాత్ప్రతిముచ్యతే । సర్వవర్ణే మహా
దేవి సంధ్యావిద్యే సరస్వతి ॥ ఓం ఓజోసి స
హోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాం ధామనా
మాసి విశ్వమసి విశ్వాయుస్సర్వమసి సర్వా
యురభిభూరోం । గాయత్రీమావాహయామి
సావిత్రీమావాహయామి సరస్వతీమావాహ
యామి ఛందఋషీనావాహయామి శ్రియ
మావాహయామి । గాయత్ర్యా
గాయత్రీ ఛందో విశ్వామిత్రఋషిః సవి
తా దేవతా అగ్నిర్ముఖం బ్రహ్మా శిరో విష్ణుర్హృ
దయం రుద్రశ్శిఖా పృథివీ యోనిః ప్రాణాపాన
వ్యానోదానసమానా సప్రాణా శ్వేతవర్ణా

సా ధ్యాయమానా గాయత్రీ గాయత్రీ చతుర్వింశత్య
క్షరా త్రిపదా షట్కుక్షిః పంచశీర్షోపనయ
నే వినియోగః ॥

అథ గాయత్రీజపాత్పూర్వమేవ ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మేతి గా
యత్ర్యాదయ ఉపదేశనీయాః - ఇదాహ శౌనకః । ఓమిత్యేకాక్షరం బ్ర
హ్మేత్యేతదయముచ్యతే । గాయత్ర్యాస్త్రితయం త్వేతజ్జపకర్మణి సం
ధ్యాచరేదితి ॥ తదిదానీం వ్యాఖ్యాయతే - ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ
పరమాత్మేతి వాచకః యోగీంద్రైర్జ్ఞేయః - ఏతత్సర్వం వ్యాహృతివ్యాఖ్యా
నావసరే ప్రాగ్వోక్తమధస్తాత్ - ఓమితి యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిః ప్రకారో దర్శి
తః । విశేషస్తు భగవత్పాదీయమతానుసారేణ ప్రపంచ్యతే - ప్రకృత
ప్రసారేణ త్రిష్టుప్పరిగణనిర్దిష్టా । యోయం పరమాత్మా సా
క్షిత్వమంగీకృత్యోపాసనామతిరితి । సహాలోక్య ప్రేరితపూర్వసంధ్యా ఓ
మితి జాయతే । అకారశ్చోకారో మకారశ్చేతి వర్ణాః ।
యోఽయమోమితి ప్రణవః సమాఖ్యాతః - తస్యాకారోకార మకార
యోర్లోపపూర్వత్వాత్ ధాతుస్సౌమితి ప్రణవ ఇతి వ్యాఖ్యాతః -
బ్రహ్మధ్యాయన్నేవ ఓమిత్యేకాక్షరం జపేత్ - తమేవ త్రికరణభగ
వత్పాదీయాః ఓమిత్యద్వైతపరమాత్మా సా పరమాత్మేత్యేక
ల్పిత ఇతి । ప్రకృతమనుసరామః - తస్య ఋష్యాదికం కథయతి - అ
గ్నిర్దేవతేతి - తస్యోచ్యతే - అగ్నిః అంగతి పరలోకం ప్రాపయతీతి పాఠ్య
త్వాద్గచ్ఛతీతి వ్యుత్పత్త్యా అగ్నిశబ్దస్య పరమాత్మపరత్వం అగి గతౌ ఇతి
ధాతుః - అగ్నేర్నలోపశ్చేతి ఔణాదికసూత్రే నిప్రత్యయః - నలో
పశ్చ । యోజనానాం నామధా ఇతి శ్రుతేః - అస్య ప్రణవస్య అగ్నిః ప
రమాత్మా దేవతా అధిదేవతేత్యర్థః - బ్రహ్మా పరబ్రహ్మ ఉపాస్యః
గాయత్రీం ఛందః గాయత్రీ ఛందః పరమాత్మస్వరూపం ప్రకా
శ్యస్వరూపం తత్ప్రీత్యర్థే యోగస్థానత్వాదితి భావః - సాయుజ్యం వి
నియోగః మోక్షే వినియోగః - ఇతి ప్రకారాంతరే - తథా చైవం ప్ర
కారేణ ప్రణవస్య ఋష్యాదిప్రాధాన్యాదిత్యర్థః - తదుక్తం శంకరభగవ
త్పాదైః । బ్రహ్మవేత్ర్యృషి ప్రోక్తశ్ఛందో గాయత్రముచ్యతే - ప
రమాత్మా దేవతా యోగో మోక్షే వినియుజ్యతే ఇతి । అత ఏవాగ్నిః పర

వ్యవరమాత్మపరత్వే వ్యాఖ్యాత - అథ సకలవేదమాతరం గాయత్రీం
ప్రార్థయతే- ఆయాత్వితి- వరదా ఉపాసకానామభీష్టప్రదాన శీలా
దేవీ నిత్యానందరూపన్నా [illegible] ఆత్మకాత్మికేత్యర్థః- ఆయాతు అస్య దను
గ్రహార్థమస్మత్సకాశమాయాత్విత్యర్థః- అథ గాయత్ర్యా అక్షరమి
తి। అక్షరం క్షరరహితం నిత్యం మితం సమ్యగ్జ్ఞానాత్ ప్రమాణేన సం
శ్రితం - బ్రహ్మపరమాత్మాత్మమేవేతి శేషః- అనుష్ఠానం కర్తుం గా
యత్రీమితి- ఛందసాం మాతా అస్యేషాం వేదానాం జననీ- సకలవేద
నిర్గళితసారభూతత్వాదిత్యర్థః- తదుక్తం మనుస్మృతౌ। అ
వర్ణేభ్యో వై వేదభ్యస్సావిత్ర్యా నూచ్యత ఇతి హి. [illegible] మితి- తదా
హ మనుః। శ్లో। త్రిభ్య ఏవ తు వేదేభ్యః పాదం పాదమదూదుహత్। తది
త్యృచోఽస్యాస్సావిత్ర్యాః పరమేష్ఠీ ప్రజాపతిరితి। గాయత్రీ ఛందసో
మాతినీ దేవతేత్యర్థః- ప్రథమార్థే ద్వితీయా పాఠత్వాద్ దమ- ఇదం
మత్కృతం స్తోత్రరూపం బ్రహ్మతత్త్వం। వేదస్మృత్యా తపో బ్రహ్మేతి వచ
నాత్। జుషస్వ గృహాణ। స్వామితి శేష - జుషస్వేతి లింగాత్ గా
యత్రీత్వమాగత్యమామనుగృహ్యానుదాచరిత స్తోత్రం జుషస్వేతి ప్ర
కృతం భగవత్యా సమర్థయతీతి భావ- అథవా వరదా దేవీ అక్షరం క్ష
రరహితం సమితం సమ్యగ్జ్ఞానాంత ప్రమాణేన నిశ్చితం బ్రహ్మ జగత్కా
రణం పరతత్త్వం ఉపదిష్టమితి శేషః- ఆయాతు ఆగచ్ఛతు అస్మాకం బ్రహ్మ
హారత్వం బోధయితుమాగచ్ఛత్విత్యర్థః- ఏవ దేవస్థాపయతి - గా
యత్రీమిచ్ఛందసాం మాతా గాయత్రీ తదా [illegible]
మమ ఇదం బ్రహ్మ వేదాంత ప్రతిపాద్యం తత్త్వ జుషస్వ [illegible]
త్యర్థః- జుషస్వేతి ప్రార్థనా స్తుతిఫలమాహ - యదహ్నా
దితి- అహ్నాత్ అహ్నా యత్పాపం కృతం తత్పాపం అహ్నాత్ అ
హ్నా ప్రతిముచ్యతే - ఉపాసకపురుషాణామితి శేషః - ఏతేన
స్త్రీత్వాదివ్యాఖ్యానస్యాత్ర స్తోత్రత్వం ఆయన్నవనవి శేషం ప్రార్థ
యతే. సర్వవర్ణ ఇతి - సర్వవర్ణే మహాదేవీ ఇతి గాయత్ర్యాస్సం
బోధనం - ఏతాన్ స్పృష్ట్వా దేవి ఓజోసి ఇంద్రియాణాం క్షరసి
సహోసి శత్రూణామభిభవనశక్తిరసి - బలమసి శరీరసామర్థ్యమా
సి భ్రాజోసి దీప్తిరూపాసి - దేవానామగ్నీంద్రాదీనాం ధామ తే

తేజ ఉదసి త్వద్రూపేణ దేవతా ఏవా మేత్యర్థః - అథవా దేవానాం
ధామ నామాసి ధామః - అసి భవసి - సా మే తేజో సి త్వా - సర్వం దేవ
తాస్త్రయమూర్తయః సన్త్యర్థః - విశ్వం సర్వస్య జగద్రూపం త్వమేవాసి
విశ్వాయుః సంపూర్ణాయుష్యరూపా త్వమేవాసి సర్వాయురిత్యు
క్తానువాదః - యద్వా విశ్వం సమస్తం స్థావర జంగమం అసి భవసి - వి
శ్వాయుః స్థావర జంగమాయుః స్వరూపా త్వమేవాసి - అతాంశ్చ శుచే దేవ స
ర్వాహో వివక్షితః - నతు ముక్తావాసి తాంతి త్వే ప్రార్థ్యా వాయుషం
భారః స్య చైతన ధర్మా ద్వాదిత్యేయా - సర్వం నిఖిలం జగదమి
తం లోకం సిద్ధ్యస్య జంగమం త్వే దాయత్ సర్వం ధారణమసి అభిభూరసి
అలవా ద్వ్యే సర్వా కహేతుః - ఓం ప్రణవరూపి తిపాద్య పరమాత్మ రూపా
పి విశ్వం సర్వాత్మ పరమేశ్వర ప్రతిపాదక త్వాద్గాయత్ర్యాస్సంభ
వః తిభావః - తాదృశీం గాయత్రీం మదీయ మనస్యావాహయామి ఉపా
సితుమితి శేషః - ఏవం సావిత్ర్యా ది రూపేణ గాయత్ర్యా వాహనం అ
త్రి స్యావసంధ్యా దేవతా యాః కాలభేదే నామ భేదాన్గీ కా
రాత్ - గాయత్ర్యాది భేదేన ఆవాహనం యుక్తం - తదుక్తం పరా
శరస్మృతౌ - గాయత్రీ నామ పూర్వాహ్ణే సావిత్రీ మధ్యమే ది
నే సరస్వతీ చ సాయాహ్నే సైవ సంధ్యా త్రిధా మతేతి ‖ నామ త్రయ
స్య ప్రవచనస్య తత్ర గింకారణం ‖ గాయత్రీ ప్రోచ్యతే తస్మా ద్గా
యంతం త్రాయతే యతః ‖ సవితృద్యోతనాత్సైవ సావిత్రీ పరికీర్తి
తా ‖ జగతః ప్రసవిత్రీ వా గ్రూపత్వాత్సరస్వతీ ‖ ఛందాంసి గాయ
త్ర్యాదీని బహిస్త్రిష్టుప్ జగత్యాది వావాహయామి - ప్రయాంత్యేతాని
త్రిలక్ష్యా - తాన్ ఆవాహయామి - అథగాయత్ర్యా ఛంద ఋషి
దేవతాదిన్యాసం వక్ష్యతి ‖

గాయత్ర్యా ఇతి - గాయత్ర్యా గాయత్రీ ఛందః విశ్వామిత్రఋషిః సవితా దేవతా -
గాయత్రీ స్వరూపమావాహ్య ప్రాణాయామే వినియోగః ప్రాణాత్మికా దండకా
ప్రాణాయామస్య ప్రత్యయ మావహతి - తత్స్వరూపం వేదితవ్యం స
ప్రాణాయామస్య మంత్రః తస్య ప్రాణస్య ... ప్రాణా
యామస్య ... ఇతి ... ఉప
లక్షణం - గాయత్ర్యా ... వేదితవ్యం

తదుక్తం ॥ గాయత్రీత్రుభవేద్విత్రా సావిత్రీశ్చేతవర్ణకా । సర్వస్య తిలోధాకృష్టాఉపాత్యాశాంఛందతేతి – సా. గాత్రైత్రీష్టుభం – స్వాధ్యాయనేతి – స్వాధ్యాయోనామ ఋగ్వేదః – తేనః సమ్యంగోత్రం యస్యాస్సా ఇత్యర్థః గాయత్రీ చతుర్వింశతిః ఆ క్షరాణి యాని అక్షరాణి యస్యాస్సా చతుర్వింశత్యక్షరా – సంఖ్యయా అల్పయస్యాః ఇతి చతుశ్శబ్దస్య పూర్వనిపాతః త్రీణి పదాని యస్యాస్సా త్రిపదా – షట్భావేయత్రాః కార్యాః – ఋగ్యజుస్సామపాదత్రయయుక్తేత్యర్థః – షట్కుక్షిః – షట్ కుక్షయో యస్యాస్సా షట్కుక్షిః – ప్రాచ్యాదిదశ్చతుష్టయం ఊర్ధ్వాధరౌ ద్వే అష్టౌ షట్కుక్షిః ధః పఞ్చశీర్షా యస్యాః సా పఞ్చశీర్షా – శిక్షా ద్వితీయం కల్పస్తృతీయం నిరుక్తం చతుర్థం – జ్యోతిషామయనమితి పఞ్చమ ఏతత్ పఞ్చాంగా యత్రిపాద్దేవోపనీతమితి ధ్యేయః న కుత్రవినియుజ్యతే ఇత్యత్ర ఆహ – ఉపనయన ఇతి – ఉపనయనం నామ ఆచార్యకర్తృకః స్వాధ్యాయ సిద్ధ్యర్థ ఔతసంస్కారవిశేషః – తస్మిన్ ఉపనయోగ ఇత్యర్థః – అత్రైతదనుకూలం – తథాహి ధర్మస్యాగాయత్ర్యుపదేశేన వ్యక్తవ్యత్ – స్మృతి విని యుజ్యతే ... గాయత్రీ ఉపనయనే ... అత్ర కేచిదుపనయన శబ్దం నిరాహుః – ఉప సమీపే నయనం ఉపనయనమితి ఉపనయనం ... మేవ ... ఆచార్యసమీప ముపనయన్త్వితి ... ఉపనయనమితి ... ఉపనయన్త్వితి ... ఉపనయనమితి ఉపనయనశబ్దం వ్యాచక్రుః –

ఓం భూః .... ॥ ... త్రీః ॥ మహాపాతకదుఃఖ ... పరమేశ్వర ... ధాశక్తి గాయత్రీమన్త్ర ... అంగుష్ఠాభ్యాం నమః । వరేణ్యం వి ... ... అనామికాభ్యాం నమః ... ...

నః జ్ఞానాత్మనే కనిష్ఠికాభ్యాం నమః ప్రచోద
యాత్ సర్వాత్మనే కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం న
మః తత్సవితుర్బ్రహ్మాత్మనే హృదయాయన
మః వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనే శిరసే స్వాహా భర్గో
దేవస్య రుద్రాత్మనే శిఖాయై వషట్ ధీమహి
సత్యాత్మనే కవచాయ హుం ధియోయోనః జ్ఞా
నాత్మనే నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ప్రచోద
యాత్ సర్వాత్మనే అస్త్రాయ ఫట్ భూర్భువస్సు
వరోమితి దిగ్బంధః ధ్యానం ముక్తావిద్రుమహేమ
నీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖైస్త్రీక్షణైర్యుక్తా
మిందుకళానిబద్ధమకుటాం తత్త్వార్థవర్ణా
త్మికాం గాయత్రీం వరదాభయాంకుశక
శాశ్శుభ్రం కపాలం గదాం శంఖం చక్రమథారవిం
దయుగళం హస్తైర్వహంతీం భజే ।
జపః । ఓం భూర్భువస్సువః తత్సవితుర్వ
రేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియోయోనః
ప్రచోదయాత్ ॥ ౧౮ ।
ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు ।
తత్సవితుః బ్రహ్మాత్మనే అంగుష్ఠాభ్యాం నమః
వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనే తర్జనీభ్యాం నమః భ
ర్గో దేవస్య రుద్రాత్మనే మధ్యమాభ్యాం నమః
ధీమహి సత్యాత్మనే అనామికాభ్యాం నమః ధి
యోయోనః జ్ఞానాత్మనే కనిష్ఠికాభ్యాం న
మః ప్రచోదయాత్ సర్వాత్మనే కరతలకర
పృష్ఠాభ్యాం నమః తత్సవితుః బ్రహ్మాత్మనే హృ
దయాయ నమః వరేణ్యం విష్ణ్వాత్మనే శిరసే
స్వాహా భర్గో దేవస్య రుద్రాత్మనే శిఖాయై
వషట్ ధీమహి సత్యాత్మనే కవచాయ హుం
ధియోయోనః జ్ఞానాత్మనే నేత్రత్రయాయ వౌ

షట్ప్రభృతిదశాంతాన్ సర్వాన్ అస్త్రాయ ఫట్
భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్విమోకః । ధ్యానం । ముద్రా ।

అథ గాయత్రీజపః కర్తవ్యః - శుచిః [illegible] - కుశ
బృస్యాం సమాసీనః కుశోత్తరాయాం వా కుశపవిత్రపాణిః - పూర్వా
భిముఖః సూర్యాభిముఖో వా తులసీమాలామాదాయ దేవతాం ధ్యాయన్
గాయత్రీజపం కుర్యాదితి జపాత్పూర్వమాచమనం కార్యం - తదాహ మ
నుః ॥ ఆచమ్య ప్రయతో నిత్యముభే సంధ్యే సమాహితః - శుచౌ దే
శే జపంజప్యముపాసీత యథావిధి । తచ్చాచమనం శ్రౌతం స్మార్తం
బాహ్యతర్పణమిత్యుక్తమథ స్నాత్వా శుచివచనే గాయత్రీజపమిత్యత్ర । ప్ర
ణవవ్యాహృతియుతాం గాయత్రీం వై జపేద్ద్విజ ఇత్యర్థః । - ఉపనయన
కాలే తథోపదిష్టత్వాదితి - నను ఏవం చేత్ పంచోపదేశ్యా ఇత్యాది
నముపనయనకాలేఽధవేత్ - ఉపనయనకాలే తథోపదిష్టత్వాత్ - ఇతి
చేన్న అగ్నిరన్నిరసిష్యతే ॥ ప్రణవవ్యాహృతియుతాం గాయత్రీ
ం వై జపేత్ ఇతి వ్యాసవచనాచ్చ ప్రణవవ్యాహృతియుతాం గాయత్రీం జ
పేదిత్యవగమ్యతే । యత్తు । ఓంకారం పూర్వముచ్చార్య భూర్భువ
స్స్వస్తథైవ చ । గాయత్రీం ప్రణవం చాంతే జపేదేవముదాహృతమితి ।
తత్ప్రణవప్రతిపాదకం యోగయాజ్ఞవల్క్యవచనం - తత్తు వనస్థయ
తివిషయం న బ్రహ్మచారిగృహస్థవిషయం - తథా చోక్తం చంద్రికా
యాం ॥ గృహస్థో బ్రహ్మచారీ చ ప్రణవాద్యామిమాం జపేత్ । అం
తే యః ప్రణవం కుర్యాన్నాసౌ వృద్ధిమవాప్నుయాదితి । తత్రైవ ।
సంపుటైః షడోంకారా గాయత్రీ త్రివిధా మతా । తత్రైక ప్రణవా
కార్యా గృహస్థే జపకర్మణీతి । తత్రైవ యతీనాం ఋషీణాం మ
ధ్యే గాయత్రీ ప్రణవాంతా కార్యా - నను ప్రణవాంతమనాహితేతి తాత్ప
ర్యం - గృహస్థవద్బ్రహ్మచారిణః - తదాహ వశిష్ఠః ॥ గృహస్థ వ
త్తు జప్యత్వాద్ వైదికబ్రహ్మచారిభిరితి । నను కథం భూతేన గాయత్రీజపః క
ర్తవ్య ఇతి చేదుచ్యతే - సాయముపవిశ్య ప్రత్యఙ్ముఖో జపమాచరేత్ -
ప్రాతః కాలే తిష్ఠన్ ప్రాఙ్ముఖః ఇతి నియమః - తదాహ మనుః ॥ పూర్వాం
సంధ్యాం జపంస్తిష్ఠేత్ సావిత్రీమార్కదర్శనాత్ । పశ్చిమాం తు స
మాసీనస్సమ్యగృక్షవిభావనాదితి । పూర్వసంధ్యాం (ప్రాతః) ధ్యా

పశ్చిమాం ప్రాతస్సంధ్యామిత్యర్థః - అత్రేదం తత్త్వం నిరూప్యతే -
తద్రాత్రిశేషదర్శనాత్ - అర్కవిభావనాదిత్యుభయథాపి అవ్యాప్తే ర్న
తేఽతిప్రాతర్విశ్యగ్రే కర్తవ్యం వాచ్యం - ఉద్యద్భ్యామాభిః ధ్యోతితపాణి ని
స్సరణాత్ - తత్ర మర్యాదాయాం ధీరితిమాత్ర ధర్మః - తథా చ నక్షత్ర
సూర్యోదయాత్ పూర్వం నక్షత్రదర్శనం గాయత్రీజపస్యైవ ముఖ్యతయా వచనప్రతిపా
ద్యత్వాత్ - తే. గౌణకాలే సంధ్యానుష్ఠానవేళాయామపి జపస్యావ
శ్యకత్వే సత్త్ర ప్రాతః పూర్వాహ్ణకాలేఽప్యుపవిశ్య ప్రాతస్సంధ్యైవ జపేదితిగ
మ్యతే - గౌణధాతర * ప్రాతఃకాలే తథాస్థిత్యాదిభేదేషు మస
ర్పా హిత ॥ ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా ధ్యాయేత్సంధ్యామితి స్మృ
తిః । ఇదం ప్రాతస్సంధ్యాజపపరం సంధ్యాం గాయత్రీం - నన్విదము
క్తం స్నాం । అస్య ప్రాత్యాహ్నాపేక్షద్వితీయం బ్రహ్మచారిసమాహిత ఇతి విశేష
వచనాత్ - నటోరేవ స్వతో గాయత్రీజపః ప్రాతర్విహితః - నన్వ
స్వస్యాలభ్యతే - తస్యావిదం కథం సంగతం - అత్రోచ్యతే . భావా
దినిత్యోసి - అగ్నిబ్రహ్మచారిపదం నాటుకరం - పరం తు బ్రహ్మధ్యాయీ
మాత్రపరం - తదుక్తం శ్రీపాదైః ॥ * బ్రహ్మధ్యానేన శ్చిరో బ్రహ్మ
చర్యం చ కథ్యత ఇతి । తేన సర్వోపి బ్రహ్మధ్యాయీ ప్రాతస్సిష్ఠన్నే
వ జపం కుర్యాదిత్యర్థో లభ్యతే । వృషావపి । * । కన్యాదానం చ
గోదానముత్తరాఙ్కూరమేవ చ ॥ ప్రాతస్సంధ్యాజపం కుర్యాత్తిష్ఠన్నేవ
నసంశయ ఇతి । సంధ్యాగాయత్రీత్యర్థః - నన్వేవమపి - ప్రాత
స్తిష్ఠంశ్చరే [illegible] కర్తుం న శక్యతే - సంధ్యయోర్బహిర్గ్రామాదాసీ
నో వాగ్యతః [illegible] సంధ్యా [illegible] ముపవేశనస్యైవ స్మృ
తిత్వాత్ - ఇతి చేదవం నా వాచః - అత్రాసనస్య స్థానోప ల
క్షణత్వాఙ్గీకారాత్ - అత ఏవ స్మృతిభాష్యసిద్ధాంతరహస్యమూహ్యం - అ
న్యథా [illegible] స్థానస్య ఫలం [illegible] వాగ్యతత్వే [illegible] వాచో
ధ వర్తి నివృత్తి - [illegible] తిష్ఠ [illegible] - నచాసనస్య తద
[illegible] సిద్ధాంతస్యాదితి వాచ్యం - ప్రాతస్తిష్ఠన్నేవ జపః
కార్యః - [illegible] ఇతి - [illegible] యతాం మ
న్వాదిస్మృతికారాణామాశ్వలాయనాదిగృహ్యకారాణాం చ స. థా. స
మపలోక్య స్మృతిస్థానే [illegible] ముఖ్యోపవరత్వాంగీకారాత్ - దృష్టం

చైతా ద్వితీయదస్యేదానీమేకపూర్వ్యాం గసమామనంతి ప్రాతర్మేకత్ర త్య
త్రిశ్చ్రౌం మ ఖ్యాకల్పపరత్వం తస్మాన్న కోపి దోషః - సంధ్యావన్దనవిషయ
తస్సాయమాసీన ఉత్తరాపరముఖిముఖో న్యష్టముదేశం గాయత్రీం జపేన
ధ్యానస్తమితే మండలే ఆనక్షత్రదర్శనాదేవం ప్రాతః కాలే ప్రాఙ్ముఖస్తి
ష్ఠన్నాదిత్యమండలదర్శనాదితి । సాయంకాలే ఉత్తరాపరముఖో వా
యవ్యాభిముఖ ఇతిస్మృతికారః । అత్ర కారికాకారత్నే । * కుశాసనే సమా
సీనో గాయత్రీజపమాచరేత్ । ఆతారకోదయాత్సాయం మఖాన స్త
మితభాస్కరాదితి । భాస్కరేఽస్తమితేఽర్ఘ్యదానానంతరం
కుశాసనే సముపవిశ్య వాయవ్యస్యాష్టమో భాగః । ఉత్తరం సిద్ధ్వతీత
దభిముఖో జపేత్సంధ్యా - తదుక్తం విశ్వామిత్రసంహితాయాం । * ।
వాయవ్యస్యాష్టమో భాగ ఉత్తరోఽయం దానన । సమాహితో జపేత్సం
పీ కుశపాణిరతంద్రిత ఇతి । ఏతేన సగ్రహమపి వ్యాఖ్యాతం - యద్వ
పిస్మృత్యన్తరమతే - ఆతారకోదయాదితి - తారకోదయకాలస్త్వే
వజపావధిత్వం ప్రతీయతే - తత్తు కాదిసంఖ్యాయా ఏకాపి తాపతిస్సం
ఖ్యాకార్యా - అసంఖ్యాతం తు యజ్జప్తం తత్సర్వం స్యాన్నిరర్థకమి
తి । సంఖ్యాహీనస్య వైఫల్యశ్రవణాత్ - స్మృత్యన్తరమతే సంఖ్యా
త్యాధిక్యకల్ప్యమనగమ్యాతేస్సంకల్పస్తు - తారకోదయపర్యంతం గాయ
త్రీజపం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య - సహస్రదశవారమిత్యాదిప్రకారేణ - యత్తు
।*। గృహస్థో బ్రహ్మచారీ చ శతమష్టోత్తరం జపేత్ । వానప్రస్థో యతిశ్చైవ
వ సహస్రాదధికం జపేదితి । తత్తు గౌణకాలజపవిషయం - సతుము
ఖ్యకాలజపపరమితి - నకశ్చిద్దోషః - అత్రేదం విచార్యతే - ఉపకా
లే తు గాయత్రీ సకృదవిచ్ఛిన్నపాదా జప్తవ్యా - నతు విచ్ఛిన్నపాదా - త
దాహ శౌనకః *। యథావిధానేన గాయత్రీమచ్ఛిన్నాం సమాచ
రేత్ - సంధ్యాసు భిన్నపాదా చేజ్జప్తా నిష్ఫలా భవేత్ । అత్రయా
థాసిశాంతం యథాహ యనసి - చంద్రికాకారః । ననుః అవిచ్ఛి
న్నపాదా గాయత్రీ బ్రహ్మహత్యాం ప్రయచ్ఛతి । భిన్నపాదాతు గాయ
త్రీ బ్రహ్మహత్యాం వినాశయేదితి వచనాద్విచ్ఛిన్నపాదైవ జప్తవ్యా న
త్వవిచ్ఛిన్నపాదేతి చేన్న । ఇదం హి వచనం గాయత్రీకల్పాద్యాగమానా
మర్థః పరత్వాత్ప్రోక్తదృష్టాదృష్టఫలసిద్ధయే [illegible]గంధర్వకాంగా

యత్రిమంత్రోపాసకానాం విచ్ఛిన్నపాదాగాయత్రీజప్యేతి చేన్న
యతి - నను వేదోక్తమార్గేణ వ్యాఖ్యాతగాయత్రీమంత్ర [illegible]
వ్యవస్థానిర్ధారాత్ - నను తస్య యానకాలేకత్వేర్ధస్య [illegible]
ప్యగాయత్రీ [illegible] గాయత్రీమం త్రిపాద [illegible] - తద్వదేవతి
త్వం జప్యా గాయత్రీతి చేన్న - భావనా నభిజ్ఞోసి - తత్ప్ర [illegible]
[illegible] సమర్థః - ప్రత్యర్థో [illegible] యానకాలేతత్ [illegible] - సహోదానీ [illegible]
విధవాక్ప్రగ్రహణసమర్థో భవతి - అత ఏవ [illegible] పాదాత్రయ [illegible]
[illegible] గాయత్ర్యా [illegible] - [illegible]
[illegible] న్యాయేతి । అన్యథా [illegible]
[illegible] గురో [illegible] పాదమవాగ్ [illegible]
[illegible] ప్రసక్తత్వాత్ - అవిశేషాత్ తస్మాద్ [illegible]
యానకాలేఽర్థోపదిష్ట [illegible] - అన్యథా [illegible]
[illegible] గాయత్ర్యుపదేశానర్హత్వాత్ - [illegible]
గాయత్రీజప్యా - అత ఏవ [illegible] - అతో
[illegible] స్వార్థత్వాత్ - ప్రహేతుత్వసమర్థస్యాపి [illegible]
మారస్య [illegible] ఇతి తస్మాద్ విచ్ఛిన్నపాదావాప్యేతి సిద్ధం అత్ర
[illegible] జపకాలే [illegible] వ్య [illegible] తదర్థావేక్షణ [illegible]
[illegible] అత్రవహేతుః [illegible] ॥ త
[illegible] । గాయత్ర్యా వేద [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] మధ్యమాం
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] ఇత్య
[illegible] - [illegible] - [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । అత్ర [illegible]
[illegible] - [illegible] గాయత్రీ [illegible]
[illegible] గాయత్రీ [illegible]

[illegible] జపేత్ అగ్నాన్సంకల్ప్య [illegible] భగవా
[illegible] దర్భాసనే [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ గ్రంథాంతరే ॥ ప్రాతస్సంధ్యా [illegible]
[illegible] ॥ సాయం [illegible] గాయత్రీం జప [illegible]
[illegible] సంకల్ప్య [illegible]
[illegible] ॥ యదా
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] గాయత్రీం [illegible]
[illegible] సంధ్యా [illegible]
[illegible] సంధ్యా [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సంధ్యా [illegible]
[illegible] సంధ్యా [illegible]
[illegible] గాయత్రీ [illegible]
[illegible] సంధ్యా [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సంధ్యాం [illegible]

ఋషా శ్రేం తస్మాత్త్రింశద్వర్ణస్యంతి దుక్తమాకస్త్రః ఋషయః । కల్యాణ
కదమపి కాం తేవతా హితమార్యాణాం స్మృతి గ్రంథమ్యాన్యనితా వా
స్వధ్యాయమాత్రప్రకాశ లోఉపవామదాంధి కానాం వృత్తపాద్భవ్యం
థకైత్రై వముఖాలో కావశ్జయగిని । ఏవం స్థితే గాయత్రీ మంత్రో
వ్యాఖ్యాయతే । ఓంకారో వ్యాహృతి వ్యాహృతయశ్చ వ్యాఖ్యా
తాః తత్పఙ్క్తిత్రయాత్మకో ద్గాగాయత్రీ వ్యాఖ్యాయతే తదిదం ప్రాచ
స్యదీ । * । త్రిపదా గాయత్రీతి శ్రుతేః । * । త్రిభ్య ఏవ తు వేదేభ్యః
పాదం పాదమదూదుహదిత్యనువచనాచ్చ । ననుచతుర్థపాదః కిమితి
నవ్యాఖ్యాత ఇతి చేన్న అధికారాభావాత్ తథాహి ఉపనయనానన్తర
ముపదిశ్యమానా సావిత్రీ । త్రిపదా గాయత్రీ నచతుష్పదీ తథాచ
యాఎకాసాం సాంగోపనయనం విహాతంత్ర్యైవోపనీతస్యాధికారః నా
స్య తు చతుర్థపాదస్యాధ్యయనే వేదాన్తపాఠిత్వేన తత్ర పృథగుపనయన
స్యావశ్యకత్వాత్ తదభావేనాథర్వవేదాన్తపాఠిసచతుర్థపాదేనికా
రోఽస్తి ఇత్యుక్తం సూత్రకారాణాం । అథర్వణస్య తు వేదస్య పృథగుపనయ
నం కార్యం తథాచ బ్రాహ్మణం । నాన్యత్ర సంస్కృతో భృగ్వంగిరసామ
ధీయీతేతి గాయత్ర్యాశ్చతుర్థపాదపాఠోనాస్తి ఇతి సిద్ధం మంత్రార్థః స్మార్త
ర్యాతేతి యానస్త్రం గమనాశ్చాలోకయాత్ర్య ప్రవర్తయన్నాస్తీతి
దేవః దివ్యక్రీడాదాతా ద్యోతనాద్దీవ్యతి ప్రకాశయతీతి వా దేవః అసౌ యో
వసర్పతి నీలగ్రీవో విలోహిత ఇతి శ్రుతేః అసావాదిత్యః సర్వగస్య తుద
శమితి గ్రీవాః గళస్థానస్థాః నీలా ఇవ గ్రీవా యస్యాసౌ
నీలగ్రీవః విశేషేణ లోహితో విలోహితః ధ్యానగమ్యరూపత్ ఏవం
భూతో దేవః అవసర్పతి అవాచీనః సర్పతి ఉదయాస్తం గమనాభ్యాం
లోకయాత్రాం ప్రవర్తయన్ దేశాంతరం యాతీతి వ్యాఖ్యానాత్
దివి గచ్ఛతీతి వా దేవః ద్యుస్థానో యానగిరిదేవ ధ్యేకో దత్తేతి వా దే
వః ద్యులోకవర్తి త్వాద్దేవః దేవో దానాల్లోకవర్తిత్వాద్వా దేవః
దేవో ద్యులోకవర్తిత్వాద్దేవా ద్యుస్థానే ఇత్యభిధానాత్ తస్య దేవస్య
తదుపత్వస్యాప్యాగమాత్ తేజస్సత్త్వాధి ఇత్యాదిభిస్సర్వలోకప్రకాశ
సూతేః కలశసిద్ధస్య తే హాస్యం స్వామి జనయతీతివా సవితా । * । స్వా
ర్థం చాపి తస్య ప్రేరయాభి రాదిత్యస్య ప్రకాశః ఖినాదిః కరణస్యావమర్ శ్రేతి

శ్రుతేః । అగ్న్యుపస్థానాదిష్వప్యుగాదిత్యముపతిష్ఠతే । అదిత్యో [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... పంచ్యంతమాస్త్రం [illegible]

[illegible] ... బ్రహ్మణో విద్యా [illegible] ... భద్రమితి [illegible]

[illegible] । ఏవం విధస్యాదిత్య [illegible] సంబంధి [illegible]

[illegible]

ఉదితః పూర్వోద్యస్తమేతి గావో గ్రామం గచ్ఛన్తీయా ఇతి తథా ఉద హార్యః
జలఘటాహార్త్ర్యః గోపేభ్యోన్యతిక్షుద్రాః అదృశన్నూర్ధ్వోస్తం గచ్ఛ
తి జలం శీఘ్రమునేయమితి కిమనేన విభజ్య కథనేన విశ్వానమస్మాన్యభి
భూతాని యే సంభగవంతం ఆదిత్యరూపం అదృశన్నో వా దామ గోచ
రమపి చక్షుషైవ పశ్యంతి మృగాః శకునినా గాహాదీనామపి సిద్ధగమనాదే। త
ద్గర్వత్వాత్ ద్విజాతీనామపి అగ్నిహోత్రసంధ్యావందనాదీనాం తదధీ
నత్వాత్సర్వేపి జానంతి కిం త్వజ్ఞానావృతత్వాత్తత్త్వతో న జానంతి స భగ
వాన్ జ్ఞానదీపేన కృష్టతృష్ణాన అస్మాన్ మృడయాతి సుఖయతు సచ్చిదా
నందస్వరూపోపలబ్ధిర్యథా భవతి తథా అనుగ్రహం కరోత్వితి తద్వ్యా
ఖ్యాతారః ఏవం శ్రుతిపర్యాలోచనయా ఆదిత్యస్య శివరూపత్వాచ్ఛి
వపరత్వముక్తం వస్తుతస్తు గాయత్రీమంత్రస్య తాత్పర్యం శివపర ఏవ త
థాహి సః తు దేవస్య సవితృరూప దేవస్యేత్యర్థః రాహోశ్చ ఇతి వ
రూపధారిక పష్టీ మండలాంతరగతమితి శేషః । మండలాంతరగతం
హిరణ్మయం భ్రాజమానవపుషం శుచిస్మితం । చండదీధితిమఖండమ
గ్రహం చింతయేన్మునివరా ప్రసవితమితి శ్రుతేశ్చ వరేణ్యం శ్రేష్ఠం శివస్య
బ్రాహ్మణదేవత్వాత్ త్వం దేవేషు బ్రాహ్మణోస్యహం మనుష్యేషు
బ్రాహ్మణో వై బ్రాహ్మణముపధావతి ఉపత్వా ధావామీతి త్వా మని
జయతి భగవస్య ముసిజద్రే వంద్విజాతికులజాతిః ఉభయభ్రష్టా నశ్యే
ద భ్యసయో హం శుయా జపత్య ఇతి శివసూక్తిమాలికా కారేణ ఉక్త
త్వాచ్ఛత దితి ద్వితీయా యాం పరిణమతే సు పాంసులు గిత్యపి భక్తిర్గో
షః తం సదాశివం ధీమహి ధ్యాయేమహి సదాశివ ధ్యానస్యత్వ సగ్గన దు
ష్ప్రాపస్యాపి కేనచిత్తు మశక్యత్వాత్ తదభిసంధానకుశైస్తు పురుషైశ్చ
దర్శితైస్సహాకర్తుం శక్యత్వాత్ బహూక్త్యోక్తిరితి ధ్యేయం తత్ప్రమాణ
మిత్యర్థ అధాధియ ఇతి యః భర్గః శివః పూర్వపాదస్థస్యాపి భర్గశబ్దస్య
అత్రాన్వయబలాదనుషంజనం కార్యమితి వివేకః నః అస్మాకం ధియః అజ్ఞా
నాత్ ధీశబ్దో త్రిగ్యతిరేకలక్షణయా అజ్ఞానపరో భవతి యథా నష్టే
దావర్తకశబ్దప్రయోగః యథా ధీరేకాంతరశబ్ద ప్రయోగః ప్రచోద
యాత్ ప్రకర్షేణాజ్ఞానపారంగమయేదితి ప్రార్థనా ఇత్యర్థః। అస్మి
న్నర్థే శ్రుతిః ॥*॥ ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం త్రిలోచనం

లకంతం ప్రకాశాంతం । ధ్యాతవ్యమునిగమశ్చశ్రుతిభూతవాక్యం సమస్త
సాక్షింతమసః పరస్తాదితి । తమసః అజ్ఞానాత్ తమోవిహారో౽జ్ఞాన ము
ధారం తిరమితి వివరణాచార్యైరుక్తత్వాత్ పరస్తాత్ పరమితి శ్రుత్యర్థః ।
* । సర్వవేదాంతసిద్ధాంతమవలంబ్య ప్రకాశ్యతే । గాయత్రీ నిగ
మార్థోఽయం సదాచార్యప్రసాదతః । తదితి దివ్యసందర్శితి థవః అ
ఖండానందైకరస ఇత్యర్థః తదితి పస్త్యాం పరిణమచైతన్యాభేవస్యమా
తేనానోపాసనాఫలానీతి సవితా నిర్విశేష స్వాపి తత్త్వదాకారేణ ఉపా
సితస్య తత్తత్ఫలజనకత్వాభ్యుపగమాత్ యద్వా ప్రసూతే జగంతీతి సవి
తా సః జగదుపాదానకారణమిత్యర్థః । * సవితా ప్రసవానామధిప
తిరితి వ్యాఖ్యానం సవితృశబ్దస్య ప్రత్యయార్థకత్వాత్ ఇదం చ జగత్ప్రలయ
వృత్త్యేదగత్సింహాత్మ్యత్వయోరుపపత్తయః । తథా జగదుత్పత్తిస్థితి
లయకారణత్వం లభ్యతేతత్ తత్ర బ్రహ్మైతదితి బ్రహ్మపాదవిమర్శ్యాంతి
మహాంమునిశ్చితిపాణినిస్మరణాత్ । * ఓం తత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ
స్త్రివిధస్స్మృతః ఇతి వచనేన తచ్ఛబ్దస్య బ్రహ్మవాచకత్వాత్ వరేణ్యం పు
రుషార్థకామిభిరభిప్రార్థ్యం । శ్రేష్ఠం వా భర్గః అవిద్యాదోషభర్జ
కం తేజః । * భ్రస్జ పాకే భర్గ ఇతి శ్రుతేః ధ్యానే ఇతి శ్రుత్యర్థః భర్గ ఇ
తి తేజోవాచకమితి వృద్ధాః పూర్వం వ్యాఖ్యాతశ్చ అత్రి ప్రాచీనాః
భర్గోఽవ్యక్తనభర్జనాదితి భర్గ పదం నిరూహ బ్రహ్మస్తేజో రూపత్వాత్
తేజస్య పరమానంద ఇతి వత్ భేదవ్యపదేశ ఉపచారిక ఇతి ద్రష్టవ్యం తథా
చాద్వయానందలక్షణం సర్వజగదుపాదానం పరిపూర్ణం జ్యోతి రూపం
బిబస్థానీయం బ్రహ్మవాచ్యార్థతయా వత్సవనన్యం దేవాదృగ్భ్రాస్మాం
తద్రూపత్వేనేతి శేషః ధీమహి ధ్యాయేమహి సర్వోఽసౌ యస్య బ్రహ్మాభేదో వి
వక్షిత ఇత్యాశంక్యవిత్యగ్రూప ఇత్యాహ ధియ ఇతి యః సత్యః । నః అస్మా
కం ధియః అంతఃకరణవృత్తీరిత్యర్థః ప్రచోదయాత్ ప్రేరయతి అంతఃక
రణవృత్త్యాదికం ప్రకాశయతీతి యావత్ తథాచాంతఃకరణధర్మాణాం భా
సకసాక్షిత్వేన పూర్వోక్తం బ్రహ్మ ధ్యాయేమహీతి నిర్గలితోఽర్థః
వస్తుతస్తు పూర్వోక్తం బ్రహ్మ ధీమహి సోఽహమితి ప్రత్యగ్భిన్నతయా ధ్యా
యేమ మహీ సన్ను బ్రహ్మ న ప్రత్యగ్లక్షణం ప్రత్యుత తద్విలక్షణమేవ కల్ప్యత్వా
ద్యథాత్రియ ఇత్యాది ఆశంక్య తస్య ప్రత్యగ్వైలక్షణ్యమేవ అసిద్ధం యత్వా

మాధియఇతియః యద్బ్రహ్మపుంస్త్వనిర్దేశశ్ఛాందసః ।*। యచ్ఛబ్ద
శ్చ యదిత్యర్థే లింగవ్యత్యయశ్శోధవేదితిలోకాంతర వచనాత్ జీ
వాత్మప్రవిశ్య ధియః అంతఃకరణవృత్తీః ప్రచోదయాత్ ప్రకాశయతి
తథాచబింబస్థానీయంబ్రహ్మ వనాక్షీరవమితి తల్లక్షణతయాధ్యా
నముపపన్నమితినకశ్చిద్దోషఃతస్త్రత్వక్షద్వయేపిప్రత్యగ్బ్రహ్మైక్యమే
వపర్యవస్యతి ॥పూర్ణప్రబ్రహ్మైవగాయత్రీమంత్రార్థః అతో మం
త్రార్థః శ్లోకరూపేణవిద్యారణ్యస్వామిభిరుదాహృతః । తేచశ్లోకా
ఉదాహ్రియంతే ।*॥ తదిత్యవాఙ్మనోగమ్యం ధ్యేయంసవితృమం
డలే । సవితుస్సకలోత్పత్తిస్థితిసంహారకారిణః । వరేణ్యమాశ్రయ
ణీయంయదాధారమిదంజగత్ । భర్గస్స్వసాక్షాత్కారేణావిద్యా
తత్కార్యదాహకం । దేవస్యద్యోతమానస్యస్వానందాత్క్రీడతోపి
వా । ధీమహ్యహంసఏవేతితేనైవాభేదసిద్ధయే । ధియోంతఃకరణ
వృత్తీశ్చప్రత్యక్ప్రవణచారిణీః । యఇత్యలింగధర్మాణాం యత్సర్వజ్ఞా
నాదిలక్షణమ్ ।నోస్మాకంబహూనాంధ్యాతౄణాంభిన్నభావదృశాంతథా।ప్రచో
దయాత్ప్రేరయేచ్చప్రార్థనేయంవిశిష్యతఇతి । అత్రలోకోపకా
రేదమలక్షణంనిర్ణీతం । తథామధ్యాహ్నసంధ్యాయామాసీనః ప్రా
ఙ్ముఖోజపేత్ । తిష్ఠన్వాపిజపేద్దేవీమాదిత్యాభిముఖోద్విజః । కృ
త్వోత్తానౌకరౌవాపితస్యాయంచార్థోముఖాంకరౌ । మధ్యే ప్రసారి
తకరౌదపవనముదాహృతః । ప్రాతర్నాభిసమౌహస్తౌమధ్యే హృద
యసమ్మితౌ । మధ్యమధ్యాహ్నఇత్యర్థః । సాయంముఖసమౌకృ
త్వాసవేశ్యాంజలిత్రియంమతః । గాయత్రీజపాదౌకరశుద్ధిరుదాహృ
తాతల్లక్షణం ।*। ప్రకోష్ఠేమణిబంధేచపార్శ్వయోస్తలయోరపి।
తత్పృష్ఠేచతదగ్రేచకరశుద్ధిరుదాహృతేతి।

జాతవేదసేకస్యపోదుర్గాత్రిష్టుప్కశ్యప ఋ
షిః । దుర్గాదేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । సం
ధ్యాస్థానవినియోగః । జాతవేదసేసునవా
మసోమమరాతీయతో నిదహాతివేదః సనఃప
ర్షదతిదుర్గాణివిశ్వానావేవసింధుందురితా
త్యగ్నిఃతచ్ఛంయోర్యంయువిశ్వేదవాశ్చర్య

కి । శాంత్యర్థంజపేదితిహోగఃతచ్ఛంయో
రావృణీమహేగాతుంయజ్ఞాయ గాతుంయ
జ్ఞపతయె దైవీస్వస్తిరస్తువఃస్వస్తిర్మానుషే
భ్యః ఊర్ధ్వం జిగాతుభెషజం । శంనోఅస్తు
ద్విపదె శంచతుష్పదె । ఓం నమోబ్రహ్మణె
నమోఅస్త్వగ్నయెనమః పృథివ్యైనమ ఓష
ధీభ్యః నమోవాచెనమోవాచస్పతయెనమో
విష్ణవెమహతె కరోమి । ఓం నమః ప్రాచ్యై
దిశే యాశ్చదేవతాః ఏతస్యాంప్రతివసంత్యే
తాభ్యశ్చనమోనమః । దక్షిణాయెదిశే యాశ్చ
దేవతాఏతస్యాంప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చనమో
నమః । ప్రతీచ్యైదిశేయాశ్చదేవతా ఏతస్యాం
ప్రతి వసంత్యేతాభ్యశ్చనమోనమః । ఉదీచ్యై
దిశేయాశ్చ దేవతాఏతస్యాంప్రతివసంత్యే
తాభ్యశ్చనమోనమః । ఊర్ధ్వాయై దిశే
యాశ్చదేవతాఏతస్యాంప్రతివసంత్యేతాభ్య
శ్చనమోనమః । అధరాయైదిశేయాశ్చదే
వతా ఏతస్యాం ప్రతి వసంత్యేతాభ్యశ్చ న
మోనమః అవాంతరాయైదిశేయాశ్చదేవతా
ఏతస్యాంప్రతివసంత్యేతాభ్యశ్చ నమోనమః
నమోగంగాయమునయోర్మునిభ్యశ్చనమః
సంధ్యాయైనమః సావిత్ర్యైనమః గాయత్ర్యై
నమః । సరస్వత్యైనమః । సర్వాభ్యోదేవతా
భ్యోనమః । దేవేభ్యోనమః । ఋషిభ్యోనమః
గురుభ్యోనమః । మునిభ్యోనమః । కామో
కార్షీన్మన్యురకార్షీన్నమోనమః । పృథి
వ్యాపస్తేజోవాయురాకాశాత్ । ఓం నమో
భగవతెవాసుదెవాయ । యాంసదా సర్వ
భూతానిచరాణిస్థావరాణిచ । సాయంప్రా

తనేఽనుశ్యంతి సాయంసంధ్యాఽభిరక్షతు। శ్రీసా
యంసంధ్యాభిరక్షత్వోన్నమః। శివాయ విష్ణు
రూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే। శివస్య హృ
దయం విష్ణుః విష్ణోశ్చ హృదయం శివః। యథా శివ
మయో విష్ణురేవం విష్ణుమయశ్శివః। యథాఽ
న్తరం న పశ్యామి తథా మే స్వస్తిరాయుషి। శ్రీ
తథా మే స్వస్తిరాయుష్యోన్నమః। బ్రహ్మణ్యో
దేవః కీర్తితో బ్రహ్మణ్యో మధుసూదనః। బ్ర
హ్మణ్యః పుండరీకాక్షో బ్రహ్మణ్యో విష్ణురచ్యుతః॥
నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహి
తాయ చ। జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందా
య నమో నమః। శ్రీగోవిందాయ నమో న
మః। క్షీరేణ స్నాపితే దేవి చందనేన విలేపితే।
బిల్వపత్రార్చితే దేవి అహం దుర్గే శరణా
గతః। శ్రీఅహం దుర్గే శరణాగతోన్నమః।
ఉత్తమే శిఖరే జాతే భూమ్యాం పర్వతమూర్ధ
ని। బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞాతా గచ్ఛ దేవి
యథాసుఖం। శ్రీగచ్ఛ దేవి యథాసుఖోన్న
మః। వాసనాద్వాసుదేవస్య వాసితం తే జగ
త్త్రయం। సర్వభూతనివాసోసి వాసుదేవ నమో
స్తు తే। శ్రీవాసుదేవ నమోస్తుతోన్నమః। స్తు
తో మయా వరదా వేదమాతా। ప్రచోదయం
తీ పవనే ద్విజాతా। ఆయుః పృథివ్యాం ద్రవిణం
బ్రహ్మవర్చసం। మహ్యం దత్వా ప్రయా
తు బ్రహ్మలోకం। శ్రీమహ్యం దత్వా ప్ర
యాతు బ్రహ్మలోకోన్నమః॥ ఆకాశాత్పతితం
తోయం యథా గచ్ఛతి సాగరం। సర్వదేవ న
మస్కారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి। శ్రీకేశవం ప్ర
తిగచ్ఛత్యోన్నమః। సర్వవేదేషు యత్పు

సర్వతీర్థేషు యత్ఫలం । తత్ఫలం పురు
షః ఆప్నోతి స్తుత్వా దేవం జనార్దనం । శ్రీస్తు
త్వా దేవం జనార్దనోన్నమః । నమోస్త్వన
న్తాయ సహస్రమూర్తయే । సహస్రపా
దాక్షిశిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పు
రుషాయ శాశ్వతే । సహస్రకోటియుగధారిణే
నమః । శ్రీసహస్రకోటియుగధారిణే నమః ।
భద్రంనో అభివాదయేమనః । శాంతిః శాంతి
శ్శాంతిః ।
చతుస్సాగరపర్యన్తం గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభం భ
వతు ... గోత్రః ఆశ్వలాయనసూత్రః ఋక్శా
ఖాధ్యాయీ ... అహం భో అభివాదయే
కేశవాయస్వాహా ... శ్రీకృష్ణాయనమః ।
కాయేనవాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యా
త్మనావా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ కరోమి యద్య
త్సకలం పరస్మై । నారాయణాయేతి సమర్ప
యామి ।

సర్వం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

అథ మాధ్యాహ్నికం

అపవిత్రః ... శుచిః । కేశవాయస్వాహా ... శ్రీ
కృష్ణాయనమః । ప్రణవస్య ..... భూర్భువ
స్వరోం । మమోపాత్త దురితక్షయ ద్వారా
శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం మాధ్యాహ్నిక సం
ధ్యాముపాసే । ఆపోహిష్ఠేతి త్రిచస్య ...
జనయథాచనః ।
ఆపః పునంత్విత్యస్య మంత్రస్య పూత ఋషిః ।
ఆపో దేవతా । గాయత్రీ ఛందః । అపాం
ప్రాశనే వినియోగః । ఆపః పునన్తు పృథివీం పృ
థివీపూతా పునాతుమాం పునన్తు బ్రహ్మణ

స్పతి బ్రహ్మపూతా పునాతుమాం యదుచ్ఛిష్ట
మభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితం మమ సర్వం పునం
తుమామాపోఽసతాంచ ప్రతిగ్రహం స్వాహా ।
కేశవాయస్వాహా... శ్రీకృష్ణాయనమః ।

అస్యమంత్రస్యార్థః । యా ఆపః సంతి తా ఆపః పృథివీం పునంతు ప్రక్షాళనేన శోధయంతు । యా చ పృథివీ పూతా శుద్ధా సతీ మామపి తాః పునాతు శోధయతు । తథా బ్రహ్మణో వేదస్య పతిః తం పతిం పాలకమాచార్యమాపః పునంతు । తేనాచార్యేణోపదిష్టం బ్రహ్మ వేదస్వరూపం । పూతా స్వయం పూతా తత్ మాం పునాతు । అన్యద్భుక్తావశిష్టమన్నరూపం । యదుచ్ఛిష్టమస్తి యచ్చాభోజ్యం భోక్తుమయోగ్యం తాదృశం కించిదన్నం యద్భుక్తం యద్వా దుశ్చరితం అన్యదపి ప్రతిషిద్ధాచరణరూపం మమ కించిత్సంపన్నం తత్సర్వం పరిహృత్యేతి శేషః । తతో మామాపః పునంతు । తథా అసతాం శూద్రాదీనాం ప్రతిగ్రహం చ యః కృతం తత్సర్వం పునంతు తదర్థమిదమభిమంత్రితముదకం స్వాహా మదీయవక్త్రాగ్నౌ జుహోమి స్వాహుతమస్తు । సంధ్యామార్జనాంతే పాపాపోహార్థజలగ్రహణే ఋతంచేత్యఘమర్షణేన వ్యాఖ్యాతా ॥

ఆపోహిష్ఠేతి నవర్చస్య సూక్తస్య ... అంతరి
క్షమథోస్వాహా । కేశవాయస్వాహా... శ్రీకృ
ష్ణాయనమః ।
హంసశ్శుచిషదిత్యేకస్యా ఋచో గౌతమ పు
త్రో వామదేవ ఋషిః । సూర్యో దేవతా । జ
గతీచ్ఛందః । మాధ్యాహ్నికార్ఘ్యప్రదానే
వినియోగః । హంసశ్శుచిషద్వసురంతరిక్షస
ద్ధోతా వేదిషదతిథిర్దురోణసత్ । నృషద్వరస
దృతసద్వ్యోమసదబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా
ఋతం । ఓం భూర్భువ... ప్రచోదయాత్ ।
ఇతి ద్వాదశార్ఘ్యం । ఉత్తిష్ఠ ... ప్రవిశ్య ।
(ఆకృష్ణేన హిరణ్యస్తూప ఋషిః త్రిష్టుప్ ... హి

రణ్యస్తూప ఋషిః । సవితా దేవతా । త్రిష్టుప్ఛం
దః । సూర్యార్ఘ్యప్రదానే వినియోగః ॥
ఆకృష్ణేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృ
తం మర్త్యం చ హిరణ్యయేన సవితా రథేనా దే
వో యాతి భువనాని పశ్యన్ ॥)
శివాయ స్వాహా ... శ్రీకృష్ణాయ నమః ।

ఉభయోస్సంధ్యయోరర్ఘ్యప్రదానే ప్రథమ వ్యాహృతి గా యత్ర్యుపనయనే వ్యాహృతా । సూర్యార్ఘ్యప్రదానే [illegible] చిహ్నదితి [illegible] । యద్యప్యాకృష్ణేనేత్యస్యాః పదానాంతు [illegible] ఆకృష్ణేన రజసేత్యాద్య [illegible] హిరణ్యస్తూపస్సవితా [illegible] సూర్యః కృష్ణేన రజసా కృష్ణవర్ణేన లోకేన [illegible] కృష్ణేన వర్ణేన [illegible] లోకానాం [illegible] । అంతరి క్షం లోకం [illegible] భవతి తేనాంతరిక్షే ణ [illegible] వర్తమానః పునః పునరాగచ్ఛన్ అమృతం దేవం మ ర్త్యం మనుష్యం నివేశయన్ స్వస్వస్థానే స్థాపయన్ । యద్వా అమృ తం [illegible] హిరణ్యం [illegible] శరీరం చ నివేశ యన్ । తథా చాన్యత్ర [illegible] । [illegible] తస్య మంత్రస్య వ్యాఖ్యానరూపే బ్రాహ్మణే [illegible] । [illegible] హిరణ్మయేన రథేన [illegible] దేవో యాతి । [illegible] భువనాని । [illegible] లోకాన్ పశ్యన్ అవేక్షమాణః ప్రకాశయన్నిత్యర్థః ।

అనేన [illegible]
పిత్రే [illegible] క్రమిష్యామః । పు
[illegible] తత్ర [illegible]
[illegible] । శౌనకాదిభిరాచార్యైః [illegible]
[illegible] దానీ [illegible]
[illegible] మితి [illegible] దశర్చస్య సూక్త
స్య [illegible] ఋషిః । [illegible]
దేవతా [illegible] గాయత్రీ ఛందః [illegible]

ఉపస్థానే చతస్రోఽనుష్టుభ ఉద్యన్నద్యేతి త్రయో
తిస్రో హృద్రోగఘ్న్యః సప్త గాయత్ర్యః శోద్వ
మంత్రాణి । సూర్యోపస్థానే వినియోగః ।
ఓం ఉదుత్యం జాతవేదసం దేవం వహన్తి కేతవః
దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్ । అప త్యే తాయవో
యథా నక్షత్రా యన్త్యక్తుభిః సూరాయ విశ్వచ
క్షసే । అదృశ్రమస్య కేతవో వి రశ్మయో జ
నాఁ అను । భ్రాజన్తో అగ్నయో యథా ।
తరణిర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసి సూర్య । వి
శ్వమా భాసి రోచనమ్ । ప్రత్యఙ్ దేవానాం వి
శః ప్రత్యఙ్ఙుదేషి మానుషాన్ । ప్రత్యఙ్విశ్వం
స్వర్దృశే । యేనా పావక చక్షసా । భురణ్యన్తం
జనాఁ అను । త్వం వరుణ పశ్యసి । వి ద్యామే
షి రజస్పృథ్వహా మిమానో అక్తుభిః । ప
శ్యఞ్జన్మాని సూర్య । సప్త త్వా హరితో రథే
వహన్తి దేవ సూర్య । శోచిష్కేశం వి
చక్షణ । అయుక్త సప్త శున్ధ్యువః సూరో రథ
స్య నప్త్యః । తాభిర్యాతి స్వయుక్తిభిః । ఉద్వ
యం తమసస్పరి జ్యోతిష్పశ్యన్త ఉత్తరమ్ । దే
వం దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమమ్ ।
ఉద్యన్నద్య మిత్రమహ ఆరోహన్నుత్తరాం దివ
మ్ । హృద్రోగం మమ సూర్య హరిమాణం చ నాశయ ।
శుకేషు మే హరిమాణం రోపణాకాసు దధ్మసి ।
అథో హారిద్రవేషు మే హరిమాణం ని దధ్మసి ।
ఉదగాదయమాదిత్యో విశ్వేన సహసా సహ ।
ద్విషన్తం మహ్యం రన్ధయన్మో అహం ద్విషతే
రధమ్ ॥ చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమితి ష
డృచస్య సూక్తస్యాఙ్గిరసః కుత్స ఋ
షిః । సూర్యో దేవతా । త్రిష్టుప్ ఛన్దః ।

సూర్యోపస్థానే వినియోగః । చిత్రం దేవానా
ముదగాదనీకం చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః ।
ఆప్రా ద్యావాపృథివీ అంతరిక్షం సూర్య ఆత్మా జ
గతస్తస్థుషశ్చ ॥ సూర్యో దేవీముషసం రో
చమానాం మర్యో న యోషామభ్యేతి పశ్చాత్ ।
యత్రా నరో దేవయంతో యుగాని వితన్వతే ప్ర
తి భద్రాయ భద్రం ॥ భద్రా అశ్వా హరితః సూ
ర్యస్య చిత్రా ఏతగ్వా అనుమాద్యాసః । నమస్యం
తో దివ ఆపృష్ఠమస్థుః పరి ద్యావాపృథివీ యంతి
సద్యః ॥ తత్సూర్యస్య దేవత్వం తన్మహిత్వం
మధ్యా కర్తోర్వితతం సం జభార । యదేద
యుక్త హరితస్సధస్థాదాద్రాత్రీ వాసస్తనుతే
సిమస్మై ॥ తన్మిత్రస్య వరుణస్యాభిచక్షే
సూర్యో రూపం కృణుతే ద్యోరుపస్థే । అనంత
మన్యద్రుశదస్య పాజః కృష్ణమన్యద్ధరితస్సం
భరంతి ॥ అద్యా దేవా ఉదితా సూర్యస్య నిరం
హసః పిపృతా నిరవద్యాత్ । తన్నో మి
త్రో వరుణో మామహంతామదితిస్సింధుః పృ
థివీ ఉత ద్యౌః ॥ [illegible] పర్యంతం ...
అపః, భోః అభివాదయే ।
ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ .. భూర్భువస్సువరోం
మమోపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర
ప్రీత్యర్థం మాధ్యాహ్నికసంధ్యాయాం గా
యత్రీమంత్రజపం కరిష్యే ।
కేశవాయ స్వాహా ... శ్రీకృష్ణాయ నమః ।
కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ । కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ।

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు ।

మహాసౌర ప్రారంభః

అథ సౌర్యాణాం సూక్తానాం ... సూక్తాని వ్యాఖ్యాస్యామః। ... శౌనకాది ... ఉదుత్యం జాతవేదసమితి త్రయోదశర్చస్య సూక్తస్య కాణ్వః ప్రస్కణ్వ ఋషిః సూర్యో దేవతా। నవాద్యా గాయత్ర్యః అంత్యాశ్చతస్రోఽనుష్టుభః ... ఉదుత్యం జాతవేదసం దేవం వహంతి కేతవః। దృశే విశ్వాయ సూర్యం॥ ౧॥

అథ సూర్యోపస్థానార్థాని సూక్తాని వ్యాఖ్యాస్యామః। ఉదుత్యమిత్యాది త్రయోదశర్చస్య సూక్తస్య కాణ్వః ప్రస్కణ్వ ఋషిః సూర్యో దేవతా నవాద్యా గాయత్ర్యః శిష్టా అనుష్టుభః అంత్యాస్తిస్ర ఉపనిషదం ... కేతవః రశ్మయః సూర్యం విశ్వాయ సూర్యస్య రశ్మయః। సూర్యం సర్వస్య ప్రేరకం దేవం ఉదు వహంతి ఊర్ధ్వం వహంతి। ఉ ఇతి పాదపూరణః। ఉక్తం చ ... విశ్వాయ విశ్వస్మై భువనాయ దృశే ద్రష్టుం। యథా సర్వజనః సూర్యం పశ్యతి తథోర్ధ్వం వహంతీత్యర్థః। కీదృశం సూర్యం। త్యం ప్రసిద్ధం। జాతవేదసం। జాతానాం ప్రాణినాం వేదితారం జాతప్రజ్ఞం జాతధనం వా। దేవం ద్యోతమానం। అత్ర నిరుక్తం। ఉద్వహంతి తం జాతవేదసం రశ్మయః కేతవో రశ్మయో వా సర్వేషాం భూతానాం సందర్శనాయ సూర్యమితి।

అప త్యే తాయవో యథా నక్షత్రా యంత్యక్తుభిః। సూ
రాయ విశ్వచక్షసే॥ ౨॥

అప త్యమితి। త్యే తాయవో యథా ప్రసిద్ధాస్తస్కరా ఇవ నక్షత్రాణి నక్షత్రాణి దేవగృహాణి। దేవగృహా వై నక్షత్రాణీతి శ్రుత్యంతర

రాత్ । యద్వా క్షపాయాం తస్కరా యథా నష్టాః యన్తి గచ్ఛన్తి ప్రాప్య వాసానక్షత్రరూపా దృశ్యన్తే । తథా చ శ్రూయతే యో వా ఇహ యజతే అముం స లోకం నక్షత్రేణ నక్షత్రాణాం నక్షత్రత్వమితి । యద్వా సుకృతాం జ్యోతీంషి నక్షత్రాణ్యుచ్యన్తే । సుకృతాం వా ఏతాని జ్యోతీంషి యన్నక్షత్రాణీత్యామ్నానాత్ । యా వా ఆహానక్షత్రాణి కుర్వన్తి తేషామేవాని నక్షత్రాణి చ భావానామితి తథాపి తాని నక్షత్రాణి అక్తుభిః రాత్రిభిస్సహ అపయన్తి అపగచ్ఛన్తి విశ్వచక్షసే విశ్వస్య సర్వస్య ప్రకాశకాయ సూర్యాయ । అనుసంసృష్టాశ్చేమ తస్కరా నక్షత్రాణి చ రాత్రిభిస్సహ సూర్యాగమనమాత్రేణ అపగచ్ఛన్తీత్యర్థః । తాయురితి స్తేననామ । తాయుస్తస్కర ఇతి తన్నామసు పాఠాత్ । అక్తుభిరితి నామ రాత్రిర్నామసు క్తుభిరితి పాఠాత్ ।

అదృశ్రమస్య కేతవో వి రశ్మయో జనాఁ అను ।
భ్రాజన్తో అగ్నయో యథా ॥ ౩ ॥

అదృశ్రమదృశ్యన్త అస్య సూర్యస్య కేతవః । ప్రజ్ఞాపకాః రశ్మయో వివిధం జనాన్ అనుక్రమేణ సర్వాన్ జనానిత్యర్థః । తే కథమదృశ్యన్త ఇతి తద్దృష్టాన్తః భ్రాజన్తో దీప్యమానా అగ్నయో యథా అగ్నయ ఇవ ।

తరణిర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసి సూర్య । విశ్వ-
మాభాసి రోచనం ॥ ౪ ॥

తరణిరితి హే సూర్య త్వం తరణిః । అన్యేన గన్తుమశక్యస్య మహతోఽధ్వనో గన్తాసి । తథా చ స్మర్యతే । యోజనానాం సహస్రే ద్వే ద్వే శతే ద్వే చ యోజనే । ఏకేన నిమిషార్ధేన క్రమమాణ నమోఽస్తు త ఇతి । యద్వా ఉపాసకానాం రోగాత్తారయితా । ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేదితి స్మరణాత్ । తథా విశ్వదర్శతః । విశ్వైస్సర్వైః ప్రాణిభిర్దర్శనీయః । అదిత్యం దర్శనస్య చ బాలాదిదర్శనవిధిపాపపరిహారకత్వేన హేతుత్వాత్ । తథా హి స్మర్యతే । అహర్దర్శనే భాస్కరం పశ్యేదితి । యద్వా విశ్వం సకలం భూతజాతం దర్శనం దర్శయితా ప్రకాశకః తథా జ్యోతిష్కృత్ జ్యోతిషః ప్రకాశస్య

కరాః । సర్వస్య వస్తునః ప్రకాశయితేత్యర్థః । యస్య చంద్రా
దీనాం తాదృ ప్రకాశకత్వం । రాత్రౌ హి అస్మద్యుష్మచంద్రాదిభి-
స్సహ సూర్యకిరణాః ప్రతిఫలితాస్సంతః అంధకారం నివారయంతి తథా
ద్వారస్థదర్పణోపరిసిక్తసూర్యరశ్మయో గృహాంతర్గతం తమో ని
వారయంతీత్యర్థః । యస్మాదేవం తస్మాత్ సర్వం వ్యాప్తం తే
జః రోచనం రోచమానమంతరిక్షరూపం మాద్రాసి ప్రకాశయసి । యద్వా
హే సూర్య త్వం విశ్వమితరయా సర్వస్య ప్రకాశకః తూర్ణః తరణిః
సంసారాబ్ధేస్తారకోసి యస్మాత్ సర్వం ప్రకాశయతి । విశ్వస్య దృశ్యమానస్య
మభివ్యక్తిర్భవతి దృష్టత్వాత్ । సాక్షాత్ జ్యోతిష్ట్వమిత్యర్థః । అత ఏవ
సాక్షాత్ జ్యోతిర్వ్యాప్తి నివర్తతే । జ్యోతిష్మత్ । జ్యోతిష
మస్త్రానాదికరాః । అత ఏవ మామ్నాయతే । చంద్రమా మనసో
జాతశ్చక్షోస్సూర్యో అజాయతేతి । అంతరిక్షం విద్యుదాదియా తి
ర్యక్ సర్వం రోచమానం రోచనం రోచనాయ యథా భవతి తథా అభి
ప్రకాశయసి । తైత్తిరీయకే హి సర్వం దృశ్యతే ఇతి తథా మామ్నా
యతే । తమేవ భాంతమనుభాతి సర్వం తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతీతి ।

ప్రత్యఙ్ దేవానాం విశః ప్రత్యఙ్ఙుదేషి మానుషాన్ ।
ప్రత్యఙ్విశ్వం స్వర్దృశే ॥ ౫ ॥

ప్రత్యఙ్ దేవానామితి । హే సూర్య త్వం దేవానాం విశః మరు
న్నామకాన్ దేవాన్ । మరుతో వై దేవానాం విశ ఇతి శ్రుతే
రాత్ । తాన్ మరుత్సంజ్ఞకాన్ దేవాన్ ప్రత్యఙ్ ఉదేషి తేషామభి
ముఖ్యం ప్రాప్నోషి తేషామభిముఖం యథా భవతి తథేత్యర్థః । త
థా మానుషాన్ మనుష్యాన్ ప్రత్యఙ్ ఉదేషి తేషామప్యభిముఖం సూ
ర్యోదయో భవతీత్యుచ్యతే । తథా విశ్వం వ్యాప్తం స్వః స్వర్లోకం ప్రత్య
గ్ద్రష్టుం । ప్రత్యఙ్ దేవానాం మానుషాణాం లోకవాసినో జనాః స్వస్వాభిముఖ్యే
నోదేతి సూర్య ఇతి దేవా ఏవమభిమన్యంతే । తేషాం లోకద్వయ వర్తి
నో జనాః । సర్వే స్వస్వాభిముఖ్యేన సూర్యముదయం పశ్యంతీతి తథా మామ్నా
యతే । అస్మాత్పూర్వమేవ మాన్యా తే మాం ప్రత్యుదగాదితి ।

యేనా పావక చక్షసా భురణ్యంతం జనాఁ అను । త్వం
వరుణ పశ్యసి ॥ ౬ ॥

విద్యామేషి రజస్పృథ్వహా మిమానో అక్తుభిః । ప
శ్యఞ్జన్మాని సూర్య ॥ ౭ ॥

హే సూర్య [illegible] ద్యాం [illegible] అహా అహాని అక్తుభిః [illegible] రాత్రిభిః సహ మిమానః [illegible] జన్మాని [illegible] పశ్యన్ [illegible] ॥

సప్త త్వా హరితో రథే వహన్తి దేవ సూర్య । శో
చిష్కేశం విచక్షణ ॥ ౮ ॥

సప్త త్వేతి । హే సూర్య దేవ ద్యోతమాన విచక్షణ [illegible] సప్త [illegible] హరితః [illegible] వహన్తి ప్రాపయన్తి । [illegible] శోచిష్కేశం [illegible] ఆదిత్యస్యేతి [illegible]
త్వాత్

అయుక్త సప్త శుంధ్యువః సూరో రథస్య నప్త్యః । తా
భిర్యాతి స్వయుక్తిభిః ॥ ౯ ॥

అయుక్త సప్తేతి సూరః సూర్యః [illegible] శుంధ్యువః [illegible] అయుక్త [illegible] తాభిః [illegible] స్వయుక్తిభిః స్వకీయయోజనేన రథేన [illegible] యాతి [illegible] ॥

ఉద్వయం తమసస్పరి జ్యోతిష్పశ్యంత ఉత్తరం ।
దేవం దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమం ॥ ౧౦ ॥

[illegible] తమసః [illegible] ఉత్తరం [illegible] జ్యోతిః [illegible] పశ్యంతః [illegible] దేవత్రా దేవేషు [illegible] సూర్యం [illegible] జ్యోతిరుత్తమం [illegible] అగన్మ [illegible]

ఉద్యన్నద్య మిత్రమహ ఆరోహన్నుత్తరాం దివం ।
హృద్రోగం మమ సూర్య హరిమాణం చ నాశయ ॥ ౧౧ ॥

ఉద్యన్నద్యేతి । హే సూర్య [illegible] మిత్రమహః [illegible] ఉత్తరాం దివం అంతరిక్షం ఆరోహన్ [illegible] హృద్రోగం [illegible] హరిమాణం [illegible] నాశయ [illegible]

శుకేషు మే హరిమాణం రోపణాకాసు దధ్మసి ।
అథో హారిద్రవేషు మే హరిమాణం నిదధ్మసి ॥ ౧౨ ॥

శుకేషు [illegible] హరిమాణం [illegible] రోపణాకాసు [illegible] దధ్మసి [illegible] అథో [illegible]

[illegible] ద్విషతే [illegible] రధం [illegible] ।

ఉదగాదయమాదిత్యో విశ్వేన సహసా సహ । ద్విషంతం మహ్యం రంధయన్మో అహం ద్విషతే రధం ॥ ౧౩ ॥

ఉదగాదితి । అయమాదిత్యః [illegible] విశ్వేన సహసా [illegible] ఉదగాత్ । [illegible] ద్విషంతం [illegible] రధ [illegible] ।

చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమితి షడృచం [illegible] సూక్తం [illegible] । కుత్సఋషిః । సూర్యో దేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । [illegible] । చిత్రం దేవానాముదగాదనీకం చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః । ఆప్రా ద్యావాపృథివీ అంతరిక్షం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ । ౧౪ [illegible]

సూర్యో దేవీముషసం రోచమానాం మర్యో న యోషామభ్యేతి పశ్చాత్ । యత్రా నరో దేవయంతో యుగాని వితన్వతే ప్రతి భద్రాయ భద్రం ॥ ౧౫ ॥

సూర్యో దేవీమితి [illegible] సూర్యః [illegible] దేవీం [illegible] ఉషసం [illegible] పశ్చాత్ [illegible] యత్ర [illegible] నరః [illegible] దేవయంతః [illegible] యుగాని [illegible] ప్రతి భద్రాయ [illegible] । యద్వా దేవయంతః [illegible] ।

దేవేన పురుషా యుగాని హలాని యుక్త్వా భూతాని క్షేత్రాణి వితన్వతే ప్ర
సారయంతి తాని సమాప్య గచ్ఛంతీత్యర్థః। ఏవం భద్రం భద్రం కల్యా
ణం సూర్యం ప్రతి భద్రాయ కల్యాణరూపాయ కర్మఫలాయ సర్వజన
క్షేమః। యద్వా దేవకామా యజమానాః యుగాని యుగ్మాని
భూత్వా పత్నీభిస్సహితాస్సంతో భద్రం కల్యాణమగ్నిహోత్రాదికం
కర్మ భద్రాయ తత్ఫలాయ ప్రతి ప్రత్యేకం యథా స్యాత్తథా విస్తా
రయంతి వితన్వతే ఇతి।

భద్రా అశ్వా హరితః సూర్యస్య చిత్రా ఏతగ్వా అను
మాద్యాసః। నమస్యంతో దివ ఆ పృష్ఠమస్థుః పరి ద్యా
వాపృథివీ యంతి సద్యః ॥ ౧౬ ॥

భద్రా అశ్వా ఇతి। భద్రాః కల్యాణాః అశ్వా వ్యాపనశీలా భద్రాః
అశ్వా హరితః సూర్యస్య చాయనీయం అశ్వాః తద్గామినః ఏతగ్వా
తావాహ ఏతగ్వా ఏవ చిత్రాః చిత్రవర్ణా అను మాద్యా
సః అనుమోదనీయాః స్తుత్యా మాదనీయాః ఏవం భూతాస్సూర్య
స్యైతే హరితః అశ్వాః। యద్వా ఏవం గమనశీలాః సూర్యం గంతారో
అశ్వా ఏవం బలవంతం ప్రాప్నువంతో అశ్వాః। నమస్యంతః అస్మాభిర్న
మస్యమానాస్సంతః దివః అంతరిక్షస్య పృష్ఠం ఉపరి ప్రదేశం ప్రాప్య
స్థాతుం ఆ అస్థుః తిష్ఠంతి ప్రాప్నువంతి యద్వా ప్రాతఃకాలే ఉదయాద్రి
తోః నక్షత్రరూపాద్భద్రాః దివః పృష్ఠం తమః పృష్ఠాత్ పరి
యంతి యథా ద్యావాపృథివ్యౌ ద్యావాపృథివ్యౌ సద్యః స్తు తదానీమేవ ఏకేనా
హ్నా పరియంతి పరితో గచ్ఛంతి ప్రాప్నువంతీత్యర్థః। అశ్వా
అనువ్యాప్తాః।

తత్సూర్యస్య దేవత్వం తన్మహిత్వం మధ్యా కర్తోర్
వితతం సం జభార। యదేదయుక్త హరితః సధస్థా
దాద్రాత్రీ వాసస్తనుతే సిమస్మై ॥ ౧౭ ॥

తత్సూర్యస్యేతి। సూర్యస్య సర్వస్య ప్రేరకస్యాదిత్యస్య తద్దేవత్వ
మీశ్వరత్వం ప్రాకృతం సర్వమితి యావత్। తన్మహిత్వం మహా
త్మ్యం చ। మధ్యా కర్తోః కర్తవ్యస్య మధ్యే కర్మణి వితతం విస్తృతం సంజహార।
యదా యదైవాయుక్త। హరితః సధస్థాదాదిత్యాత్సర్వజనాదిలక్షణాత్స్థానాత్।

కర్తోః కర్మణో మధ్యా మధ్యే అపరిసమాప్త ఏవ తస్మిన్ కర్మణి వితతం విస్తీ
ర్ణం స్వకీయం రశ్మిజాలం అస్తం గచ్ఛన్ సూర్యః సంజభార సంజహార । అ
స్తల్లోకాత్ స్వాత్మన్యేవ సంహరతి । కిం చ కృత్స్నే । ప్రవృత్తం క
ర్మ అపరిసమాప్తమేవ విసృజ్య అస్తం యాతి సూర్యే దృష్ట్వా । ఈ
దృశస్తద్దేవత్వే మహిమా చ సూర్యస్యైతస్యాస్తి నాన్యస్య । సూ
ర్య ఏవ మహిమానం స్వాత్మని సంహరతి ... ఇత్యర్థ
ధారణే । యదేత్ యస్మిన్నేవ కాలే హరితో రసహరణశీలాన్ రశ్మీన్
స్వకీయానశ్వాన్ వా సధస్థాత్ సహస్థానాత్ ద్యులోకాత్ పృథివీ వా లో
కాత్ ఆదాయ అయుక్త అన్యత్ర నియుక్తాన్ కరోతి । యద్వా యుక్తే
... లాత్ పూర్వార్థో ... । యద్వా హరితః ... సధ
స్థాత్ । సహావస్థానస్థానాత్ ... అముచత్
ఆత్ అనంతరమేవ రాత్రీ విశ్వా ... సిమస్మై
సిమశబ్దః సర్వశబ్దపర్యాయః ... సర్వస్మి లో
కాయ ... । యద్వా ... రాత్రిః సర్వస్మాదపి
లోకాత్ అపగత ... రాత్రిర్ ... తనుతే । ... సూ
ర్యస్య దేవత్వం తన్మహిత్వం మధ్యా కర్తోః ...
వితతం సంజభార యదేదయుక్త హరితః సధస్థాదా
ద్రాత్రీ వాసస్తనుతే సిమస్మై । ...
స్యాదితి ।

తన్మిత్రస్య వరుణస్యాభిచక్షే సూర్యో రూపం కృణు
తే ద్యోరుపస్థే । అనంతమన్యద్రుశదస్య పాజః కృష్ణమ
న్యద్ధరితః సంభరంతి ॥ ౫ ॥

తన్మిత్రస్యేతి । తత్ ఉదయసమయే మిత్రస్య వరుణస్య । ఏ
తదుపలక్షితస్య సర్వస్య జగతః అభిచక్షే అభిముఖ్యేన ప్రకాశ
నాయ ద్యోః ఉపస్థే ఉపస్థానే మధ్యే సూర్యః సర్వస్య ప్రేరకః స్వకీ
యం రూపం సర్వస్య నిరూపకం ప్రకాశం కృణుతే కరోతి । అపి చ
అస్య సూర్యస్య హరితః । రసహరణశీలా రశ్మయః ...
... । అనంతం అపరిమితం ...
...

లక్షణం రైదస్య భర । అపాసిన్ధ్విత్యాగమనేనసిద్ధ్యతి । యస్తి । ఏ
శాశ్వతస్య కృష్ణవర్ణం అస్యత్రి మా । ఋక్షీయాగ మనేన శాస్త్రాపస్య
యశ్ రయా శ్యేవం కుర్వంతి కిం వక్తవ్యం తస్యదుర్భాగ్యేమకిమా
శ్యుద్ధుః ।

అద్యా దేవా ఉదితా సూర్యస్య నిరంహసః పిపృతా నిరవ
ద్యాత్ । తన్నో మిత్రో వరుణో మామహన్తామదితి
స్సిన్ధుః పృథివీ ఉత ద్యౌః ॥ ౧౯ ।

అద్యా దేవా ఇతి । హే దేవాః ద్యోతమానాః సూర్యరశ్మయః అద్య
స్మిన్ కాలే సూర్యస్యాదిత్యస్య ఉదితా ఉదయే సతి అంహసః పాపాత్
నిష్పిపృత నిష్క్రమయత । అస్మాన్ పాపాత్ నిష్పృతినిష్కృత్యస్య పాల
యత । యదిదముక్తాభిరుక్తేన అస్మదీయం తత్ మిత్రాదయః మామహన్తాం పూజయన్తు । అనుమన్యన్తామిత్యర్థః ।
అనుమాన్యం తాం దేశ . త్వతి సూ
పక్ । మిత్రః ప్రమీతేః త్రాయకః అహరభిమానీ దేవః । వరుణోఽపి పాప
వారకః రాత్ర్యభిమానీ దేవః । అదితిరఖండనీయా అదితి
ర్మాతా దేవానాం । సిన్ధుః స్యందనశీలాః అభిమానినీ దేవతా పృథివీ
భూలోకస్యాధిష్ఠాత్రీ । ద్యౌర్ద్యులోకస్య ఉత అపి చ ముచ్చయే ।

ఇన్ద్రం మిత్రం వరుణమగ్నిమాహురథో దివ్య
స్స సుపర్ణో గరుత్మాన్ । ఏకం
సద్విప్రా బహుధా వదన్త్యగ్నిం యమం మాతరిశ్వాన
మాహుః ॥ ౨౦ ।

ఇన్ద్రం మిత్రమితి దీర్ఘతమా ఋషిః । త్రిష్టుప్
ఛన్దః । అయమాదిత్య ఏకస్మైవ హ్యోగా దివదమాహుః । తథా
మిత్రం ప్రమీతేస్త్రాతారం అహరభిమానినం . ఏతం ఏతన్నామ
కదేవతామాహుః । వరుణం పాపస్య వారకం రాత్ర్యభిమానినం
వమాహుః । తథాగ్నిం గమనాదిగుణకమేతన్నామకమాహుః ।
అథాపి చ దివ్యో దివి భవః సుపర్ణః సుపతనో గరుత్మాన్
గుర్వాత్మా ... ఏకమేవ । ఏకమేకస్యానాత్మ్యమితి

[illegible]

ర్త్యమినాస్సంక్రమితార్త్యతే । హాసపాంతిగార్త్యకః । సర్వత్రైవ
త్స్యభాగం తాయాహా సాపాన్యది ప్రత్యక్షప్రకాశే [illegible]త్రైలోక్య
పాన్య సర్వాన్ [illegible]తిపార్త్యవదిత్యః । ఇంద్రాదీన్ప్రైద్యులోకేనే
కతి[illegible]విపత్ । అథయనః శరాదివ్యోర్ద్యౌర్దీక్షిత ఇత్యాది
శ్రుతేః । అనేనద్యుస్థానాదిత్య ప్రతిపాదితః సవితామధ్యస్థాన వా
[illegible] । సను [illegible] వాయురూపా వాయుః సర్వాంతరిక్షాత్
అంతరిక్షస్థ చారీ । అథవా త్రైలోక్యస్థానత్వైదిశాగ్నిరూపతా రూ
పా । పూర్వాదేవానాం మహాన్ హోమసమ్భూతో వా వేది
మధ్యే వర్తమానః తస్మాదుత్తరతః । అతిథి రతిథివత్పూ
[illegible] దురోణే వసతి [illegible] పావమతిథివదాది పాథన
[illegible] । స్వపదేషు వసు
ష్వపుచ తస్య రూపేణ ప్రతిష్ఠితత్వాత్ । అనేనవరతరూపత్వము
క్తం । [illegible]
[illegible] । [illegible] వా [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] వాయుః ।
ఇదానీమాదిత్యస్య [illegible] । [illegible]
[illegible] గోషు [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] మహానుభావః [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] ।

యతః [illegible]
ఋషిః । [illegible] గాయత్రీ ఛందః । [illegible]
[illegible] ।
[illegible] । ౨౩ ।
[illegible]

మాం కీర్తయ్య తేహి సూర్య ప్రేరక దేవ త్వా త్వాం యథా అసురః అ
సురస్య పాశావహతుః అసురస్య వా పుత్రః స్వభానుసంజ్ఞకః తమసా
మాయాని గ్ధితే నాపిధ్యత్ అన్యణో దిత్యథాః తథా భువనాని సర్వాణి
అదీశయుః స్పృశ్య తేయ కాలత్రయ్యాస్వరో ఇనాఇతి తవత్ వ్యవస్థాన
సంశాసనా ముగ్ధా మూఢో భవతి ।

యదద్య సూర్యోద్యన్ననాగా ఇతి మిత్ర ఉద్యతి
చత స్తోతారో ఉమత్యోద్ధరాం వపురిసి బృహతి శిష్ణా
శ్చ్వణాన్నతో బ్రవంతి తచ్చతురిసి పుష్టిక్ । ఏతా
నా మిత్రావరుణపుత్రో వశిష్ఠ ఋషిః సూర్యోదవ తా
యవన్యసూర్య ప్రబవో నాగాణిస్వన్ని త్రాయ వరుణా
యసత్యం వయం దేవతాది తిస్యామ తవ ప్రియాసో
ర్యమన్గృణంతః । ౨౫ ।

యదద్య సూర్యోద్యన్నాస్మై మిత్రావరుణేభ్య సిద్ధసూక్తమ్ ఋష్యక హే
సూర్య నవ్యం ప్రేరక దేవత్వం ఉద్యన్ అస్మాస్విన్నను స్థాన కాలేభి వః
బ్రూహి । కింతి నానాగా అనాగసః ఇతి వాదాన్ ఇతి యదదవే
షుము ఖే బ్రూహి తద్వాస్వయ హే అదితే దీనదవ తాదేశేషు దేవా
నాం మధ్యే మిత్రాయ వరుణాయ వయస్మి సవితరాస్వను అనాగసో భ
వేమ కిం చ హే అగ్నే నాగాణి । త్వాం గృణంతః స్తువంతః తవప్రి
యాసః ప్రియా స్యామ త్వేమ ప్రియయా భవేమ । యదాపే ఉత్త
రాత్రం ఏకం వాక్యం । హే అగ్నే అర్యమనా ఉక్తం లక్షణం దేవయం దే
వేషు మధ్యే త్వాం గృణంతః తన్మై ప్రియాసః స్మేతి యుక్తస్తా దేవేభ్య
సాతా బ్రూహి తహేఅయమసవరాస్తి ల్యను ప్రహితః త్వాం స్తు
త్వా తవ ప్రియో భవేయమిత్యర్థః ।

ఉత్సూర్యో బృహదర్చీంష్యశ్రేత్పురు విశ్వా జనిమ
మానుషాణాం । సమో దివా దదృశే రోచమానః క్ర
త్వా కృతః సుకృతః కర్తృభిర్భూత్ । ౨౬ ।

ఉత్సూర్య ఇతి షళృచం సైత్రావరుణిర్వసిష్ఠసూక్తమ్ ఋష్యక ।
అయం సూర్యోదయస్య ప్రేరకో దేవః బృహత్ అత్యధికం పురుపుణా
నిబహూని అర్చీంషి తేజాంసి ఉదశ్రేత్ ఉచ్ఛ్రయతి కింప్రయోమా

[illegible] మనుష్యాణాం సర్వేషాం [illegible] నిమానిభవాని [illegible] జనస్య [illegible] ఘనచన [illegible] | పజేవాదివాఖవాః [illegible] నస్య [illegible] మోప [illegible] శేవః [illegible] యుతస్య [illegible] దృశ్యతే || [illegible] పురు [illegible] దిశో [illegible] వతి [illegible] స దేవ [illegible] కృతే [illegible] తస్య [illegible] కర్మ [illegible] స్తుతి [illegible] కృత [illegible] భవతి |

స సూర్య ప్రతి పురో న ఉద్గా ఏభిః స్తోమేభిరేతశేభిరేవైః
ప్ర నో మిత్రాయ వరుణాయ వోచోఽనాగసో అర్యమ్ణే అగ్నయే చ | ౨ |

స సూర్య ఇతి హే సూర్య [illegible] పురస్తాత్ ఉద్గాః ఉద్గచ్ఛ | [illegible] ఏభిః స్తోమేభిః స్తూయమానః [illegible] ఏతశేభిః [illegible] ఉద్గాః [illegible] అనాగసః అపాపాన్ [illegible] మిత్రాయ వరుణాయ అర్యమ్ణే అగ్నయే చ | [illegible] మిత్రాదీనాం [illegible] [illegible] మిత్రావరుణా [illegible] [illegible] |

వి నః సహస్రం శురుధో రదన్త్వృతావానో వరుణో మిత్రో
అగ్నిః | యచ్ఛన్తు చన్ద్రా ఉపమం నో అర్కమా నః
కామం పూపురన్తు స్తవానాః | ౩ |

వి న ఇతి | [illegible] శురుధః [illegible] ఉద్గా [illegible] ఋతావానః [illegible] వరుణః మిత్రః అగ్నిః [illegible] వి రదన్తు | [illegible] చన్ద్రాః [illegible] ఉపమం [illegible] అర్కం [illegible] యచ్ఛన్తు [illegible] స్తవానాః [illegible] కామం [illegible] పూపురన్తు [illegible] |

[illegible]

సుభగో విశ్వచక్షాః సాధారణః సూర్యో మానుషాణాం। చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్య దేవశ్చర్మేవ యస్సమవివ్యక్తమాంసి ॥ ౧ ॥

[illegible]

ఉద్వేతి ప్రసవీతా జనానాం మహాన్ కేతురర్ణవః సూర్యస్య। సమానం చక్రం పర్యావివృత్సన్ యదేతశో వహతి ధూర్షు యుక్తః ॥ ౨ ॥

[illegible]

విభ్రాజమాన ఉషసాముపస్థాద్రేభైరుదేత్యనుమద్యమానః। ఏష మే దేవస్సవితా చచ్ఛంద యస్సమానం న ప్రమినాతి ధామ ॥ ౩ ॥

[illegible]

దివో రుక్మ ఉరుచక్షా ఉదేతి దూరేఅర్థస్తరణిర్భ్రాజమానః

జమానః । నూనంజనాస్సూర్యేణప్రసూతా అయన్న
ర్థానికృణవన్నపాంసి ॥ ౩౦ ॥

దివో రుక్మ ఇతి । అయంసూర్యో రుక్మో రోచమానః ఉరు చక్షాః ఉరుభూతతేజాస్సన్ దివః అంతరిక్షాదుదేతి । యద్వా దివః అంతరిక్షస్య రుక్మః ఆభరణస్థానీయః కీదృశోయం దూరేఅర్థః దూరేగంతా అర్థో గంతవ్యే అర్థోఽమారే అర్థ్యాయూ నోఽవాతర ణిస్తారకః భ్రాజమానో దీప్యమానః ఉదేతి నూనం నిశ్చయం జనాస్సర్వే ప్రాణినః సూర్యేణ ప్రేరకేణ దేవేన ప్రసూతాః ప్రేరితాస్సంతః అర్థాని మంత్రితవ్యాని జన్మస్థాయాని అపాంసి కర్మాణి కృణవన్ కుర్వంతి ।

యత్రా చక్రురమృతా గాతుమస్మై శ్యేనో న
దీయన్నన్వేతి పాథః ॥ ౩౧ ॥

యత్రా చక్రురితి యత్ర యస్మిన్నంతరిక్షే అమృతాః అమరధర్మాణః పూర్వే దేవాః అస్మై సూర్యాయ గాతుం మార్గం చక్రుః కృతవంతః తత్పాథః అంతరిక్షం అన్వేతి అనుగచ్ఛతి కఇవ దీయన్ గచ్ఛన్ శ్యేనో న శంసనీయగమనో గృధ్ర ఇవ అయమర్థః శ్యేనస్సౌర్యమిత్యుక్తం ॥

ఉదు చ్యదర్శతం వపుర్దివ ఏతి ప్రతిహ్వరే । య
దీమాశుర్వహతి దేవ ఏతశో విశ్వస్మై చక్షసే అరం ॥ ౩౩ ॥

ఉదుచ్యదర్శతం వపురితి తిస్రో నాంతర్మేతా ప్రివరుణేర్వసిష్ఠస్య రోహో బృహతీ తో బృహతీ పురః ఉష్ణిహః । త్యద్దర్శతం త్యద్దర్శనీయం వపుర్మండలం దివః । అంతరిక్షస్య ప్రతిహ్వరే సమీప ఉదు ఏతి ఉదేతి । ఉ ఇతి పూరణః । యదీం యదేతన్మండలం ఆశుః శీఘ్రగామీ ఏతశః ఏతశ్వో వహతి ధారయతి । కిమర్థం విశ్వస్మై సర్వస్మై అరం చక్షసే సమ్యక్ సర్వలోకదర్శనాయ ।

శీర్ష్ణః శీర్ష్ణో జగతస్తస్థుషస్పతిం సమయా విశ్వ
మారజః । సప్త స్వసారస్సువితాయ సూర్యం వహం
తి హరితో రథే ॥ ౩౪ ॥

శీర్ష్ణః శీర్ష్ణ ఇతి । శీర్ష్ణః శీర్ష్ణః సర్వస్య శిరసః తృతీయార్థే పంచమీ సర్వస్య శిరసేత్యర్థః । సూర్యం వహంతీత్యనేన సంబంధః । అథవా శిరశ్శబ్దేన తద్వాన్ లక్ష్యతే ప్రతిప్రాణి సర్వకాలప్రత్యక్షము

చ్ఛ్రితేనసర్వస్యశ్రేష్ఠఇత్యర్థః ॥ ౧ ॥ జగతోజంగమస్యతస్థుషః । స్థావర
స్యపతింస్వామినంరథవర్తిరూపం సూర్యం పశ్యేంరజసామయా స
ర్వలోకస్యసమీపేఅభితఃపరితస్సమయేత్యాదినాసమయాశబ్దయోగా
ద్వితీయా సప్తసప్తసంఖ్యాకాఃస్వసారఃఅశ్వానిరపేక్షేణస్వయమేవవ
రంత హరితః హరితవర్ణాః అశ్వాః వహంతి సువితాయసుష్ఠుప్రా
ప్త్యై ।

తచ్చక్షుర్దేవహితంపురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ ।
పశ్యేమశరదశ్శతంజీవేమశరదశ్శతం ॥ ౩౫ ॥

తచ్చక్షురితి । తత్ప్రసిద్ధంచక్షుః సర్వస్యప్రకాశకందేవహితం దే
వానాంహితంతేషాంహవిఃస్వీకారస్య తదధీనత్వాత్ । అథవాదే
వేనవిహితంశుక్రంసిక్తంఉచ్చరత్ ఉద్గచ్ఛతితచ్ఛరదశ్శతం శతసం
వత్సరంపశ్యేమజీవేమశరదశ్శతం । పునశ్శ్రుతిరాదరార్థా ।

బణ్మహాం అసీత్యేతయోర్ద్వయోః భృగుపుత్రో
జమదగ్నిఋషిః సూర్యోదేవతాపూర్వాబృహత్యుత్త
రాసతోబృహతీ బణ్మహాం అసిసూర్యబళాదిత్యమహాం
అసి । మహాస్తేసతోమహిమాపనస్యతేద్ధా దేవమ
హాంఅసి ॥ ౩౬ ॥

బణ్మహాం ఇతిద్వయోర్భార్గవోజమదగ్నిస్సూర్యోబృహతీ స
తోబృహత్యౌ హేసూర్యత్వంమహాన్ తేజసాధికఃఅసిబట్ సత్యం నైత
స్మిన్నిత్యర్థః ॥ హేఆదిత్యఅదితేఃపుత్రత్వంమహాన్ బలేనాప్యధికో
సిబట్ సత్యంమహఃమహితఃసతోమహతఃతేతవమహిమామహత్త్వంప
నస్యతేస్తోతృభిః స్తూయతే । హేదేవద్యోతమానాదిత్యగణ యుక్త
సూర్యత్వంమహాన్ గుణేనాప్యధికోసిభవసిఅద్ధాసత్యమేవ అత్రనసంశ
యఇత్యర్థః । అసత్యానామనుపాఠాత్ ।

బట్సూర్యశ్రవసామహాం అసిసత్రాదేవమహాం అ
సి । మహ్నాదేవానామసుర్యఃపురోహితోవిభుజ్యోతి
రదాభ్యం ॥ ౩౭ ॥

బట్సూర్యేతిహేసూర్యశ్రవసాశ్రవణేన మహాన్సర్వాధికో సిబట్స
త్యం । హేదేవ ద్యోతమానసూర్యత్వందేవానాంమధ్యేమహత్త్వేన

మహానసి దిశో౽సి । మహ్నా మహిమ్నా అత్తుర్యః అసురాణాం హంతా చాసి కించ త్వం దేవానాం పురోహితః । ఉపద్రష్టాసి । కించ తవ జ్యోతిస్తేజః విభు మహత్ అదాభ్యం కేనాప్యహింస్యం చ ।

నమో మిత్రస్యేతి ద్వాదశర్చస్య సూక్తస్య సౌర్య పుత్రో౽భితపా ఋషిః సూర్యో దేవతా జగతీ ఛందః । శం నో భవేతి త్రిష్టుప్ । నమో మిత్రస్య వరుణస్య చక్షసే మహో దేవాయ తదృతం సపర్యత । దూరేదృశే దేవజాతాయ కేతవే దివస్పుత్రాయ సూర్యాయ శంసత ॥ ౩ ॥

నమో మిత్రస్యేతి ద్వాదశర్చస్య సూక్తస్య సౌర్యో౽భితపాః సూర్యం జాగతం త్రిష్టుబంతమ్ । హే ఋత్విజః యూయం మిత్రస్య వరుణస్య మిత్రావరుణయోః చక్షసే ద్రష్ట్రే మహః మహతే దేవాయ ద్యోతమానాయ దూరే దృశే దూరే సంతమపి పశ్యతే దేవజాతాయ దేవేషు జాతాయ కేతవే విశ్వస్య ప్రజ్ఞాపకాయ దివః పుత్రాయ పుత్రభూతాయ దివి జాయమానత్వాత్ పుత్రత్వవ్యపదేశః । సూర్యాయ సూర్యార్థం నమః స్తోత్రాత్ విహితం కృతిం యాగాదిలక్షణం కర్మ సపర్యత పూజయత శంసత స్తుతిం చ కురుత ।

సా మా సత్యోక్తిః పరి పాతు విశ్వతో ద్యావా చ యత్ర తతనన్నహాని చ । విశ్వమన్యన్ని విశతే యదేజతి విశ్వాహాపో విశ్వాహోదేతి సూర్యః ॥ ౩౯ ॥

సా మా సత్యోక్తిరితి సా సత్యోక్తిః సత్యవచనం మా మాం విశ్వతః పరిపాతు రక్షతు । యథా సత్యోక్త్యా యత్ర యస్మిన్ దేశే ద్యావా పృథివ్యా వహాని రాత్రయశ్చ తతనన్ తన్వతే తత్ర విశ్వం సర్వం అన్యత్ భూతజాతం నివిశతే విశ్రామ్యతి యదేతత్ భూతజాతమేజతి కంపతే విశ్వాహా సర్వదా అపశ్చ స్యందంతే । విశ్వాహా సర్వదా సూర్యశ్చోదేతి సా సత్యోక్తిః సత్యవచనం పరిపాత్విత్యర్థః ।

న తే అదేవః ప్రదివో ని వాసతే యదేతశేభిః పతరై రథర్యసి । ప్రాచీనమన్యదను వర్తతే రజ ఉదన్యేన జ్యోతిషా యాసి సూర్య ॥ ౪౦ ॥

నకౌలదేవఇతి । హేసూర్యతేతవనీమిపేదవఃప్రశ్నాఃపురాతనః । కశ్చిదదేవోసురోరాక్షసోవానివాసతేకదేత్యత ఆహ యదద్యాసంకతస్సైఃగమనశీలైఃపతశేభిరశ్వైః రథర్యశిరథం కాయసే యోక్తుం । కించపాచీనమన్యత్ త్వదీయంజ్యోతిఃరజఃఉదకమనువర్తతేఅన్యేనతేన జ్యోతిషా ఉద్యాసిఉదేషి । యద్వాప్రాచీనమన్యద్రిజఃచంద్రాఖ్యంజ్యోతిఃత్వామనువర్తతేతస్మాదన్యేనజ్యోతిషానహాలోదేషీత్యర్థః ।

యేనసూర్యజ్యోతిషాబాధసేతమోజగచ్చ విశ్వ
ముదియర్షిభానునా । తేనాస్మద్విశ్వావనిరా
మనాహుతిమపామీవామపదుష్వప్న్యంసువ ॥ ౪౧ ॥

యేనసూర్యేతి । హేసూర్యత్వంయేనజ్యోతిషాతేజసాతమఃఅంధకారంబాధసేనివారయసియేనచభానునాతేజసావిశ్వంసర్వంజగత్, జంగమముదియర్షిఉద్గమయసితేనజ్యోతిషాఅస్మదస్మత్తః అనిరాంఅనాబాధంఅనాహుతింఅహోమంచఅమీవాంరోగజాతం చాపసువఅపగమయ । దుష్వప్న్యందుస్వప్నప్రభవమనిష్టంచాపసువ।

విశ్వస్యహిప్రేషితోరక్షసివ్రతమహేళయన్నుచ్చర
సిస్వధాఅను । యదద్యత్వాసూర్యోపబ్రవాముహే
తన్నోదేవాఅనుమంసీరత్రక్రతుం ॥ ౪౨ ॥

విశ్వస్యహిప్రేషితఇతి । హేసూర్యప్రేషితఃస్తుతిభిఃప్రేరితఃత్వమహేళయన్ అక్రుధ్యన్ తిథాచవిశ్వస్యసర్వస్య యజమానస్యవ్రతంకర్మరక్షసిహియజ్ఞవిశ్వంసకేభ్యోరాక్షసేభ్యఃపాసి । స్వధా హవీంష్యనూచ్చరసిఉద్గచ్ఛసిపాత్రతహాణేమేనివృత్తైనతి పశ్చాద్గచ్ఛసీత్యర్థః । యత్ యథాఅద్యాస్మిన్నహనిత్వాత్వాంఉపబ్రవామ హే ఉపబ్రూమఃనిధానఃఅస్మాకంతం క్రతుంతత్కర్మదేవా ఇంద్రాదయఃఅనుమంసీరతఅనుమన్యంతాం ।

తంనోద్యావాపృథివీతన్నఆపఇంద్రఃశృణ్వంతుమ
రుతోహవంవచః।మాశూనేభూమసూర్యస్యసందృశిభ
ద్రంజీవంతోజరణామసీమహి ॥ ౪౩ ॥

తంనోద్యావాపృథివీఇతి ।ద్యావాపృథివీద్యావాపృథివ్యౌఆపశ్చం

ప్రత్యేమ మనుతాస్తేన. అస్మాకం పాపమూ హస్తేనేన అస్మాకం తద్యః । ద్యుతి
రూపం పాత్యం చేతితుః రక్షితా దర్శాథా । యేన్యం తపు । కించ
వయం సూర్య స్వసందృశేనం దర్శనేన శూనా ప్రవృద్ధాయ దుయుమా
యాభూమ సైవభ వేము కించు జీవంతా చిరం ప్రాణాన్ ధారయంతో వ
యం భవదీం రాత్యాణాం చరణాం వృద్ధత్వం అమరత్వం చ ఉశీమహి ప్రాప్ను
యామః ।

విశ్వాహా త్వా సుమనసః సుచక్షసః ప్రజావన్తో అ
నమీవా అనాగసః । ఉద్యన్తం త్వా మిత్రమహో దివే
దివే జ్యోగ్జీవాః ప్రతి పశ్యేమ సూర్య ॥ ౪౪ ॥

విశ్వాహేత్యేతి । హే సూర్య త్వా త్వాం సుమనసః శోభనయుక్త
మనసః సుచక్షసః సుదర్శనాః । ప్రజావన్తః పుత్రపౌత్రాద్యుపేతాః ।
అనమీవాః రోగరహితాః అనాగసః అపరాధరహితాః వయం వి
శ్వాహా సర్వదా అయమేవ విశేషః । చ హే మిత్రమహో మిత్రాణాం
పూజయితః దివేదివే ప్రతిదివసం ఉద్యన్తం ఉదయం ప్రాప్నువం
తం త్వా త్వాం జ్యోక్ చిరం జీవాః జీవన్తో వయం ప్రతి ప
శ్యేమ ।

మహి జ్యోతిర్బిభ్రతం త్వా విచక్షణ భాస్వన్తం చ
క్షుషే చక్షుషే మయః । ఆరోహన్తం బృహతః పాజస
స్పరి వయం జీవాః ప్రతి పశ్యేమ సూర్య ॥ ౪౫ ॥

మహిజ్యోతిరితి । హే విచక్షణ ద్రష్టః సూర్య మహి మహత్ జ్యో
తిః తేజః బిభ్రతం ధారయన్తం భాస్వన్తం దీప్తిమన్తం చక్షుషే చక్షు
షే ప్రాణినాం చక్షుషే మయః సుఖకరం బృహతః మహతః పా
జసో బలవతః శరీరమహతో బలవత స్వముద్ర సాగరాత్ ఉపరి ఆరోహం
తం త్వా జీవాః జీవన్తో వయం ప్రతిపశ్యేమ ।

యస్య తే విశ్వా భువనాని కేతునా ప్రచేరతే నిచ విశ
న్తే అక్తుభిః । అనాగాస్త్వేన హరికేశ సూర్యాహ్నా
హ్నా నో వస్యసావస్యసోదిహి ॥ ౪౬ ॥

యస్య త ఇతి । హే హరికేశ హరితవర్ణకేశ సూర్య యస్య తే
తవ కేతునా ప్రజ్ఞాపకేన విశ్వా విశ్వాని భువనాని భూతాని ప్రచ

ప్రకాశం గచ్ఛంతి । అక్తుభీ రాత్రిభిః । నివిశంతే చ నిష్క్రామ్యంతి చ స్వస్వకర్తవ్యార్థం । తే త్వం సూర్య అస్మాకం అనాగాస్త్వేన అపరాధవర్జితత్వేన వస్యసా వస్యసా అత్యంతశ్రేయస్కరేణ వస్తుమాత్రేణ చ అహ్నా అహ్నా తేన తేనైవ దివసేన శుచిః సన్ ఉద్గచ్ఛ ।

శం నో భవ చక్షసా శం నో అహ్నా శం భానునా శం
హిమా శం ఘృణేన । యథా శమధ్వంఛమసద్దురోణే
తత్సూర్య ద్రవిణం ధేహి చిత్రం ॥ ౧౦ ॥

శం నో భవ చక్షసేతి । హే సూర్య త్వం చక్షసా తేజసా అస్మాకం శం సుఖకరో భవ । యథా యద్వ్యతేన అస్మాకం అధ్వే అధ్వని మార్గే శం భవతి దురోణే గృహే శం సుఖం అసత్ భవతి తథా చిత్రం పూజనీయం ద్రవిణం ధనం దేవ అస్మభ్యం ప్రయచ్ఛ ।

అస్మాకం దేవా ఉభయాయ జన్మనే శర్మ యచ్ఛత
ద్విపదే చతుష్పదే । అదత్పిబదూర్జయమానమాశితం
తదస్మే శం యోరరపో దధాతన ॥ ౧౧ ॥

అస్మాకం దేవా ఇతి । హే దేవాః యూయం అస్మాకం ద్విపదే మనుష్యాత్మకాయ చతుష్పదే పశ్వాత్మకాయ ఉభయాయ జన్మనే ఉభయవిధాయ జంతవే శర్మ సుఖం ప్రయచ్ఛత । అదత్ యథా స్వాదు యద్భక్షణీయమదత్ పిబత్ పానీయం పిబచ్చ ఊర్జయమానం బలవంతమివాత్మానమాచరచ్చ ఆశితం సుహితం చ భవతి యథా తత్ తథా శం రోగాణాం శమయితృ సుఖం యోః భయయోర్గ జనితం సుఖం చ అరపః అపాపం చ దధాత నః ప్రయచ్ఛత ।

యద్వో దేవాశ్చకృమ జిహ్వయా గురు మనసో వా
ప్రయుతీ దేవహేళనం । అరావా యో నో అభి దుచ్ఛు
నాయతే తస్మిన్ తదేనో వసవో నిధేతన ॥ ౧౨ ॥

యద్వో దేవాశ్చకృమేతి । హే వసవః వాసయితారో దేవాః యుష్మాకం జిహ్వయా వాచా మనసః ప్రయుతీ ప్రయుత్యా ప్రయోగేణ చ గురు మహత్ దేవహేళనం దేవక్రోధనం యదేనశ్చకృమ అరావా యో నః అస్మాకం అభి దుచ్ఛునా మనసా భూత్వా దుచ్ఛునాయతే తస్మా

స్యావరతి అస్మాను ద్వేజయతి స్మా తస్మిన్ కత్రౌ రిరదనః అస్మాభిః కృతం పా
పం నిర్ఘృణ నినిధతు స్థారయా తేభ్యః ॥

సూర్యోనో దివస్పా త్వితిక్రుచ్చర్చస్య సూక్తస్య
సూర్యపుత్రశ్చక్షుఋషిః సూర్యోదేవతా. గాయత్రీ
ఛందః । సూర్యోనో దివస్పాతు వాతో అంతరి
క్షాత్ । అగ్నిర్నః పార్థివేభ్యః । ౧౦ ।

సూర్యో న ఇతి త్రృచం చర్చస్య సూక్తస్య సూర్యశ్చక్షుః సూర్యో గాయత్రీ
సూర్యః సర్వస్య ప్రేరకః శోభనవీర్యో వా దశదిశః ద్యులోకాత్ ద్యు
లోకవర్తినో జనాత్ నః అస్మాన్ పాతురక్షతు వాతో వాయుశ్చ అంతరి
క్షాత్ మధ్యస్థానగతాద్బాధకాత్ అస్మాన్ రక్షతు । తథా పృథివీస్థా
నః అగ్నిశ్చ పార్థివేభ్యః పృథివ్యాం వర్తమానేభ్యః శత్రుభ్యో నః అస్మాన్
రక్షతు ।

జోషాసవితర్యస్య తే హరః శతం సవాం అర్హతి । పా
హినో దిద్యుతః పతంత్యాః । ౧౧ ।

జోషా సవితరితి హే సవితః సర్వస్య ప్రేరక సూర్య జోష అస్మత్ స్తు
త్రాదికం సేవ స్వయస్య తే తవ హరః రసహరణశీలం తేజః శతం సవాన్
బహూన్ యజ్ఞాన్ ప్రతి అర్హతి యోగ్యం భవతి యద్వా యజ్ఞకాలనాడి
ద్వారా పూరయతి న త్వం నః అస్మాన్ పతంత్యాః నిపతంత్యాః శత్రుభిరస్మా
సు క్షిప్యమాణాయాః దిద్యుతః ఆయుధాత్ ద్యోతమానాయా అశనేరా
యుధాత్ పాహి రక్ష ।

చక్షుర్నో దేవస్సవితా చక్షుర్న ఉత పర్వతః । చ
క్షుర్ధాతా దధాతునః । ౧౨ ।

చక్షుర్నో దేవ ఇతి । సవితా ప్రేరకో దేవః నః అస్మాకం చక్షుః ప్రకాశ
క మింద్రియం ఇంద్రియానుగ్రాహకం తేజః దేవో దదాతు । ఉత అపి
చ పర్వతః ఇంద్రసహచరః పర్వతాఖ్యోపి దేవః నః అస్మాకం చక్షు ర్దదా
తు । ధాతా సర్వస్య విధాతా ఆదిత్యాదిష్వాదిత్యతమశ్చ నః అస్మాకం చ
క్షుర్దదాతు ।

చక్షుర్నో ధేహి చక్షుషే చక్షుర్విఖ్యై తనూభ్యః ।
సంచేదం విపశ్యేమ । ౧౩ ।

చక్షుశ్శ్రోత్రభేదేన । సంప్రస్తావం చక్షుషి రూపోపలబ్ధికరణత్వేన ప్రసిద్ధమ్ । యచ్చక్షుః ప్రకాశకంతదనుగ్రాహకం తేజః సూర్యో భవతి । యద్వ్యాసత్రిత్వాత్ యేన బహువచనం । చక్షుషి చక్షుః ప్రజ్ఞా యసః సామర్థ్యం చక్షురింద్రియం తేజో హి సూర్యో భవతి । ప్రకాశకత్వాత్ తమోభ్యః తస్మాత్ తేజో రశ్మిభ్యః తస్మాదాదిత్యాత్ ప్రకాశకత్వాత్ చక్షుః త్వదీయ ప్రకాశం భవతి । యత ఏవం తస్మాత్ పరమాత్మత్వదీయేన గతి సంయత్తసమర్థం నిస్సంగతత్త్వం నస్య ద్రష్టారో భవేమ । తత్త్వం జీవవిధం చ సవిశేషం ద్రష్టారో భవేమ ।

న సందృశే తిష్ఠతి రూపమస్య । న చ
క్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనమ్ । ౫౮ ।

న సందృశే తిష్ఠతీతి హి నామ స్వరూపం సందృశే దృష్టుం ద్రష్టారం త్వా త్వాం వయం తదితి ప్రత్యక్షం ద్రష్టారో భవేయామ న్యచక్షుషః స్వ భిమానం స్వరూపం నిర్ద్వంద్వం విశేషం విద్రష్టారో భవేమ యద్వా న్యచక్షుషా నానారూపం మనుష్యాణాం హి పరమాత్మనం తోవతుం విశిష్టజ్ఞానా భవేమ ।

విభ్రాడ్బృహత్పిబతు సోమ్యం మధ్వాయు
ర్దధద్యజ్ఞపతావవిహ్రుతమ్ । విభ్రాడితి మధ్విమూర్ధాదశ ప్ర
ధాత్యంతః । విభ్రాడిత్యేషా పంక్తిస్త్వరితం । వి
భ్రాడ్బృహత్పిబతు సోమ్యం మధ్వాయుర్దధద్యజ్ఞపతా
వవిహ్రుతం । వాతజూతో యో అభిరక్షతి త్మనా ప్ర
జాః పుపోష పురుధా విరాజతి । ౫౯ ।

విభ్రాడ్బృహదితి చతుష్పదా ... విభ్రాడ్బృహత్ ... ప్రాప్తం ప్రకాశత్వాత్ । విభ్రాడితి విభ్రాజమానః విశేషేణ దీప్యమానః సూర్యో బృహత్ మహత్ పిబతు సోమ్యం సోమమయం మధు పిబతు । కిం కుర్వన్ యజ్ఞపతౌ యజమానే అవిహ్రుతం అకుటిలం ఆయుర్దధత్ । యః సూర్యో వాతజూతః వాతేన ప్రేరితః ... త్మనా ఆత్మనైవ అభిరక్షతి । సర్వదా ప్రజాః పాలయతి । ... ప్రజాః పుపోష పుష్టాః ప్రజా ... పురుధా బహుధా విరాజతి

విశేషేణ దీప్యతే చ ।

> విభ్రాడ్బృహత్సుభృతం వాజసాతమం ధర్మన్ది
> వో ధరుణే సత్యమర్పితం । అమిత్రహా వృత్రహా ద
> స్యుహన్తమం జ్యోతిర్జజ్ఞే అసురహా సపత్నహా ॥ ౨ ॥

విభ్రాడ్బృహత్సుభృతమితి । విభ్రాట్ విభ్రాజమానం బృహత్ ప్రౌఢం సుభృతం సుపుష్టం వాజసాతమం వాజస్యాన్నస్య ధర్మణి దాయకం ధారయితరి దివః ద్యులోకస్య ధరుణే ధారకే సూర్యమణ్డలే అర్పితం నిహితం సత్యం సత్యస్వరూపం అమిత్రహా అమిత్రాణామప్రియాణాం హన్తృ వృత్రహా వృత్రహన్తృ దస్యుహన్తమం దస్యూనాముపక్షయితౄణాం హన్తృతమం అసురహా అసురాణాం హన్తృ సపత్నహా సపత్నానాం శత్రూణాం హన్తృ ఏకమపి యత్ జ్యోతిః తేజః జజ్ఞే ప్రాదుర్భవతి

> ఇదం శ్రేష్ఠం జ్యోతిషాం జ్యోతిరుత్తమం విశ్వజిద్ధనజి
> దుచ్యతే బృహత్ । విశ్వభ్రాడ్భ్రాజో మహి సూర్యో దృశ
> ఉరు పప్రథే సహ ఓజో అచ్యుతం ॥ ౩ ॥

ఇదం శ్రేష్ఠమితి । ఇదం సౌరం తేజః శ్రేష్ఠం ప్రశస్యతమం జ్యోతిషాం గ్రహనక్షత్రాణాం జ్యోతిః ప్రకాశకం అత ఏవోత్తమముత్కృష్టం విశ్వజిత్ విశ్వస్య సర్వస్య జేతృ ధనజిత్ ధనస్య జేతృ బృహత్ ప్రభూతం ప్రచురం ఉచ్యతే ఏవం గుణవిశిష్టమితి సద్భిరభిధీయతే । విశ్వభ్రాట్ విశ్వప్రకాశకః భ్రాజః భ్రాజమానః మహి మహాన్ సూర్యః దృశే సర్వేషాం దర్శనాయ ఉరు విస్తీర్ణం అచ్యుతం చ్యుతిరహితం అవినాశి సహ ఓజః బలం చ పప్రథే విస్తారయతి ।

> విభ్రాజఞ్జ్యోతిషా స్వరగచ్ఛో రోచనం దివః ।
> యేనేమా విశ్వా భువనాన్యాభృతా విశ్వకర్మణా విశ్వ
> దేవ్యావతా ॥ ౪ ॥

విభ్రాజన్నితి । జ్యోతిషా తేజసా స్వః సర్వం జగత్ విభ్రాజన్ విభ్రాజయన్ దివః సంబంధి రోచనం రోచిస్థానం అగచ్ఛః ప్రాప్నోషి విశ్వకర్మణా విశ్వకర్త్రా పారమేశ్వరేణ విశ్వేషాం దేవానాం హితేన విశ్వదేవ్యావతా యేన తేజసా ఇమాని విశ్వా విశ్వాని భువనాని

విశ్వానర్వాణిభువనానిఉదకాని అభృశాభువ౯కాలేఅభృశాని భ
వంతి । యద్వావిశ్వాణిభూతజాతానిఅభృతాఅసమంతాద్భృతాని
పోషితాభవంతితేనజ్యోతిషేత్యన్వయః ।

ఆయంగౌఃపృశ్నిరక్ర మీదిత్రిచస్యసూక్త
స్యస్వాయంభువస్సార్పరాజ్ఞీఋషిః సూర్యో దేవ
తాగాయత్రీచ్ఛందః । ఆయంగౌఃపృశ్నిరక్రమీ దస
దన్మాతరంపురః । పితరంచప్రయన్స్వః ॥ ౯౯ ॥

ఆయం గౌరితిత్రిచస్యసూక్తస్యసార్పరాజ్ఞీ ఋషిః సూర్యోదేవతా గాయత్రీ
ఛందః । గౌఃగమనశీలఃపృశ్నిఃప్రాప్తవర్ణఃవ్యాప్తతేజాఃఅయం
అయంసూర్యఃఅక్రమీత్ ఆక్రాంతవాన్ ఉదయాచలంప్రాప్తవా నిత్య
ర్థః । అక్రమ్యచపురఃపురస్తాత్ పూర్వస్యాందిశిమా తరంసర్వస్య భూత
జాతస్య నిర్మాత్రీం భూమిమసదత్ ఆసీదత్ప్రాప్తోత్యర్థః జ్యోతిర్మయత్వాచ్ఛ
పోలుక్లుపిత్యాదినా దశ । తతఃపితరం పాలకంద్యులోకంచఖ్యా
దంతరిక్షంచప్రయన్ గచ్ఛ మధ్యాహ్నేస్వఃకారణాదాభాసః
గమనోభవతి । యద్వాపితరంస్వః ద్యులోకంప్రయన్ వర్తతే ।

అంతరిక్షరతిరోచనాస్యప్రాణాదపానతీ । వ్యఖ్య
న్మహిషోదివం ॥ ౧౦ ॥

అంతశ్చరతీతి । అస్యసూర్యస్యరోచనారోచమానా దీప్తిఃఅంతఃశరీ
రమధ్యేముఖ్యప్రాణాత్మనాచరతివర్తతేకిం కుర్వతీప్రాణాదపానతీ ము
ఖ్యప్రాణస్యప్రాణాద్యాఃపంచవృత్తయః । నాభేరూర్ధ్వం వాయో
ర్నిర్గమనం తథా విధాత్ ప్రాణాత్ ప్రాణా దనంతరం అపానతీ
అపానవ్యాపారం ఖం వాయోర్నయనంతత్కుర్వతీయద్వాఅం
తః ద్యావాపృథివ్యోర్మధ్యే అస్యసూర్యస్య రోచనారోచమానా దీప్తిః
చరతిగచ్ఛతిరుచదీప్తౌ । కింకుర్వతి । ప్రాణాత్ప్రాణనాత్ ఉద
యాదనంతరంఅపానతిసాయంసమయేఅస్తంగచ్ఛతియిత్యర్థః దీప్త్యా
యుక్తః అగయేవమహిషో మహాన్ సూర్యః దివమంతరిక్షంఉదయా
స్తమయయోర్మధ్యే వ్యఖ్యద్విచష్టే ।

త్రింశద్ధామవిరాజతివాక్పతంగాయధీయతే । ప్రతి
వస్తోరహద్యుభిః ॥ ౧౧ ॥

త్రింశద్ధామాని స్థానాని వచనవ్యత్యయః । వస్తోః సర్వస్యాహోరా
త్రస్యావయవభూతాని అహాన్యేవ బద్ధానివ ఘటికాద్యుభిః సూర్యస్య దీప్తి
భిః కేన విరాజతి విరాజతే । విశేషేణ దీప్యంతే వ్యత్యయేనైకవచనం ।
ముహూర్తా అన్యత్ర తథా పూర్వాస్యుశ్చ తే పంచదశ రాత్రేః పంచదశా
హ్నః । పతంగాయ పతతి గచ్ఛతీతి పతంగః తస్మై సూర్యాయ స్తుతి
రూపా వాక్ ప్రతిధీయతే ప్రతిముఖం స్తోత్రిభిః ధీయతే క్రియతే ।
యద్వా వస్తోరహ్నః త్రింశద్ధామాని ఘటికాభిప్రాయమేతత్ । త్రింశ
ద్ఘటికా అత్యంతసంయోగే ద్వితీయా । ఏతావంతం కాలం ద్యుభిః దీ
ప్తిభిః । అసౌ సూర్యో విరాజతి విశేషేణ దీప్యతే తస్మిన్ సమయే వా
క్ త్రయీరూపా తస్మై పతంగాయ ప్రతిధీయతే ప్రతిముఖం ధార్యతే
సూర్యం సేవత ఇత్యర్థః । శ్రూయతే హి । ఋగ్భిః పూర్వాహ్ణే దివి దేవ
ఈయతే యజుర్వేదే తిష్ఠతి మధ్యే అహ్నః సామవేదేనాస్తమయే మహీ
యత ఇతి యద్వా త్రింశద్వచనసూక్తం సార్పరాజ్ఞ్యాః స్తుతిః స్తదా సూర్యా
త్మనా స్తూయత ఇతి । ఇతి సర్పసారం వ్యాఖ్యాతం ।

ఋతంచ సత్యం త్ర్యృచస్య మంత్రస్య అఘమ
ర్షణ ఋషిః భావవృత్తో దేవతా అనుష్టుప్ఛందః । ఋతం
చ సత్యం చాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత । తతో రాత్రజా
యత తతః సముద్రో అర్ణవః । సముద్రాదర్ణవాద
ధి సంవత్సరో అజాయత । అహోరాత్రాణి విదధద్వి
శ్వస్య మిషతో వశీ । సూర్యాచంద్రమసౌ ధాతా య
థా పూర్వమకల్పయత్ । దివం చ పృథివీం చాంతరిక్ష
మథో స్వః । ౬౩ ।

ఏతస్య చాఘమర్షణస్య ఏతాసాం సార్యాణాం సూర్య
ఏవ దేవతా నిత్యమేతసూక్తమాత్మని స్తవం మన్యంతే
య ఇమాః స్పృహమితి ధ్యాతవ్యాః య ఏతేన సార్యేణ సూర్య
ముపహారహారుపతిష్ఠంతే ధనధాన్యబహురత్ననిర్వ్యాధివం
త ఆయుష్మవంతః ఆరోగ్యవంతో రయివంతో ధనవంతో
బలవంతో బహుపుత్రవంతః శ్రీకామశ్శాంతికామో
మేధాకామః ప్రజ్ఞాకామః పుత్రకామః పశుకామః పుష్టి

కామస్తుష్టికామః పుత్రకామ ఆరోగ్యకామో మోక్షార్థ
కామో వా సంధ్యాం [illegible] తస్మాత్ సదా జపే
త్ [illegible] సూర్యాదీ [illegible]
జీవితార్థీ [illegible]
త్యేత శ్రీసూర్య [illegible] నారాయణ [illegible] లోక
[illegible] నమః [illegible] నమః
పరమర్షిభ్యో నమః పరమర్షిభ్యః ।

సాయంసంధ్యా

అపవిత్రః = శుచిః । కేశవాయస్వాహా =
శ్రీకృష్ణాయనమః । ప్రణవస్య = మమోపా
త్త = శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం సాయంసంధ్యాముపాసే ।
ఆపోహిష్ఠేతి = [illegible] । అగ్ని
శ్చమేత్యస్య మంత్రస్య యాజ్ఞవల్క్య ఉపనిషదృ
షిః అగ్నిర్మామన్యుపతయో అహ దేవతా
ప్రకృతిచ్ఛందః జలాభిమంత్రణే వినియోగః ।
అగ్నిశ్చ = స్వాహా । కేశవాయస్వాహా ।
శ్రీకృష్ణాయనమః । ఋతంచ సత్యంచేత్యస్య
మంత్రస్య = అంతరిక్షమథో స్వాహా । కే
శవాయస్వాహా = శ్రీకృష్ణాయనమః । గా
యత్రియా = గాయత్రీఛందః । సాయమ
ర్ఘ్యప్రదానే వినియోగః । ఓం భూర్భువస్సువః
= ప్రచోదయాత్ । 3 । ఏవం త్రిః ఉత్తి
ష్ఠదేవి = మమ । అసావాదిత్యోబ్రహ్మ ।
కేశవాయస్వాహా = శ్రీకృష్ణాయనమః । ఓ
మిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ = భూర్భువస్సువరోం ।
మమోపాత్త = సాయంసంధ్యాయథాశక్తి
గాయత్రీమంత్రజపం కరిష్యే । తత్సవితుః =
దిగ్బంధః । ధ్యానం । ముక్తావిద్రుమ = భ
జే । ఓం భూర్భువస్సువః = ప్రచోదయాత్ ।

॥ ౧౭ ॥ తస్మాత్ బ్రహ్మకర్మాణమస్తు తస్మాని
త్యం = భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్విమోకః । ధ్యా
నం । ముక్తావిద్రుమ = భజే । గాత్రవేదనే క
శ్యపోదుగార త్రిష్టుప్ = ముఖం తే కరోమి
ప్రతిష్ఠ్యాదికే = అహం భో అభివాదయే । కే
శవాయస్వాహా = శ్రీకృష్ణాయనమః । గో
త్రేన వాచా = సమర్పయామి

సర్వం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

శ్రీరామచంద్రాయనమః

బ్రహ్మయజ్ఞమ్

కేశవాయస్వాహా ౧ నారాయణాయస్వాహా ౨ మాధవాయస్వాహా ౩ గోవిందాయనమః ౪ విష్ణవేనమః ౫ మధుసూదనాయనమః ౬ త్రివిక్రమాయనమః ౭ వామనాయనమః ౮ శ్రీధరాయనమః ౯ హృషీకేశాయనమః ౧౦ పద్మనాభాయనమః ౧౧ దామోదరాయనమః ౧౨ సంకర్షణాయనమః ౧౩ వాసుదేవాయనమః ౧౪ ప్రద్యుమ్నాయనమః ౧౫ అనిరుద్ధాయనమః ౧౬ పురుషోత్తమాయనమః ౧౭ అధోక్షజాయనమః ౧౮ నారసింహాయనమః ౧౯ అచ్యుతాయనమః ౨౦ జనార్దనాయనమః ౨౧ ఉపేంద్రాయనమః ౨౨ హరయేనమః ౨౩ శ్రీకృష్ణాయనమః ౨౪ ప్రణవస్య పరబ్రహ్మ ఋషిః పరమాత్మా దేవతా దైవీగాయత్రీ ఛందః ప్రాణాయామే వినియోగః । ఓం భూః ౧ ఓం భువః ౨ ఓం సువః ౩ ఓం మహః ౪ ఓం జనః ౫ ఓం తపః ౬ ఓం సత్యం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ఓమాపో జ్యోతీరసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం । శుభే ముహూర్తే అద్య బ్రహ్మణః ద్వితీయపరార్థే శ్వేతవరాహకల్పే వైవస్వతమన్వంతరే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భరతవర్షే భరతఖండే అస్మిన్ వర్తమానే వ్యావహారిక చాంద్రమానేన ... సంవత్సరే ... అయనే ... ఋతౌ ... మాసే ... పక్షే ... ... శుభతిథౌ వాసరః ... ... వాసరయుక్తా

యాం శుభనక్షత్రశుభయోగశుభకరణఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం
శుభతిథౌ మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం
దేవర్షిపితృతృప్త్యర్థం బ్రహ్మయజ్ఞేన యక్ష్యే విద్యుదసీతి మంత్రి
స్య అగ్నిఋషిః వరుణో దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః । విద్యుదసి విద్య మే
పాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి । ప్రదక్షిణేనహస్తేనోదకం త్రిపీత్వా
స్పృష్ట్వాంభసాంగుష్ఠమూలేనోష్ఠద్వయం ద్విః పరిమృజ్య । మధ్యమాం
గుళిత్రయేణాస్యం సకృదుపస్పృశ్య । వామపాణిం పాదద్వయం చ
సంప్రోక్ష్య వామహస్తే జలం సిక్త్వా । మధ్యాంగుళీభిః శిరః । అం
గుష్ఠానామికాభ్యాం చక్షుషీ । అంగుష్ఠతర్జనీభ్యాం నాసికే । అంగు
ష్ఠకనిష్ఠికాభ్యాం శ్రోత్రే పాణితలేన హృదయం చ క్రమేణ సంస్పృ
శేత్ । ఏవం కర్మాంగాచమనం కృత్వా । ప్రాగగ్రదర్భేషూ
పవిశ్య వామోరుపరి దక్షిణపాదం సంస్థాప్య దర్భైర్దర్భపాణిః బ్రహ్మాంజ
లిం కృత్వా దక్షిణాంజలినా ప్రణవస్య పరబ్రహ్మ ఋషిః పరమా
త్మా దేవతా దైవీగాయత్రీచ్ఛందః । వ్యాహృతిమంత్రస్య ప్రజాపతి ఋ
షిః ప్రజాపతిర్దేవతా బృహతీచ్ఛందః । గాయత్రీమంత్రస్య విశ్వామి
త్రఋషిః సవితా దేవతా గాయత్రీచ్ఛందః । ఓం భూః తత్సవితుర్వరేణి
యం ఓం భువః భర్గో దేవస్య ధీమహి ఓం స్వః ధియో యో నః ప్రచోద
యాత్ ఓం భూర్భువస్స్వః ఓం తత్సవితుర్వరేణియం భర్గో దేవ
స్య ధీమహి ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । అగ్నిమీళ ఇతి మధుచ్ఛందా
గ్నిర్గాయత్రీ । మధుచ్ఛందా ఋషిః అగ్నిర్దేవతా గాయత్రీచ్ఛం
దః బ్రహ్మయజ్ఞాంగత్వేన జపే వినియోగః । అగ్నిమీళే పురోహి
తం యజ్ఞస్య దేవమృత్విజం । హోతారం రత్నధాతమం । అగ్నిః
పూర్వేభిర్ఋషిభిరీడ్యో నూతనైరుత । స దేవాం ఏహ వక్షతి । అ
గ్నినా రయిమశ్నవత్పోషమేవ దివే దివే । యశసం వీరవత్తమం । అ
గ్నే యం యజ్ఞమధ్వరం విశ్వతః పరిభూరసి । స ఇద్దేవేషు గచ్ఛతి । అ
గ్నిర్హోతా కవిక్రతుః సత్యశ్చిత్రశ్రవస్తమః । దేవో దేవేభిరాగ
మత్ । యదంగ దాశుషే త్వమగ్నే భద్రం కరిష్యసి । తవేత్తత్సత్య
మంగిరః । ఉప త్వాగ్నే దివే దివే దోషావస్తర్ధియా వయం । నమో
భరంత ఏమసి । రాజంతమధ్వరాణాం గోపామృతస్య దీదివిం । స

ధర్మాణి న శ్రీరమే । నమః పితే వమాన వేశ్మనూపాయనోభవ । వచసాగ్నసస్తస్తమె । ఓం ఇషేత్వోర్జేత్వా । ఓం అగ్న ఆయాహి వీతయె । ఓం శన్నోదేవీరభిష్టయె । అగ్నిర్వై దేవానామవమో విష్ణుః పరమః । అథ మహావ్రతం । ఏష పంథా ఏతత్కర్మ । అథాతః సంహితాయా ఉపనిషత్ । విదామఘవన్ । మహావ్రతస్య పంచవింశతిం సామిధేన్యః । అథాతస్యవమాయ్నాయస్య । మయరసతజభ్నలగసంమితం । గవాం... పంచసంవత్సరమయం సమామ్నాయమ్నాతః । వృద్ధిరాదైచ్ । అథ శిక్షాం ప్రవక్ష్యామి । అథాతో ధర్మజిజ్ఞాసా అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా యోగీశ్వరం యాజ్ఞవల్క్యం నారాయణం నమస్కృత్య । ఓం నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే । నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః । నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే మహతే కరోమి ఏవం తిః । ఓం శాంతిః ॥ వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమ్ । ఋతాత్సత్యముపాగాం । వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపాగాం । ఇత్యపఉపస్పృశేత్ । ప్రజాపతిస్తృప్యతు బ్రహ్మా తృప్యతు । దేవాస్తృప్యంతు । వేదాస్తృప్యంతు । ఋషయస్తృప్యంతు । సర్వాణిచ్ఛందాంసి తృప్యంతు । ఓంకారస్తృప్యతు । వషట్కారస్తృప్యతు । వ్యాహృతయస్తృప్యంతు । సావిత్రీ తృప్యతు । యజ్ఞాస్తృప్యంతు । ద్యావాపృథివీ తృప్యేతాం । అంతరిక్షం తృప్యతు । అహోరాత్రాణి తృప్యంతు । సాంఖ్యాస్తృప్యంతు । సిద్ధాస్తృప్యంతు । సముద్రాస్తృప్యంతు । నద్యస్తృప్యంతు । గిరయస్తృప్యంతు । క్షేత్రౌషధివనస్పతిగంధర్వాప్సరసస్తృప్యంతు । నాగాస్తృప్యంతు । వయాంసి తృప్యంతు । గావస్తృప్యంతు । సాధ్యాస్తృప్యంతు । విప్రాస్తృప్యంతు । యక్షాస్తృప్యంతు । రక్షాంసి తృప్యంతు భూతాని తృప్యంతు । ఏవమంతాని తృప్యంతు । అథ నివీతి రుపయః । శతర్చినస్తృప్యంతు । మాధ్యమాస్తృప్యంతు । గృత్సమదస్తృప్యతు । ౨ । విశ్వామిత్రస్తృప్యతు । ౨ । వసిష్ఠస్తృప్యతు । ౨ । వామదేవస్తృప్యతు । ౨ । అత్రిస్తృప్యతు । ౨ । భరద్వాజస్తృప్యతు । ౨ । ప్రగాథాస్తృప్యంతు । ౨ । పావమాన్యస్తృప్యంతు । ౨ । క్షుద్రసూక్తాస్తృప్యంతు । ౨ । మహాసూక్తాస్తృప్యంతు । ౨ । సనకస్తృ

ప్యతు । ౨ । సనందనస్తృప్యతు । ౨ । సనత్కుమారస్తృప్యతు । ౨ ।
సనత్సుజాతస్తృప్యతు । ౨ ।కపిలస్తృప్యతు । ౨ । ఆసురీ తృప్య
తు । ౨ । పంచశిఖాస్తృప్యంతు । ౨ । ప్రాచీనావీతి ॥ సుమంతు
జైమినివైశంపాయనపైలసూత్రభాష్య భారతమహాభారతధర్మా
చార్యాస్తృప్యంతు తృప్యంతు తృప్యంతు । జానంతిబాహవిగార్గ్య
గౌతమశాకల్యబాభ్రవ్యమాండవ్యమాండూకేయాస్తృప్యంతు ।౩।
గర్గీ వాచక్నవీ తృప్యతాం । ౩ । వడబా ప్రాతిథేయీ తృప్యతాం
। ౩ । సులభా మైత్రేయీ తృప్యతాం ।౩। కహోళం తర్పయామి ౩।
కౌషీతకం తర్పయామి మహాకౌషీతకం తర్పయామి ।౩। పైఙ్గ్యం తర్పయా
మి మహాపైఙ్గ్యం తర్పయామి।౩। ఐతరేయం తర్పయామి ౩ మహైతరే
యం తర్పయామి । ౩ । సుయజ్ఞం తర్పయామి ।౩। సాంఖ్యాయ
నం తర్పయామి । ౩ ॥ ఔదవాహిం తర్పయామి । ౩ । మ
హౌదవాహిం తర్పయామి ॥ ౩ ॥ శాకలం తర్పయామి । ౩ ॥
బాష్కలం తర్పయామి । ౩ । సుజాతవక్త్రం తర్పయామి ।౩।
శౌనకం తర్పయామి । ౩ । ఆశ్వలాయనం తర్పయామి। ౩ ।యే
చాన్యే ఆచార్యాస్తే సర్వే తృప్యంతు తృప్యంతు తృప్యంతు । సవ్యేన ।
ఓం. ఓం. ఓం. అస్మమయాపూర్వోచ్చరిత ఏవం గుణవిశేషణ
విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ ప్రాచీనావీతి అస్మత్పితౄణాం అక్షయ పుణ్య
లోకావాప్త్యర్థం బ్రహ్మయజ్ఞాంగ నిత్య తిల తర్పణం కరిష్యే । అస్మ
త్పితరం...శర్మాణం...గోత్రం... తర్పయామి తర్పయామి త
ర్పయామి । పితామహం...శర్మాణం...గోత్రం...తర్పయామి౩
ప్రపితామహం...శర్మాణం...గోత్రం... తర్పయామి । ౩ ।
మాతరం...దాయీం...గోత్రాం...తర్పయామి । ౩ । పితా
మహీం...దాయీం...గోత్రాం...తర్పయామి । ౩ । ప్రపితా
మహీం...దాయీం...గోత్రాం... తర్పయామి । ౩ । సాప
త్న మాతరం...దాయీం...గోత్రాం... తర్పయామి । ౩
మాతామహం...శర్మాణం...గోత్రం...తర్పయామి ।౩। మా
తుః పితామహం...శర్మాణం...గోత్రం...తర్పయామి । ౩ ।
మాతుః ప్రపితామహం...శర్మాణం...గోత్రం...తర్పయామి ।౩।

తు పితామహీం ... దాయాం ... గోత్రాం ... తర్పయామి । 3 ।
మాతుః ప్రపితామహీం ... దాయాం ... గోత్రాం ... తర్పయామి 3।
జ్యేష్ఠభార్యాం ... దాయాం ... గోత్రాం ... తర్పయామి । 3 ।
ఆత్మజం ... శర్మాణం ... గోత్రం ... తర్పయామి । 3 । జ్యేష్ఠ
భ్రాతరం ... శర్మాణం ... గోత్రం ... సపత్నీకం సపుత్రకం ... త
ర్పయామి 3 జ్యేష్ఠపితృవ్యం ... శర్మాణం . గోత్రం ... సపత్నీకం స
పుత్రకం ... తర్పయామి । 3 । మాతులం ... శర్మాణం ... గో
త్రం ... సపత్నీకం సపుత్రకం ... తర్పయామి । 3 । దుహితరం
... దాయాం ... గోత్రాం ... సభర్తృకాం తర్పయామి । 3 ।
ఆత్మభగినీం ... దాయాం ... గోత్రాం ... సభర్తృకాం తర్పయా
మి । 3 దౌహిత్రం ... శర్మాణం ... గోత్రం ... తర్పయామి 3
భాగినేయం ... శర్మాణం ... గోత్రం ... సపత్నీకం తర్పయామి 3।
పితృభగినీం ... దాయాం ... గోత్రాం ... సభర్తృకాం సపుత్రికాం
... తర్పయామి । 3 మాతృభగినీం ... దాయాం ... గోత్రాం
... సభర్తృకాం ... తర్పయామి । 3 । భావుకం ... శర్మాణం
... గోత్రం ... తర్పయామి । 3 । శ్వశురం ... శర్మాణం ...
గోత్రం ... సపత్నీకం ... తర్పయామి । 3 । శ్యాలకం ... శర్మా
ణం ... గోత్రం తర్పయామి । 3 । స్వామినం ... తచ్ఛర్మాణం
... తద్గోత్రం ... తర్పయామి । 3 । సఖాయం ... తచ్ఛర్మా
ణం ... తద్గోత్రం ... తర్పయామి । 3 । గురుం ... తచ్ఛర్మాణం
... తద్గోత్రం ... తర్పయామి । 3 । ఆచార్యం ... తచ్ఛర్మా
ణం ... తద్గోత్రం ... తర్పయామి తర్పయామి తర్పయామి ।

యే కేచాస్మత్కులే జాతా అపుత్రా గోత్రిణో మృతాః।
తే తృప్యన్తు మయా దత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్।

పురుషసూక్తమ్

సహస్రశీర్షా నారాయణః పురుషోత్తమో మానుష్టుప్ నారాయణ ఋషిః
పురుషోత్తమో దేవతా అనుష్టుప్ ఛందః అంత్యా త్రిష్టుప్ ఛందః పరమపు
రుషసూక్తమంత్రజపే వినియోగః ।

ఓం సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ । స

భూమింవిశ్వతోవృత్వాత్యతిష్ఠద్దశాంగులం ॥ పురుష ఏవేదం సర్వం
యద్భూతం యచ్చ భవ్యం । ఉతామృతత్వస్యేశానో యదన్నేనాతి
రోహతి । ఏతావానస్య మహిమా అతో జ్యాయాంశ్చ పూరుషః ।
పాదోస్య విశ్వా భూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి । త్రిపాదూర్ధ్వ ఉ
దైత్పురుషః పాదోస్యేహాభవత్పునః । తతో విష్వఙ్వ్యక్రామత్ సా
శనానశనే అభి తస్మాద్విరాళజాయత విరాజో అధిపూరుషః । స జాతో
అత్యరిచ్యత పశ్చాద్భూమిమథో పురః । యత్పురుషేణ హవిషా దేవా యజ్ఞ
మతన్వత వసంతో అస్యాసీదాజ్యం గ్రీష్మ ఇధ్మః శరద్ధవిః । తం యజ్ఞం బర్హిషి
ప్రౌక్షన్ పురుషం జాతమగ్రతః । తేన దేవా అయజంత సాధ్యా ఋషయ
శ్చయే । తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః సంభృతం పృషదాజ్యం । పశూంస్తాంశ్చ
క్రేవాయవ్యానారణ్యాన్ గ్రామ్యాశ్చయే । తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహు
త ఋచస్సామాని జజ్ఞిరే ఛందాంసి జజ్ఞిరే తస్మాద్యజుస్తస్మాదజాయత
తస్మాదశ్వా అజాయంత యేకే చోభయాదతః । గావో హ జజ్ఞిరే తస్మాత్
తస్మాజ్జాతా అజావయః । యత్పురుషం వ్యదధుః కతిధా వ్యకల్పయన్
ముఖం కిమస్య కౌ బాహూ కా ఊరూ పాదా ఉచ్యేతే । బ్రాహ్మణోస్య
ముఖమాసీద్బాహూ రాజన్యః కృతః । ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః ప
ద్భ్యాం శూద్రో అజాయత । చంద్రమా మనసో జాతః చక్షోః సూర్యో
అజాయత । ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయురజాయత । నా
భ్యా ఆసీదంతరిక్షం శీర్ష్ణో ద్యౌస్సమవర్తత । పద్భ్యాం భూమిర్దిశ
శ్రోత్రాత్తథా లోకాం అకల్పయన్ । సప్తాస్యాసన్ పరిధయః త్రిస్స
ప్త సమిధః కృతాః । దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానా అబధ్నన్ పురుషం పశుం
యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవా స్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ । తే
హ నాకం మహిమానస్సచంత యత్ర పూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః ।
అతో దేవా అవంతు నో యతో విష్ణుర్విచక్రమే పృథివ్యాస్సప్త ధామభిః ।
ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం । సమూఢమస్య పాంసురే ।
త్రీణి పదా విచక్రమే విష్ణుర్గోపా అదాభ్యః । అతో ధర్మాణి ధార
యన్ । విష్ణోః కర్మాణి పశ్యత యతో వ్రతాని పస్పశే । ఇంద్రస్య
యుజ్యస్సఖా । తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి సూరయః । దివీవ
చక్షురాతతం । తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంసస్సమింధతే విష్ణో

ర్వ్యాప్రమం పదం।

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు

శ్రీరస్తు

శ్రీసూక్తమ్

హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణరజతస్రజాం । చంద్రాం
హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ । తాం మ ఆవహ జాత
వేదో లక్ష్మీ మనపగామినీం యస్యాం హిరణ్యం విందేయం గామశ్వం పు
రుషానహం । అశ్వపూర్వాం రథమధ్యాం హస్తినాదప్రబోధినీం ।
శ్రియం దేవీముపహ్వయే శ్రీర్మా దేవీజుషతాం కాం సోస్మితాం హి
రణ్యప్రాకారామార్ద్రాం జ్వలంతీం తృప్తాం తర్పయంతీం పద్మే స్థి
తాం పద్మవర్ణాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం । చంద్రాం ప్రభాసాం
యశసా జ్వలంతీం శ్రియం లోకే దేవజుష్టాముదారాం తాం పద్మినీమీం
శరణమహం ప్రపద్యేఽలక్ష్మీర్మే నశ్యతాం త్వాం వృణే । ఆదిత్యవర్ణే
తపసోఽధిజాతో వనస్పతిస్తవ వృక్షోఽథ బిల్వః । తస్య ఫలాని తపసా నుదం
తు మాయాంతరాయాశ్చ బాహ్యా అలక్ష్మీః । ఉపైతు మాం దేవసఖః
కీర్తిశ్చ మణినా సహ । ప్రాదుర్భూతోఽస్మి రాష్ట్రేఽస్మిన్ కీర్తిమృద్ధిం ద
దాతు మే । క్షుత్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీం నాశయామ్యహం ।
అభూతిమసమృద్ధిం చ సర్వాన్నిర్ణుద మే గృహాత్ । గంధద్వారాం దు
రాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహో
పహ్వయే శ్రియం । మనసః కామమాకూతిం వాచస్సత్యమశీమహి ।
పశూనాం రూపమన్నస్య మయి శ్రీః శ్రయతాం యశః । కర్దమేన ప్రజా
భూతా మయి సంభవ కర్దమ । శ్రియం వాసయ మే కులే మాతరం పద్మ
మాలినీం । ఆపస్సృజంతు స్నిగ్ధాని చిక్లీత వస మే గృహే । ని చ దేవీం
మాతరం శ్రియం వాసయ మే కులే । ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీం పుష్టిం సువ
ర్ణాం హేమమాలినీం । సూర్యాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో
మమావహ । ఆర్ద్రాం యః కరిణీం యష్టిం పింగళాం పద్మమాలినీం ।
చంద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ । తాం మ ఆవహ
జాతవేదో లక్ష్మీమనపగామినీం యస్యాం హిరణ్యం ప్రభూతం గావో దా
స్యోఽశ్వాన్విందేయం పురుషానహం । యః శుచిః ప్రయతో భూత్వా జు

హుయాదాజ్యమన్వహం శ్రియః పంచదశర్చం చ శ్రీకామస్సత
తం జపేత్ । ఆనందః కర్దమశ్చైవ చిక్లీత ఇతి విశ్రుతాః । ఋష
యస్తే త్రయః ప్రోక్తాః స్వయం శ్రీరేవ దేవతా । పద్మాననే పద్మ ఊరూ ప
ద్మాక్షి పద్మసంభవే । త్వం మాం భజస్వ పద్మాక్షి యేన సౌఖ్యం లభా
మ్యహం । అశ్వదాయీ గోదాయీ ధనదాయీ మహాధనే । ధనం
మే జుషతాం దేవి సర్వకామార్థసిద్ధయే । పుత్రపౌత్ర ధనం ధా
న్యం హస్త్యశ్వాదిగవేరథం । ప్రజానాం భవసి మాతా ఆయుష్మంతం
కరోతు మాం । చంద్రాభాం లక్ష్మీమీశానాం సూర్యాభాం శ్రియమీశ్వ
రీం । చంద్రసూర్యాగ్ని సంకాశాం శ్రీమహాలక్ష్మీముపాస్మహే । ధ
నమగ్నిర్ధనం వాయుర్ధనం సూర్యో ధనం వసుః । ధనమింద్రో బృహ
స్పతిర్వరుణం ధనమశ్నుతే । వైనతేయ సోమం పిబ సోమం పిబతు వృ
త్రహా । సోమం ధనస్య సోమినో మహ్యం దదాతు సోమినీ । న క్రో
ధో న చ మాత్సర్యం న లోభో నాశుభా మతిః । భవంతి కృత పుణ్యానాం
భక్తానాం శ్రీసూక్తం జపేత్సదా । వర్షంతు తే విభావరి దివో అ
భ్రస్య విద్యుతః । రోహంతు సర్వబీజాన్యవ బ్రహ్మద్విషో జహి । పద్మ
ప్రియే పద్మిని పద్మహస్తే పద్మాలయే పద్మదళాయతాక్షి । విశ్వప్రియే
విష్ణుమనోనుకూలే త్వత్పాదపద్మం మయి సన్నిధత్స్వ । యా సా పద్మాసన
స్థా విపులకటితటీ పద్మపత్రాయతాక్షీ । గంభీరావర్తనాభిస్తనభరన
మితా శుభ్ర వస్త్రోత్తరీయా । లక్ష్మీర్దివ్యైర్గజేంద్రైర్మణిగణఖచి
తైస్స్నాపితా హేమకుంభైః నిత్యం సా పద్మహస్తా మమ వసతు గృహే సర్వ
మాంగల్యయుక్తా । లక్ష్మీం క్షీరసముద్రరాజతనయాం శ్రీరంగధామే
శ్వరీం దాసీభూతసమస్తదేవవనితాం లోకైకదీపాంకురాం । శ్రీమన్మం
దకటాక్షలబ్ధవిభవ బ్రహ్మేంద్రగంగాధరాం త్వాం త్రైలోక్య కుటుం
బినీం సరసిజాం వందే ముకుందప్రియాం । సిద్ధలక్ష్మీర్మోక్షలక్ష్మీర్జయ
లక్ష్మీస్సరస్వతీ శ్రీలక్ష్మీర్వరలక్ష్మీశ్చ ప్రసన్నా మమ సర్వదా । వ
రాంకుశౌ పాశమభీతిముద్రాం కరైర్వహంతీం కమలాసనస్థాం । బాలా
ర్కకోటిప్రతిభాం త్రినేత్రాం భజేహమాద్యాం జగదీశ్వరీం తాం ।
సర్వమంగళమాంగళ్యే శివే సర్వార్థసాధికే । శరణ్యే త్ర్యంబికే దేవి
నారాయణి నమోస్తు తే । మహాలక్ష్మీ చ విద్మహే విష్ణుపత్నీ చ ధీమహి ।

తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్ ।

భూసూక్తమ్

ఓం మేదినీ దేవీ వసుంధరా స్యాద్వసుధా దేవీ వాసవీ బ్రహ్మవర్చసః పితృణాం శ్రోత్రం చక్షుర్మనః । దేవీ హిరణ్యగర్భిణీ దేవీ ప్రసోదరీ సదనే సత్యాయనే సీద । సముద్రవతీ సావిత్రీ హనో దేవీ మహ్యంగీ మహీధరణీ మహోవ్యథిష్ఠా । శృంగే శృంగే యజ్ఞే యజ్ఞే విభీషణీ ఇంద్రపత్నీ వ్యాపినీ సురసరిదిహ । వాయుమతీ జలశయనీ శ్రియంధా రాజా సత్యంధో పరిమేదినీ శ్వోపరిధత్త పరిగాయ । విష్ణుపత్నీం మహీం దేవీం మాధవీం మాధవప్రియాం లక్ష్మీప్రియసఖీం దేవీం నమామ్యచ్యుతవల్లభాం । ధనుర్ధరాయై విద్మహే సర్వసిద్ధ్యై చ ధీమహి తన్నో ధరా ప్రచోదయాత్ విష్ణుపత్నీ [illegible] అనేకరత్న సంభూతే [illegible] భూమిదేవి నమోఽస్తుతే [illegible] అనేకరత్న [illegible] భూమిదేవి [illegible] శుక్లవర్ణ భూషణా పద్మాసనా [illegible] శాలిమంజరీ [illegible] వసుధాం భజామహే । [illegible] శాలి ఫల [illegible] । [illegible] శుభం [illegible] ।

మన్యుసూక్తమ్

ఓం యస్తే మన్యోఽవిధద్వజ్ర సాయక సహ ఓజః పుష్యతి విశ్వమానుషక్ । సాహ్యామ దాసమార్యం త్వయా యుజా సహస్కృతేన సహసా సహస్వతా । మన్యురింద్రో మన్యురేవాస దేవో మన్యుర్హోతా వరుణో జాతవేదాః । మన్యుం విశ ఈళతే మానుషీర్యాః పాహి నో మన్యో తపసా సజోషాః । అభీహి మన్యో తవసస్తవీయాన్తపసా యుజా వి జహి శత్రూన్ । అమిత్రహా వృత్రహా దస్యుహా చ విశ్వా వసూన్యా భరా త్వం నః । త్వం హి మన్యో అభిభూత్యోజాః స్వయంభూర్భామో అభిమాతిషాహః । విశ్వచర్షణిః సహురిః సహావానస్మే

శ్వాసాత్కృతనామకహి । అథాగస్త్యస్య దర్శనే తో అస్తి తస్య క్రతావ్రత వి షన్య ప్రవర్తత । తం త్వామన్యో అత్రి తు [illegible] హి శాపాం స్యాత్ [illegible] దయాయమేహి । అయం తే అస్మ్య కమేవాస్యా [illegible] చీనః సహస్రే విశ్వధాయః । మన్యో వ్రతస్య భిమాయమానస్య [illegible] తతో భ్యా [illegible] । అభిప్రేహి దక్షిణతో భవమే శత్రూన్ [illegible] భూరి । [illegible] మధ్యో అగ్రే [illegible] తస్య యామన్యో సరథ [illegible] తృ । తిగ్మేవ [illegible] అగ్నిరివ మన్యో త్విషితః సహస్వ సేనానీర్నః సహురే హూత ఏధి । హత్వాయ శత్రూన్ వి భజస్వ వేద ఓజో విమానో [illegible] దస్వ వసూని మన్యో అభిమాతిమస్మై [illegible] దేవానాం [illegible] యథా వశ [illegible] । ఏకో బహూనామసి మన్య ఈళితో విశం విశం యుధయే సం శిశాధి । అకృత్త రుక్ త్వయా యుజా వయం ద్యుమంతం ఘోషం విజయాయ కృణ్మహే । విజేషకృదింద్ర ఇవానవబ్రవో [illegible] మన్యో అధిపా భవేహ । ప్రియం తే నామ సహురే గృణీమసి విద్మా తముత్సం యత ఆబభూథ । ఆభూత్యా సహజా వజ్ర సాయక సహో బిభర్ష్యభిభూత ఉత్తరం । క్రత్వా నో మన్యో సహమేద్యేధి మహాధనస్య పురుహూత సంసృజి । సంసృష్టం ధనముభయం సమాకృతమస్మభ్యం దత్తాం వరుణశ్చ మన్యుః । భియం దధానా హృదయేషు శత్రవః । పరాజితాసో అపనిలయంతామ్

హరిః ఓం శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

శ్రీరామచంద్రాయనమః

నారాయణ సూక్తమ్

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశంభువం । విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం పదం । విశ్వతః పరమాన్నిత్యం విశ్వం నారాయణం హరిం । విశ్వమేవేదం పురుషస్తద్విశ్వముపజీవతి । పతిం విశ్వస్యాత్మేశ్వరం శాశ్వతం శివమచ్యుతం । నారాయణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణం । నారాయణపరో జ్యోతిరాత్మా నారాయణః పరః । నారాయణపరం బ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరః । నారా

యణపరో జ్యోతిర్ధ్యానం నారాయణః పరః । యచ్చ కించిజ్జగత్సర్వం
దృశ్యతే శ్రూయతేపి వా । అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయ
ణస్థితః । అనంతమవ్యయం కవిం సముద్రేంతం విశ్వశంభువం । పద్మ
కోశప్రతీకాశం హృదయం చాప్యధోముఖం । అధో నిష్ట్యా వితస్త్యాం
తే నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి । జ్వాలమాలాకులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం మ
హత్ । సంతతం శిలాభిస్తు లంబత్యాకోశసన్నిభం । తస్యాంతే సు
షిరం సూక్ష్మం తస్మిన్సర్వం ప్రతిష్ఠితం । తస్య మధ్యే మహానగ్నిర్విశ్వా
ర్చిర్విశ్వతోముఖః । సోగ్రభుగ్విభజన్ తిష్ఠన్నాహారమజరః కవిః ।
తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయస్తస్య సంతతా । సంతాపయతి
స్వం దేహమాపాదతలమస్తకః । తస్య మధ్యే వహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వా
వ్యవస్థితః । నీలతోయదమధ్యస్థాద్విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా । నీవారశూ
కవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా । తస్యాః శిఖాయా మధ్యే పరమా
త్మా వ్యవస్థితః । స బ్రహ్మ స శివః స హరిః సేంద్రః సోక్షరః పరమస్స్వరాట్ ।
ఓం తద్బ్రహ్మ ఓం తద్వాయుః ఓం తదాత్మా ఓం తత్సత్యం ఓం తత్సర్వం ఓం త
త్పురోర్నమః । అంతశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు త్వం
యజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వమింద్రస్త్వం రుద్రస్త్వం విష్ణుస్త్వం బ్రహ్మ
త్వం ప్రజాపతిః । త్వం తదాప ఆపో జ్యోతీ రసోమృతం బ్రహ్మ భూర్భువ
స్సువరోం ।

శ్రీరామచంద్రాయనమః

ఆత్మసూక్తమ్

శ్రీగురుభ్యో నమః హరిః ఓం అహం రుద్రేభిర్వసుభిశ్చరామ్య
హమాదిత్యైరుత విశ్వదేవైః । అహం మిత్రావరుణోభా బిభర్మ్య
హమింద్రాగ్నీ అహమశ్వినోభా । అహం సోమమాహనసం బిభర్మ్య
హం త్వష్టారముత పూషణం భగం । అహం దధామి ద్రవిణం హవిష్మ
తే సుప్రావ్యే యజమానాయ సున్వతే । అహం రాష్ట్రీ సంగమనీ
వసూనాం చికితుషీ ప్రథమా యజ్ఞియానాం । తాం మా దేవా వ్యద
ధుః పురుత్రా భూరిస్థాత్రాం భూర్యావేశయంతీం । మయా సో అన్న మ
త్తి యో విపశ్యతి యః ప్రాణితి య ఈం శృణోత్యుక్తం । అమంతవో
మాం త ఉపక్షియంతి శ్రుధి శ్రుత శ్రద్ధివం తే వదామి । అహమేవ స్వయ

మిదంవదామి [illegible] దేవేభి[illegible] | [illegible]
[illegible] తమ్మమింతంసుమేధాం ॥౧॥ [illegible]
యథ[illegible] [illegible] అహం[illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] భువనాని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] బలిష్ఠాత[illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]
[illegible] | [illegible]

వాతౌ వాత ఆ సింధోరా పరావతః । దక్షం మే అన్య ఆవాతు పరాన్యో వా
తు యద్రపః । ఆ వాత వాహి భేషజం వి వాత వాహి యద్రపః । త్వం
హి విశ్వభేషజో దేవానాం దూత ఈయసే । ఆ త్వాగమం శంతాతి
భిరథో అరిష్టతాతిభిః । దక్షం తే భద్రమాభార్షం పరా యక్ష్మం సువా
మి తే । త్రాయంతామిహ దేవాస్త్రాయతాం మరుతాం గణః । త్రా
యంతాం విశ్వా భూతాని యథాయమరపా అసత్ । ఆప ఇద్వా ఉ
భేషజీరాపో అమీవచాతనీః । ఆపః సర్వస్య భేషజీస్తాస్తే కృణ్వంతు భేష
జం । హస్తాభ్యాం దశశాఖాభ్యాం జిహ్వా వాచః పురోగవీ । అనామ
యిత్నుభ్యాం త్వా తాభ్యాం త్వోప స్పృశామసి ॥౭॥ బృహస్పతే ప్రథమం
వాచో అగ్రం యత్ప్రైరత నామధేయం దధానాః । యదేషాం శ్రేష్ఠం
యదరిప్రమాసీత్ప్రేణా తదేషాం నిహితం గుహావిః । సక్తుమివ తిత
ఉనా పునంతో యత్ర ధీరా మనసా వాచమక్రత । అత్రా సఖాయః స
ఖ్యాని జానతే భద్రైషాం లక్ష్మీర్నిహితాధి వాచి । యజ్ఞేన వాచః
పదవీయమాయంతామన్వవిందన్నృషిషు ప్రవిష్టాం । తామాభృ
త్యా వ్యదధుః పురుత్రా తాం సప్త రేభా అభి సం నవంతే । ఉత త్వః పశ్య
న్న దదర్శ వాచముత త్వః శృణ్వన్న శృణోత్యేనాం । ఉతో త్వస్మై తన్వం
వి సస్రే జాయేవ పత్య ఉశతీ సువాసాః । ఉత త్వం సఖ్యే స్థిరపీతమాహు
ర్నైనం హిన్వంత్యపి వాజినేషు । అధేన్వా చరతి మాయయైష వాచం
శుశ్రువాఁ అఫలామపుష్పాం । యస్తిత్యాజ సచివిదం సఖాయం న తస్య
వాచ్యపి భాగో అస్తి । యదీం శృణోత్యలకం శృణోతి నహి ప్రవేద సు
కృతస్య పంథాం । అక్షణ్వంతః కర్ణవంతః సఖాయో మనోజవేష్వస
మా బభూవుః । ఆదఘ్నాస ఉపకక్షాస ఉ త్వే హ్రదా ఇవ స్నాత్వా ఉ త్వే దదృ
శ్రే । హృదా తష్టేషు మనసో జవేషు యద్బ్రాహ్మణాః సంయజంతే సఖా
యః । అత్రాహ త్వం వి జహుర్వేద్యాభిరోహబ్రహ్మాణో వి చరంత్యు
త్వే । ఇమే యే నార్వాఙ్న పరశ్చరంతి న బ్రాహ్మణాసో న సుతేక
రాసః । త ఏతే వాచమభిపద్య పాపయా సిరీస్తంత్రం తన్వతే అప్రజజ్ఞ
యః । సర్వే నందంతి యశసాగతేన సభాసాహేన సఖ్యా సఖాయః ।
కిల్బిషస్పృత్పితుషణిర్హ్యేషామరం హితో భవతి వాజినాయ । ఋచాం
త్వః పోషమాస్తే పుపుష్వాన్గాయత్రం త్వో గాయతి శక్వరీషు । బ్రహ్మా

తోవ్వపదతిజాతవిద్యాం యజ్ఞస్యసూత్రాంవిమిమీతఉత్వః ॥౭॥ అరాయి
కాణెవికటేగిరింగచ్ఛసదాన్వే । శిరిబిందస్యసత్వభిస్తేభిష్ట్వా వాత
యామసి । చతోఇతశ్చత్తామతఃసర్వాభ్రూణాన్యారుషీ । అరా
య్యం బ్రహ్మణస్పతేతీక్ష్ణశృంగోదృషన్నిహి ॥ అదోయద్దారుప్లవతే
సింధోఃపారేఅపూరుషం । తదారభస్వదుర్హణోతేనగచ్ఛపరస్త
రం । యద్ధప్రాచీరజగంతోరోమండూరధాణికీః । హతా ఇంద్ర
స్యశత్రవఃసర్వేబుద్బుదయాశవః ॥ పరీమేగామనేషతపర్యగ్నిమహృష
త । దేవేష్వక్రతశ్రవః క ఇమాం ఆదధర్షతి ॥ ౮ ॥ మూలస్థామిశన్య
మావిషాజీవనాయకమజ్ఞాతయుక్ష్మాద్రాజయక్ష్మాత్ । గ్రాహిర్జ
గ్రాహ యదివైతదేనంతస్యా ఇంద్రాగ్నీప్రముముక్తమేనం । య
దిక్షితాయుర్యదివాపరేతో యదిమృత్యోరంతికంనీత ఏవ । తమా
హరామినిఋతేరుపస్థాదస్పార్షమేనంశతశారదాయ । సహ
స్రాక్షేణశతశారదేనశతాయుషాహవిషాహార్షమేనం । శతంయ
థేమంశరదోనయాతీంద్రోవిశ్వస్యదురితస్యపారం । శతంజీవశరదో
వర్ధమానశ్శతంహేమంతాంఛతముపసంతాన్ । శతమింద్రాగ్నీ
సవితాబృహస్పతిశ్శతాయుషాహవిషేమంపునర్దుః । ఆహార్షమం
త్వావిదంత్వాపునరాగాః పునర్నవ । సర్వాంగసర్వంతేచక్షుః సర్వ
మాయుశ్చతేవిదం । ౯ ॥ ఋషభంమాసమానానాంసపత్నానాంవిషాస
హిం । హంతారంశత్రూణాంకృధిరాజంగోపతింగవాం । అహమస్మి
సపత్నహేంద్రఇవారిష్టోఅక్షతః । అధస్సపత్నామేపదోరిమేసర్వే
అభిష్ఠితాః । అత్రైవవోపినహ్యామ్యుభేఆర్త్నీఇవజ్యయా । వా
చస్పతేనిషేధేమాన్యథామదధరంవదాన్ । అభిభూరహమాగ
మంవిశ్వకర్మేణధామ్నా । ఆవశ్చిత్తమావోవ్రతమావోహంసమి
తింద్దదే । యోగక్షేమంవఆదాయాహంభూయాసముత్తమ ఆవో
మూర్ధానమక్రమీం । అధస్పదాన్మఉద్వదతమండూకాఇవోదకాన్మం
డూకాఉదకాదివ ॥౧౦॥ అత్వాహార్షమంతరభూర్ధ్రువస్తిష్ఠావిచాచలిః ।
విశస్త్వాసర్వావాంఛంతుమాత్వద్రాష్ట్రమధిభ్రశత్ ఇహైవైధి
మాపచ్యోష్ఠాః పర్వతఇవావిచాచలిః । ఇంద్రఇవేహధ్రువస్తి
ష్ఠేహరాష్ట్రముధారయ । ఇమమింద్రోఅదీధరద్ధ్రువంధ్రువేణ

హవిషా ఇన్ మైనో మోజభిర్బ్రహ్మణస్పతిః । ధ్రువా ద్యౌర్ధ్రువా పృథివీ ధ్రువాసః పర్వతా ఇమే ॥ ధ్రువం విశ్వమిదం జగద్ధ్రువో రాజా విశామయం ధ్రువం తే రాజా వరుణో ధ్రువం దేవో బృహస్పతిః । ధ్రువం త ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం ధ్రువం ధ్రువం ధ్రువేణ హవిషాభి సోమం మృశామసి । అథో త ఇన్ద్రః కేవలీర్విశో బలిహృతస్కరత్ ౧౦౧ త్యమూ షు వాజినం దేవజూతం సహావానం తరుతారం రథానాం । అరిష్టనేమిం పృతనాజమాశుం స్వస్తయే తార్క్ష్యమిహా హువేమ । ఇన్ద్రస్యేవ రాతిమాజోహువానాః స్వస్తయే నావమివారుహేమ । ఉర్వీ న పృథ్వీ బహులే గభీరే । మా వామేతౌ మా పరేతౌ రిషామ । సద్యశ్చిద్యః శవసా పఞ్చ కృష్టీః । సూర్య ఇవ జ్యోతిషాపస్తతాన । సహస్రసాః శతసా అస్య రంహిః న స్మా వరన్తే యువతిం న శర్యాం ౧౦౨ వాత ఆ వాతు భేషజం శంభు మయోభు నో హృదే । ప్ర ణ ఆయూంషి తారిషత్ । ఉత వాత పితాసి న ఉత భ్రాతోత నః సఖా । స నో జీవాతవే కృధి । యదదో వాత తే గృహేఽమృతస్య నిధిర్హితః । తతో నో దేహి జీవసే । శాంతాం పృథివీ శాంతిర్ద్యౌః । హరిః ఓమ్ తత్సత్ ।

లక్ష్మీసూక్తమ్ సమాప్తం

శ్రీరస్తు

దేవపూజావిధానమ్

అగమార్థంతు దేవానాం గమనార్థంతు రక్షసాం । కురు ఘంటారవం తత్ర దేవతాహ్వానలాంఛనం । ఇతి ఘంటానాదం కృత్వా అపసర్పంతు యే భూతా యే భూతా భువి సంస్థితాః యే భూతా విఘ్నకర్తారః తే నశ్యంతు శివాజ్ఞయా । అపక్రామంతు భూతాద్యాః సర్వే తే భూమిభారకాః । సర్వేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే । పృథ్వి త్వయా ధృతా లోకా దేవి త్వం విష్ణునా ధృతా త్వం చ ధారయ మాం దేవి పవిత్రం కురు చాసనమ్ పృథివ్యా మేరుపృష్ఠ ఋషిః కూర్మో దేవతా సు

తలం ఛందః ఆసనే వినియోగః । ప్రణవస్య పరమేష్ఠి పరబ్రహ్మ ఋ
షిః పరమాత్మా దేవతా దైవీగాయత్రీ ఛందః ప్రాణాయామే వినియోగః ।
ఓం భూః ... భూర్భువస్సువరోం ॥ శుభే ... తిథౌ మమోపాత్త దురితక్ష
యద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హను
మత్సమేత శ్రీరామచంద్రస్వామి దేవతాముద్దిశ్య ప్రీత్యర్థం సంభవ
తా నియమేన సంభవతా ప్రకారేణ సంభవద్భిః ద్రవ్యైః సంభవద్భిరుపచా
రైశ్చ కల్పోక్త ప్రకారేణ యావచ్ఛక్తి ధ్యానావాహనాది షోడశో
పచారపూజాం చ కరిష్యే । తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే కలశం గం
ధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య । కలశస్య ముఖే విష్ణుః కంఠే రుద్రః సమాశ్రితః
మూలే తత్ర స్థితో బ్రహ్మా మధ్యే మాతృగణాః స్మృతాః । కుక్షౌ తు సాగరా
స్సర్వే సప్తద్వీపా వసుంధరా ఋగ్వేదోఽథ యజుర్వేదస్సామవేదో హ్య
థర్వణః అంగైశ్చ సహితాస్సర్వే కలశాంబు సమాశ్రితాః ఆయాంతు దే
వపూజార్థం దురితక్షయకారకాః । గంగే చ యమునే చైవ గోదావ
రి సరస్వతి నర్మదా సింధు కావేరి జలేఽస్మిన్ సన్నిధిం కురు । ఓం ఆపో వా
ఇదం సర్వం విశ్వా భూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽన్నమా
పోఽమృతమాపస్సమ్రాడాపో విరాడాపస్స్వరాడాపశ్ఛందాంస్యాపో
జ్యోతీంష్యాపో యజూంష్యాప స్సత్యమాపస్సర్వా దేవతా ఆపో భూ
ర్భువస్సువరాప ఓం । శంఖం ప్రక్షాళ్య ప్రణవేన శంఖే ఉదకమాపూర్య
శంఖం గంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య శంఖాదౌ చంద్రదైవత్యం కుక్షౌ వ
రుణదేవతా పృష్ఠే ప్రజాపతిం విద్యాదగ్రే గంగాసరస్వతీ త్రైలోక్యే
యాని తీర్థాని వాసుదేవస్య చాజ్ఞయా శంఖే తిష్ఠంతి విప్రేంద్ర తస్మా
చ్ఛంఖం ప్రపూజయేత్ । త్వం పురా సాగరోత్పన్నః విష్ణునా విధృతః
కరే । పూజితః సర్వదేవైశ్చ పాంచజన్య నమోఽస్తు తే । ఇతి శంఖోద
కేన కించిత్ కలశోదకేన యాగోపకరణాని యాగద్రవ్యాణి ఆత్మానం
చ సంప్రోక్ష్య । శేషముత్సృజ్య । తతో ద్వారపాలకపూజాం కరి
ష్యే । పూర్వద్వారే ద్వారశ్రియై నమః ధాత్రే నమః విధాత్రే నమః
దక్షిణద్వారే ద్వారశ్రియై నమః చండాయ నమః ప్రచండాయ నమః పశ్చి
మద్వారే ద్వారశ్రియై నమః బలాయ నమః ప్రబలాయ నమః ఉత్తర
ద్వారే ద్వారశ్రియై నమః జయాయ నమః విజయాయ నమః శంఖనిధ

ధయేనమః। పద్మనిధయే నమః। మత్స్యావతారరూపాయ నమః। ఆధారశక్త్యై న
మః। కూర్మాయనమః। వరాహాయనమః। నారసింహాయనమః। ప్రాగాదిది
క్షు ధర్మాయనమః। వైరాగ్యాయనమః। ఐశ్వర్యాయనమః। అనైశ్వర్యాయ
నమః। తదుపరి సూర్యమండలాయనమః। వహ్నిమండలాయనమః। వహ్ని
మండలాధిపతయే దాత్రే నమః। ధర్మాద్యష్టదళేషు లక్ష్మ్యై నమః। రత్యై
నమః। ప్రీత్యై నమః। తుష్ట్యై నమః। కీర్త్యై నమః। హృత్పుండరీక మధ్య
స్థ దివ్యతేజోమయం విభుం దివ్యమాల్యాంబరధరం చిద్రూపం భక్త
వత్సలం నాభిమధ్యస్థితం తోయంకసింహాసనాన్వితం ద్వాష్టకోన
సంయుక్తం గదినం శంఖచక్రిణం వనమాలాధరం దేవం ధ్యాయేన్నారా
యణం హరిం। ధ్యానం। వైదేహీసహితం సురద్రుమతలే హైమే
మహామండపే మధ్యే పుష్పకమాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితం అ
గ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్వం మునిభ్యః పరం। వ్యాఖ్యాన్తం భ
రతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్॥ అపునీతే పునస్తస్య చ
క్షు పునః శాంతింనో దేహిభాగం జ్యోక్పశ్యేమ సూర్యముచ్చరంత
మనుమతే మృడయానస్స్వస్తి। శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హ
నుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రస్వామినః ఆవాహయామి। సింహాసనం స
మర్పయామి। అర్ఘ్యం సమర్పయామి। పాద్యం సమర్పయా
మి। ఆచమనం సమర్పయామి। ఆప్యాయస్వ సమేతు తే
విశ్వతస్సోమవృష్ణియం భవావాజస్య సంగథే। క్షీరేణస్నపయామి।
దధిక్రావ్ణో అకారిషం జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః సురభినో ముఖాకరత్ప్రణ
ఆయూంషి తారిషత్। దధ్నాస్నపయామి। శుక్రమసి జ్యోతిరసి తే
జోసి దేవో వస్సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్యరశ్మి
భిః। ఆజ్యేనస్నపయామి। మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతి
సింధవః మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః మధునక్తముతోషసో మధుమ
త్పార్థివంరజః మధుద్యౌరస్తునః పితా మధుమాన్నో వనస్పతిర్మ
ధుమాం అస్తుసూర్యః మాధ్వీర్గావో భవంతునః। మధునాస్నపయా
మి। స్వాదుః పవస్వ దివ్యాయ జన్మనే స్వాదురింద్రాయ సుహవీతునా
మ్నే స్వాదుర్మిత్రాయ వరుణాయ వాయవే బృహస్పతయే మధుమాం
అదాభ్యః। శర్కరయాస్నపయామి। యాః ఫలినీర్యా అఫలా అ

పుష్పా యాశ్చపుష్పిణీః బృహస్పతిప్రసూతాస్తానో ముంచంత్వంహసః
। ఫలోదకం సమర్పయామి । ఆపోహిష్ఠామయోభువస్తాన ఊర్జేద
ధాతన మహేరణాయచక్షసే యోవశ్శివతమో రసస్తస్యభాజయతే
హనః ఉశతీరివమాతరః తస్మా అరంగమామవో యస్యక్షయాయ జిన్వథ
ఆపో జనయథాచనః ప౦చామృతస్నానానంతరం శుద్ధోదకస్నానం సమ
ర్పయామి । తతః శుద్ధోదకపురుషసూక్త శ్రీసూక్తాదిభి రభిషిచ్య
। అభివస్త్రా సువసనాన్యర్షాభిధేనూః సుదుఘాః పూయమానాః
అభిచంద్రా భర్తవే నో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్రథినో దేవసోమ । వస్త్రం ।
యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ ఆయు
ష్యమగ్ర్యం ప్రతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః । య
జ్ఞోపవీతం సమర్పయామి । హిరణ్యరూపస్సహిరణ్యసందృగ పా
న్నపాత్సేదుహిరణ్యవర్ణః హిరణ్యయాత్పరియోనేర్నిషద్యాహిరణ్యదా
దదత్యన్నమస్మై ఆభరణం సమర్పయామి అభిత్రా...
...తు పుష్పిణీః ... గంధద్వారాం దు
రాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోప
హ్వయే శ్రియం । గంధం ధారయామి అహిరివభోగైః పర్యేతి బాహుం
జ్యాయా హేతిం పరిబాధమానః హస్తఘ్నో విశ్వా వయునాని వి
ద్వాన్ పుమాన్ పుమాంసం పరిపాతు విశ్వతః । హరిద్రాచూర్ణం
సమర్పయామి । కుంకుమం సమర్పయామి । ఆయనే తే పరాయణే దూర్వారో
హంతు పుష్పిణీః హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహా ఇమే అలంకర
ణార్థం అక్షతాన్ సమర్పయామి । కరవీరైర్జాతికుసుమైశ్చం
పకైర్బకులైః శుభైః శతపత్రైశ్చ కల్హారైరర్చయేత్పురుషోత్తమం ।
పుష్పాణి పూజయామి । ఓం సుముఖాయ నమః ఓం ఏకదంతాయ నమః
ఓం కపిలాయ నమః గజకర్ణకాయ నమః లంబోదరాయ నమః వి
కటాయ నమః విఘ్నరాజాయ నమః గణాధిపాయ నమః ధూమకేత
వే నమః గణాధ్యక్షాయ నమః ఫాలచంద్రాయ నమః గజాన
నాయ నమః ఓం కేశవాయ నమః ఓం నారాయణాయ నమః ఓం మాధ
వాయ నమః ఓం గోవిందాయ నమః ఓం విష్ణవే నమః ఓం మ
ధుసూదనాయ నమః ఓం త్రివిక్రమాయ నమః ఓం వామనాయ న

మః ఓం శ్రీధరాయనమః ఓం హృషీకేశాయనమః ఓం పద్మనా
భాయనమః ఓం దామోదరాయనమః ఓం సంకర్షణాయనమః ఓం వాసు
ఓం దేవాయనమః ప్రద్యుమ్నాయనమః ఓం అనిరుద్ధాయనమః ఓం పురు
షోత్తమాయనమః ఓం అధోక్షజాయనమః ఓం నారసింహాయనమః ఓం
అచ్యుతాయనమః ఓం జనార్దనాయనమః ఓం ఉపేంద్రాయన
మః ఓం హరయేనమః ఓం శ్రీకృష్ణాయనమః నానావిధనామభిః పూజ్యద
శాంగగుగ్గులధూపం సుగంధంచ మనోహరం కపిలాఘృతసంయుక్తం
ధూపోయం ప్రతిగృహ్యతాం । ధూపమాఘ్రాపయామి । సాజ్యం
త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా । గృహాణ మంగళం
దీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహ । భక్త్యా దీపం ప్రయచ్ఛామి దేవాయ పర
మాత్మనే త్రాహి మాం నరకాద్ఘోరా ద్దివ్యజ్యోతిర్నమోస్తుతే ।
దీపం దర్శయామి । ధూపదీపానంతరం ఆచమనం సమర్పయామి ।
ఆచమనానంతరం పుష్పాణి సమర్పయామి ॥ నైవేద్యం ॥ ఓం భూ
ర్భువస్సువః ఓం తత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయో
నః ప్రచోదయాత్ సత్యం త్వర్తేన పరిషించామి । అమృతమస్తు
అమృతోపస్తరణమసి స్వాహా । ఓం ప్రాణాయస్వాహా ఓం అపానా
యస్వాహా ఓం వ్యానాయస్వాహా ఓం ఉదానాయస్వాహా ఓం సమా
నాయస్వాహా । శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరా
మచంద్రస్వామినే నమః ... మహానైవేద్యం సమర్పయామి ।
మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి । ఉత్తరాపోశనం సమర్ప
యామి । హస్తప్రక్షాళనం సమర్పయామి । పాదప్రక్షాళనం స
మర్పయామి । పునరాచమనం సమర్పయామి । పూగీఫలస
మాయుక్తం నాగవల్లీదళైర్యుతం కర్పూరచూర్ణ సంయుక్తం తాం
బూలం ప్రతిగృహ్యతాం పూగీఫలతాంబూలం సమర్పయామి సువ
ర్ణపుష్పం సమర్పయామి సర్వోపచారపూజాం సమర్పయామి హిరణ్యపా
త్రం మధోః పూర్ణం దదాతి మధవ్యోసానీతి ఏకధా బ్రహ్మణ ఉపహరతి ఏ
కధైవ యజమాన ఆయుస్తేజో దధాతి మానో హిరణ్యం శ్రీర్జాతవేదో గాము
శ్వం పురుషం జగత్ అబిభ్రదగ్ని అగ్నిరా శ్రియామామపాతయాః కర్పూ
రనీరాజనం దర్శయామి నీరాజనానంతరం ఆచమనం సమర్పయామి ।

అథ స్నానానంతరం తాంబూలం సమర్పయామి । తద్విష్ణోః పరమం పదం
సదా పశ్యంతి సూరయః । దివీవ చక్షురాతతం । తద్విప్రాసో విపన్యవో
జాగృవాంసః సమింధతే । విష్ణోర్యత్పరమం పదం । రాజాధిరాజాయ
ప్రసహ్యసాహినే నమో వయం వై శ్రవణాయ కుర్మహే । స మే కామాన్
కామకామాయ మహ్యం । కామేశ్వరో వై శ్రవణో దదాతు । కు
బేరాయ వై శ్రవణాయ । మహారాజాయ నమః । వేదోక్త మంత్ర పు
ష్పాంజలిం సమర్పయామి । శాంతాకారం భుజగశయనం పద్మనాభం సు
రేశం విశ్వాకారం గగనసదృశం మేఘవర్ణం శుభాంగం । లక్ష్మీకాం
తం కమలనయనం యోగిహృద్ధ్యానగమ్యం వందే విష్ణుం భవభయహా
రం సర్వలోకైకనాథం । శంఖచక్రం సకిరీటకుండలం సపీతవస్త్రం సరసీ
రుహేక్షణం సహారవక్షఃస్థలకౌస్తుభశ్రియం నమామి విష్ణుం శిరసా చ
తుర్భుజం । అన్యథా శరణం నాస్తి త్వమేవ శరణం మమ । తస్మాత్కారు
ణ్య భావేన రక్ష రక్ష జనార్దన । పాపోఽహం పాపకర్మాహం పాపా
త్మా పాపసంభవః । త్రాహి మాం పుండరీకాక్ష శరణాగతవత్సల । ప్ర
దక్షిణ నమస్కారం సమర్పయామి । పునః పూజాం కరిష్యే । ఛత్రం
సమర్పయామి । చామరాన్వీజయామి । నృత్యం దర్శయామి । గీతం శ్రావయా
మి । వాద్యం ఘోషయామి । ఆందోళికాం సమర్పయామి । అశ్వారోహ
ణం చ... గజారోహణం చ... రథారోహణం చ... సమస్త రాజోప
చార దేవోపచార భక్త్యుపచార శక్త్యుపచార పూజాం సమర్పయామి ।
యస్య స్మృత్యా చ నామోక్త్యా తపః పూజా క్రియాదిషు । న్యూనం సంపూర్ణ
తాం యాతి సద్యో వందే తమచ్యుతం । మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తి
హీనం జనార్దన । యత్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే ।
అనయా షోడశోపచార పూజయా భగవాన్ సర్వాత్మకః సకలదేవాత్మకః శ్రీ
సీతాలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీ రామచంద్రస్వామి దేవ
తా సుప్రీతః సుప్రసన్నో వరదో భవతు ।
అగ్న్యుదూరా స్వప్రథమప్రచారపోయం పాంచజన్యం బాణావస్యమింధ
తే । విశ్వాన్ని పవిత్రావిశ్వాంప పీతహేనసో ముంచం త్వంవానః ।
సనకాది దేవతాభ్యో నమః తీర్థస్నానం సమర్పయామి । మాల్య
గంధాన్ ధారయామి । నిర్మాల్య పుష్పం సమర్పయామి । ధూప మాఘ్రా

దర్శయామి దీపం దర్శయామి బలిహారణ నైవేద్యం సమర్పయామి నీరాజనం దర్శయామి మంత్రపుష్పం సమర్పయామి ప్రదక్షిణనమస్కారం సమర్పయామి సర్వోపచారపూజాం సమర్పయామి ॥

యజ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ తేహనాకం మహిమానస్సచంత యత్ర పూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాః ॥ యాంతు దేవగణాస్సర్వే పూజామాదాయ మత్కృతాం ఇష్టకామ్యార్థసిద్ధ్యర్థం పునరాగమనాయ చ।

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు

ఇంద్రాక్షీ.

అస్య శ్రీ ఇంద్రాక్షీస్తోత్రమహామంత్రస్య శచీపురందర ఋషిః। అనుష్టుప్ఛందః। ఇంద్రాక్షీ దేవతా భువనేశ్వరీతి శక్తిః। మహాలక్ష్మీరితి బీజం భవానీతి కీలకం ఇంద్రాక్షీప్రసాదసిద్ధ్యర్థే ఇంద్రాక్షీ పారాయణే వినియోగః। ఇంద్రాక్షీం అం... మహాలక్ష్మీం ఆ... మాహేశ్వరీం మ... అంబుజాక్షీం అ... కాత్యాయనీం క ... కౌమారీం కర... ఏవం హృదయాది న్యాసః। ధ్యానం। లంకాయాం శాంకరీ దేవీ కామాక్షీ కాంచికాపురే। ప్రద్యుమ్నే సింహళా దేవీ చాముండీ క్రౌంచపట్టణే। మాయశ్చంద్రికా మరూపీ పీఠాయాం పురుహూతికా। మాహుర్యామేకవీరా చ గయా మాంగల్యగౌరికా। ఓఢ్యాణగిరౌ దేవీ ప్రయాగే మాధవేశ్వరీ। కురుక్షేత్రే మహామాయా ఉజ్జయిన్యాం మహాకాళికా। కోల్లాపురే మహాలక్ష్మీః శ్రీశైలే భ్రమరాంబికా। మరాటేచ మహాలక్ష్మీః కాశ్మీరే చ సరస్వతీ। వారాణస్యాం విశాలాక్షీ అలంపుర్యాం చ జోగులా। ఇత్యష్టాదశపీఠాని ప్రోక్తాని భృగుసూరిభిః। నేత్రాణాం దశభిశ్శతైః పరివృతామత్యుగ్రచర్మాంబరాం హేమాభాం హారీంవిలంబిత శిఖామాముక్తకేశాన్వితాం। ఘంటామండితపాదపద్మయుగళాం నాగేంద్రకుంభస్తనీం ఇంద్రాక్షీం పరిచింతయామి మనసా కల్పోక్తసిద్ధిప్రదాం। ఇంద్రాక్షీం ద్విభుజాం దేవీం పీతవస్త్రద్వయాన్వితాం। వామహస్తే వజ్రధరాం దక్షిణేన వరప్రదాం। ఇంద్రాక్షీం యువతీం నానాలంకారభూషితాం। ప్రసన్నవదనాంభోజామప్సరోగణసేవితాం శ్రీం ఐం చక్రధనుశ్చాపధరాం ...

త్కృతే వామేనాంకుశపాశశూలసహితాం దేవీం కిరీటోజ్జ్వలాం । సంగ
స్థాం వివిధాయుధైః పరివృతాం సేవ్యాం కుమారీ గణైః భక్తాభీష్ట
ప్రదాయనీం త్రినయనాం సిద్ధ్యాది రూపాం శివాం । నిత్యానందనిరా
హారీ నిష్కళాయై నమోస్తు తే । చంద్రబింబజటాధారీ చంద్రమౌళి
నమోస్తుతే । మహాదేవీ మహాదుర్గా మహాలక్ష్మీ నమోస్తు తే । శ్రీ
దేవీ ప్రథమం నామ ద్వితీయం పరమేశ్వరీ తృతీయం శార్ఙ్గిణీ ప్రోక్తం
చతుర్థం సుందరీ । పంచమం తు దగస్త్రాతా షష్ఠం చైవ తు పార్వ
తీ సప్తమం తు వారాదేవీ అష్టమం హరివల్లభా । కాత్యాయనీ నవం ప్రో
క్తం చాముండీ దశమం తథా । ఏకాదశీ చ లక్ష్మీశ్చ ద్వాదశీ మహాసుంద
రీ ఏతాని ద్వాదశ నామాని త్రిసంధ్యాయాం పఠేన్నరః । ఏకమాసం జ
పేన్నిత్యం సిద్ధిర్భవతి సర్వదా । ద్విమాసం సర్వకార్యాణి మాసాత్
వాక్యముచ్యతే పీతాంబరాం వజ్రధరాం కహస్తాం నానావిధాలంకర
ణాం ప్రసన్నాం । త్వామప్సరో సేవిత పాదపద్మాం ఇంద్రాక్షీం వందే
శివధర్మపత్నీం ॥ ఇంద్ర ఉవాచ । ఇంద్రాక్షీ నామ సా దేవీ
దైవతైస్సముదాహృతా । గౌరీ శాకంబరీ దేవీ దుర్గానామ్నీతి విశ్రు
తా । నిత్యానందనిరాహారీ నిష్కళాయై నమోస్తు తే । కాత్యాయ
నీ మహాదేవీ ఛిన్నఘంటా మహాతపా । సావిత్రీ సా చ గాయత్రీ బ్రహ్మా
ణీ బ్రహ్మవాదినీ । నారాయణీ భద్రకాళీ రుద్రాణీ కృష్ణపింగళా । అ
గ్నిజ్వాలా రౌద్రముఖీ కాళరాత్రీ తపస్వినీ । మేఘస్వనా సహస్రాక్షీ వి
కటాంగీ జలోదరీ । మహోదరీ ముక్తకేశీ ఘోరరూపా మహాబలా ।
అద్రినాథ వదనా రోగహర్త్రీ శివప్రియా । శివదూతీ కరాళీ చ ప్ర
త్యక్షపరమేశ్వరీ । ఇంద్రాణీ ఇంద్రరూపా చ ఇంద్రశక్తి పరాయణీ సదా సం
మోహినీ దేవీ సుందరీ భువనేశ్వరీ ఏకాక్షరీ పర బ్రహ్మస్థూలసూక్ష్మప్రవ
ర్ధినీ । మహిషాసురసంహారీ చాముండా ఖడ్గధారిణీ వారాహీ నారసింహీ చ
భీమా భైరవనాదినీ । శ్రుతిస్స్మృతిర్ధృతిర్మేధా విద్యా లక్ష్మీ సరస్వతీ అనంతా
విజయాపర్ణా మానస్తోకాపరాజితా । భవానీ పార్వతీ దుర్గా హై
మవత్యంబికా శివా । శివా భవానీ రుద్రాణీ శంకరార్ధశరీరిణీ । ఏతై
ర్నామపదైర్దివ్యైః స్తుతా శక్రేణ ధీమతా । జ్వరం మృత్యుభయం ఘో
రం జ్వరాంతే జ్వరవారణం । క్షయాపస్మారకుష్ఠాది తాపజ్వరనివారణం । శీత

జ్వరనివారణం మహాజ్వరనివారణం మహాభయనివారణం । ఆయురా
రోగ్యమైశ్వర్యంజ్ఞానంవిత్తంయశోబలంశతరూ । వర్తయేద్యస్తుము
చ్యతే వ్యాధిబంధనాత్ ఆవర్తయన్సహస్రంతులభతేవాం ఛితంఫలం
ఇంద్రీస్తోత్రమిదంపుణ్యంతదాయుష్యవర్ధనం । వినాశాయచరో
గాణామపమృత్యుహరాయచ । అపమృత్యుమపధూయంఅపేతశ్శపథం
జహి అథానో అగ్న ఆవహ రాయస్పోషం సహస్రిణం ఏతేనహోత్రమయు
తంపాశామృత్యోర్మర్త్యాయహంతవే । తారాయజ్ఞస్వహా యయాన
ర్వాపనయుజామహే। మృత్యవేస్వాహామృత్యవేస్వాహా ఓంనమోభగవతే
రుద్రాయవిష్ణవేమృత్యుర్మేపాహి ।

ఇంద్రాక్షీసమాప్తా

